

15X copy

Archief Philip Staal

**EINDRAPPORT STUURGROEP
COLLECTIEVE MAROR-GELDEN**

Amsterdam, 22 augustus 2002

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	3
1. Inleiding	5
2. Voorspel	7
2.1 Ontstaan en verdeling Maror-gelden	7
2.2 Ontstaan en taak Stuurgroep	11
2.3 Werkplan	12
3. Fundamenten	14
3.1 Uitgangspunten	14
3.2 Soorten uitkeringen	15
3.3 Belanghebbenden	17
3.4 Beoordelingscriteria	19
4. Aanbodonderzoek	22
4.1 Opzet van de enquête	22
4.2 Sectorindeling	24
4.3 Database	26
4.4 Kredietbehoefte, eenmalige en jaarlijkse uitkeringen	28
5. Vraagonderzoek	30
5.1 Structuur en beperkingen	30
5.2 Algemeen demografisch profiel	32
5.3 Thema's	33

6. Beleidsplan	42
6.1 Inleiding	42
6.2 Sectoraal beleid	43
- sector cultuur	
- sector media	
- sector onderwijs en educatie	
- sector religie	
- sector welzijn	
- sector jongeren	
- sector zorg	
- sector externe belangen	
- sector herinnering	
- bovensectorale activiteiten	
6.3 Fictieve uitkeringen	52
6.4 Eenmalige en jaarlijkse uitkeringen	53
6.5 Sectorpercentages	56
7. De organisatie van de verdeling	58
7.1 Twee geldcircuits, één verdelingsorganisatie	58
7.2 Samenstelling Kamer II en Bestuur COM	59
7.3 Bestuurstaken	61
7.4 Gemeenschapsraad van de COM	62
7.5 Bezwaar en beroep	64
7.6 Uitvoeringsorganisatie	64

Bijlage: Juridische structuur Collectieve Maror-gelden

Samenvatting¹

Uit de Maror-gelden komt een bedrag van € 47,3 miljoen (f. 104,3 miljoen) beschikbaar voor projecten of activiteiten ten behoeve van de Nederlands-joodse gemeenschap. (§ 2.1)
Bevordering van de continuïteit van die gemeenschap en versterking van de joodse infrastructuur staan centraal bij de aanwending van de gelden. Ook uitvoerend werk kan gesubsidieerd worden. De gelden dienen niet alleen aan het werk t.b.v. leden van gevestigde organisaties ten goede te komen, maar ook aan activiteiten voor ongebonden personen. (§3.1)

Niet organisaties of instellingen worden gefinancierd, maar projecten of activiteiten. Dit betekent onder meer dat geen uitkeringen voor tekorten op de totale resultatenrekening van organisaties worden verstrekt. Naast nieuwe projecten komen ook bestaande activiteiten voor subsidiering in aanmerking. (§3.3)

Tot de beoordelingscriteria voor de toekenning van een uitkering behoren onder meer: de doelstelling en slagingskansen van een project; het aantal personen dat van een project profiteert in relatie tot de kosten; de eigen bijdrage van de aanvrager; de medefinanciering door andere organisaties; de locatie en duur van een project. Het bereiken van de bovengrens van de beschikbare financiële middelen kan betekenen dat voor uitkering in aanmerking komende activiteiten niet of slechts ten dele zullen worden bekostigd. (§ 3.4) Projecten worden in het algemeen slechts voor een uitkeringstijdvak van maximaal twee of drie jaar gefinancierd. (§ 3.2)

Via een enquête werd het aanbod van diensten en de financieringsstructuur van joodse organisaties binnen de joodse gemeenschap in Nederland geïnventariseerd. (§ 4.1). De gegevens zijn in een database (§4.3) opgeslagen. Alle organisaties werden in één van de volgende sectoren ingedeeld: cultuur; media; onderwijs en educatie; religie; welzijn; jongeren; zorg; externe belangenbehartiging; herinnering en fondsen (§ 4.2). De z.g. bruto kredietbehoefte van alle instellingen werd geïnventariseerd. Onderscheid werd gemaakt tussen eenmalige investeringen (inhaalvraag, lopend en nieuw) en jaarlijks terugkerende kosten (lopend en nieuw). (§ 4.4)

Bij het vraagonderzoek werd de behoefte aan diensten van de joodse gemeenschap in kaart gebracht. (§ 5.1) Dit marktonderzoek werd weergegeven aan de hand van dertien thema's. De beschrijving van die thema's leidde tot de vaststelling van een aantal prioriteiten. Na topprioriteit 'de continuïteit van de joodse gemeenschap' zijn dat vergroting van (het gevoel van) veiligheid en joods onderwijs en voorts in willekeurige volgorde: uitbreiding van contactmogelijkheden; tegengaan gemengd huwelijk; religieuze voorzieningen; bestrijding van antisemitisme; informatieverschaffing over Israël; spreiding van activiteiten over Nederland en activiteiten ten behoeve van Israëli's in Nederland. (§ 5.3)

Hoofdstuk 6 vormt het beleidsplan. In § 6.2. wordt het sectorale beleid besproken. Per sector wordt de vraag naar financiële middelen tegenover de behoefte van de joodse gemeenschap geplaatst. Dit mondt uit in richtlijnen voor het uitkeringsbeleid in algemene zin. De Stuurgroep is vervolgens op de stoel van het toekomstige bestuur gaan zitten en heeft een inschatting gemaakt welke bedragen - indien de bij de enquête opgegeven projecten en activiteiten t.z.t. worden ingediend - mogelijkserwijs zullen worden toegekend. (§ 6.3) Bij het vaststellen van

¹Dit is een samenvatting. Samenvatten betekent kiezen voor hoofdlijnen en kort formuleren. Talloze belangrijke zaken zijn weggelaten; formuleringen zijn onvolledig en kunnen wellicht tot misverstand aanleiding geven. De tekst in de betreffende §§ en uiteindelijk in het uitkeringsreglement is bepalend.

deze fictieve uitkeringen is rekening gehouden met de algemene vereisten en beoordelingscriteria voor een uitkering; de door de Stuurgroep aangegeven prioriteiten uit het vraagonderzoek en algemene financiële gegevens uit het aanbodonderzoek. De fictieve uitkeringen dienden vervolgens voor het vaststellen van de percentages van het totale bedrag – met een bandbreedte van 10% - dat aan iedere sector wordt toebedeeld. (§ 6.5)

Voorgesteld wordt de Maror-gelden in een periode van 20 jaar op te maken. (§ 3.2) Uit het private deel van de beschikbare € 47,3 miljoen wordt een bedrag van € 2,5 miljoen gereserveerd voor innovatieve projecten, startsubsidies, onderzoek, sectoroverschrijdende activiteiten en noodvoorzieningen op korte termijn. (§ 3.2 en § 6.4) Blijft over ter verdeling ruim € 44.8 miljoen (f 98.7 miljoen). Dit is, rekening houdende met een rendement van 5 %, volstrekt onvoldoende om de vastgestelde fictieve uitkeringen voor eenmalige projecten van € 30.1 miljoen en die gedurende 20 jaar voor lopende projecten van € 3.8 miljoen per jaar uit te betalen. (§ 6.3)

Voorgesteld wordt een **plafond van € 15 miljoen** (f 33 miljoen) . d.w.z. één derde van het beschikbare bedrag, voor **eenmalige uitkeringen in 2002 /2003** en vervolgens **gedurende 20 jaar** een bedrag van **€ 2,15 miljoen** (f 4.7 miljoen) **per jaar**. (§ 6.4) Het ligt in de bedoeling het eenmalige bedrag te betalen uit de € 21.8 miljoen beschikbaar gesteld door de Nederlandse overheid. (§2.1 en §3.2)

Bij de organisatie van de verdeling wordt evenals bij de individuele uitkeringen uitgegaan van twee gescheiden geldcircuits - die verkregen van de overheid en die van de financiële instellingen - en één verdelingsorgaan, het Bureau Maror-gelden. De overheidsgelden worden verdeeld door Kamer II, een onderdeel van Stichting Maror-gelden Overheid (SMO), de private gelden door het bestuur van Stichting Collectieve Maror-gelden (COM)(§2.1 en 7.1). Het Ministerie van Financiën streeft er naar eind 2003 het overheidstoezicht te beëindigen en niet-uitgekeerde gelden naar de COM over te hevelen (§ 7.1).

De zeven leden van Kamer II en de bestuursleden van de COM vormen een personele unie. Het dient te gaan om personen die in staat zijn tot een onafhankelijk oordeel te komen en die hun beslissingen nemen zonder enige last of ruggespraak met welke organisatie dan ook. Gezien het karakter van de joodse gemeenschap is het wenselijk dat er ook personen bij behoren die niet worden geïdentificeerd met het joodse establishment. Bij de samenstelling van het bestuur zal voorts worden gelet op een evenwichtige inbreng van verschillende deskundigheden. (§7.2) De COM kent een gemeenschapsraad van 12 personen, die zo veel mogelijk een afspiegeling van de diverse sectoren vormt. De gemeenschapsraad keurt jaarlijks het algemene beleid van het bestuur goed en verstrekt gevraagd en ongevraagd advies. (§7.4) Uitsluitend de leden van Kamer II en het bestuur van de COM beslissen over individuele subsidieaanvragen. (§7.3)

In de inleiding van dit rapport wordt een kort overzicht gegeven van de financiering van het werk van de organisaties binnen de joodse gemeenschap in Nederland. Vervolgens komt het ontstaan van de Maror-gelden en de basis voor hun verdeling tussen individuele en collectieve uitkeringen ter sprake (§2.1). Vorming en taak van de Stuurgroep is daarna aan de beurt (§ 2.2)

In dit rapport worden richtlijnen gegeven voor het uitkeringsbeleid. Na goedkeuring door SMO, CJO en PIN bepalen deze richtlijnen het beleid van Kamer II en de COM in de eerstkomende jaren. Bijstelling van het beleid is mogelijk na goedkeuring van de gemeenschapsraad.

1. Inleiding

Reeds vierhonderd jaar bestaat er een joodse gemeenschap in Nederland. In die lange periode hebben vele honderden organisaties de mogelijkheid gecreëerd en instandgehouden om op een joodse wijze te leven. De eerste tweehonderd jaar gebeurde dat binnen een autonome gemeenschap; na de emancipatie als een integraal onderdeel van de Nederlandse maatschappij.

De jaren van de Sjoa vormden het absolute dieptepunt, waarin driekwart van de Nederlandse Joden het leven liet en de joodse infrastructuur volledig werd vernietigd. In vooral het eerste decennium na de oorlog hebben de weinige overlevenden niet alleen hun eigen bestaan maar ook de joodse gemeenschap op een bewonderenswaardige wijze opnieuw opgebouwd. De eerste naoorlogse generatie heeft in het laatste kwart van de twintigste eeuw het werk voortgezet, talloze nieuwe initiatieven ontwikkeld en daarmee de gemeenschap versterkt. De tweede naoorlogse generatie heeft nu de plicht voor continuïteit zorg te dragen.

De financiering van het joodse gemeenschapsleven was altijd een probleem. Dat was mede het geval omdat tot de oorlog een groot deel van de joodse bevolking in behoeftige omstandigheden verkeerde en de voorziening in het levensonderhoud de eerste prioriteit was. Dankzij de vrijgevendheid van de 'gegoede burgerij' was het echter niet alleen mogelijk de armen in eigen kring te ondersteunen (tsedaka), maar ook om collectieve joodse voorzieningen te bekostigen. Een netwerk van joodse verenigingen en fondsen op sociaal gebied bestond hiervoor. Ze waren bijna altijd lokaal gericht en van bescheiden omvang. De overheid speelde evenals in andere landen nog slechts een zeer bescheiden rol. Zelfs de financiering van een omvangrijke operatie als de opvang van joodse vluchtelingen uit Duitsland in de jaren dertig was een zaak voor het particulier initiatief, met name voor de eigen zuil. Het speciale opvangkamp Westerbork werd bijvoorbeeld grotendeels met joods geld bekostigd.

De herbouw van de joodse gemeenschap na 1945 werd aanvankelijk gefinancierd door hulp van joodse gemeenschappen in het buitenland via de American Jewish Joint Distribution Committee en de Conference on Jewish Material Claims Against Germany. In 1947 resp. 1953 werden twee tot op heden nog actieve financieringsacties opgezet, de Cefina en de CIA. De Cefina had ten doel uit zijn jaarlijkse inzamelingen gelden ter beschikking te stellen ten behoeve van joodse instellingen in Nederland met een sociaal, cultureel of religieus karakter. Toegetreden instellingen namen op zich om zich te onthouden van afzonderlijke inzamelingsacties. De CIA werft fondsen ten behoeve van Israël. Na verloop van tijd kwamen er vooral in de sociale sfeer aanzienlijke kapitalen beschikbaar uit in het bijzonder de verkoop van onroerende goederen van vooroorlogse instellingen die hun taak door de decimering van de joodse bevolking niet op dezelfde wijze konden voortzetten. Tot op de dag van vandaag vormen de middelen van gevormde fondsen als onder meer de Joodsche Invalide; de Nederlands Israëlietische Instelling voor Sociale Arbeid (NIISA); de Stichting Samenwerkingsverband JMW; de voormalige weeshuizen en het (voorheen geheten) Centraal Fonds van het Nederlands-Israëlietisch Kerkgenootschap een belangrijke bron voor de financiering middels subsidiëring van een veelzijdig joods aanbod aan voorzieningen.

Door de geleidelijk toenemende welvaart werd het daarnaast mogelijk dat de gebruiker steeds meer de afgenomen diensten betaalde via contributies en bijdragen.

Van buitengewoon belang bij de financiering van de joodse infrastructuur was de opkomst van de verzorgingsstaat. Vooral in de educatieve, sociale en culturele sectoren, evenals in de

gezondheidszorg, werden vele kernvoorzieningen door de Nederlandse overheid bekostigd. Door het principe van de scheiding van Kerk en Staat was dit voor de kerkgenootschappelijke sector niet het geval.

Rond de huidige eeuwwisseling bestaan er een aantal elkaar versterkende factoren die de toekomstige financiering van het werk van de joodse gemeenschap bemoeilijken. Uit het recente sociaal - demografisch onderzoek komt naar voren dat door de Sjoa de joodse gemeenschap onevenwichtig is opgebouwd. Er is nu al in verhouding tot de bevolking van Nederland sprake van een grote vergrijzing, terwijl de personen die deel uitmaken van de grote naoorlogse geboortegolf binnen enkele jaren hun beroepswerkzaamheden zullen beëindigen, wat vaak een achteruitgang van inkomen met zich meebrengt. Bij gevolg zullen de gemeenschapsvoorzieningen door een kleiner aantal personen moeten worden opgebracht. Daarnaast kan worden gesproken van een kentering in de verzorgingsstaat. Er wordt meer aan het particuliere initiatief overgelaten; overheidsbijdragen zijn in de afgelopen jaren op vele terreinen relatief verminderd en de financieringstekorten van diverse joodse instellingen nemen daardoor toe.

Tegelijkertijd tellen de joodse kerkgenootschappen door de secularisatie minder leden, wat hun financiële positie verslechtert. Voor zover zij andere organisaties subsidie verlenen zal dit doorwerken in de gehele joodse gemeenschap.

Ten slotte wordt een verschuiving in de activiteiten van de joodse gemeenschap zichtbaar van onder meer bejaardenzorg en hulp aan oorlogsslachtoffers naar zaken als jongeren en veiligheid. Voor deze laatste activiteiten zijn de mogelijkheden voor overheidsbijdragen veel beperkter.

De collectieve Maror-gelden komen dan ook als geroepen. Zij zullen op middellange termijn een levensvatbare toekomst van de joodse gemeenschap in Nederland moeten garanderen en in het bijzonder voor de continuïteit en uitbouw van de joodse infrastructuur zorg moeten dragen.

2. Voorspel

2.1 Ontstaan en verdeling Maror-gelden

De overeenkomsten

Op 31 oktober 1996 drongen de drie joodse kerkgenootschappen en de Stichting JMW in overleg met het CIDI er bij de minister-president op aan het voorgenomen onderzoek naar de nog openstaande gedeelten van de Nederlandse goudclaim uit de Tweede Wereldoorlog uit te breiden tot diverse categorieën van geroofd joods bezit. Deze brief vormde het begin van een jarenlange intensieve inspanning om alsnog bij de Nederlandse overheid en verschillende financiële instellingen achtergebleven joodse tegoeden terug te ontvangen. Een leidende rol daarbij had het in maart 1997 opgerichte Centraal Joods Overleg Externe belangen (CJO), waarbij aangetekend moet worden dat de voorbereidingen voor de vorming van het CJO al in de zomer van 1996, nog geheel onwetend van de komende restitutiekwestie, waren begonnen.

Het eerste resultaat vormde het feit dat de Nederlandse regering eind 1997 besloot het voor Nederland beschikbare deel van 5500 kilo goud met een tegenwaarde van omstreeks twee en twintig miljoen gulden dat zich nog in Amerikaanse kluizen bevond niet langer een monetaire bestemming te geven, maar te reserveren voor projecten ten behoeve van voornamelijk Nederlands joodse oorlogsslachtoffers. Daarnaast stortte het kabinet een bedrag van 20 miljoen gulden in het internationale Nazi Persecutee Relief Fund. Met zowel het bedrag in de goudpool als in het internationale fonds zijn inmiddels talloze projecten gefinancierd.

In november 1999 kwam een overeenkomst tussen het Nederlands Verbond van Verzekeraars en het CJO tot stand. Een bedrag van 50 miljoen gulden werd beschikbaar gesteld, waarvan 5 miljoen in de vorm van een digitaal monument.

Op 21 maart 2000 volgde het akkoord met de Nederlandse regering voor een bedrag 400 miljoen gulden. Afgesproken werd dat de joodse gemeenschap in Nederland, de Nederlandse gemeenschap in Israël en Nederlands-joodse gemeenschappen elders daarvan 350 miljoen zouden kunnen verdelen, terwijl aan humanitaire projecten in het buitenland 50 miljoen zou worden besteed via het op te richten Joods Humanitair Fonds. Voorts werd overeengekomen dat het CJO ervoor borg zou staan dat van de 350 miljoen tientallen miljoenen voor collectieve joodse doelen beschikbaar zouden komen. De uitvoering van deze overeenkomst zou moeten plaatsvinden in een publiekrechtelijk kader, terwijl de uitvoeringskosten voor rekening van de Nederlandse regering zouden komen.

Aan het eind van dezelfde maand werden de Nederlands Vereniging van Banken en de joodse organisaties - waaronder het Platform Israël en het Adviescollege Restitutie en Verdeling (ARV) het eens over een bedrag van 50 miljoen gulden.

Als laatste volgde op 15 juni na langdurige onderhandelingen het akkoord met de 'beurspartijen', waarbij 264 miljoen gulden ter beschikking werd gesteld..

Bij alle onderhandelingen werd rekening gehouden met door individuele personen ingediende en nog in te dienen claims voor onder meer niet-uitgekeerde polissen, banktegoeden en effectenbezit. Hiervoor werden voorzieningen getroffen. De betreffende bedragen werden overgeboekt naar de z.g. claimstichtingen, de Stichting Individuele Verzekeringsaanspraken Sjoa; de Stichting Individuele Bankaanspraken Sjoa en de Stichting Individuele Effectenaanspraken Sjoa.

In totaal leverde dit het volgende beeld op (in miljoenen guldens):

	Beschikbaar voor verdeling	In claimstichtingen
Overheid	350	
Verzekeringen	25	20
Banktegoeden	45	5
Effecten	164	100
totaal	584	125

Vorbereidingen voor de verdeling

In september 1998, nadat duidelijk was geworden in welke richting de Commissie Kordes dacht, gaf het Ministerie van Financiën aan het CJO voor het eerst te kennen wellicht naar een finale financiële afrekening met de joodse gemeenschap te willen streven. Deze mededeling vormde voor het CJO de aanleiding tot een eerste interne discussie over de verdeling van eventueel te ontvangen bedragen. Gezien het feit dat een en ander wel eens tot zeer emotionele taferelen binnen de joodse gemeenschap aanleiding zou kunnen geven, leek het wenselijk in een zo vroeg mogelijk stadium een idee te hebben wat met de gelden te doen. Ook was het wenselijk dat bij de toekomstige onderhandelingen met de regering – op dat moment was er nog geen uitzicht wanneer die zouden plaatsvinden – reeds een verdelingsvoorstel op tafel zou kunnen worden gelegd. Er waren n.l. al spoedig indicaties dat de regering eraan dacht om het eventueel ter beschikking te stellen geld op dezelfde wijze te laten verdelen als de 22 miljoen uit de goudpool, d.w.z. een onafhankelijke commissie naar het voorbeeld van de Commissie Dolman projecten te laten uitkiezen voor subsidiëring. Dit achtte het CJO voor de in de toekomst te ontvangen gelden niet wenselijk, omdat het nu niet zou gaan om een gebaar van goede wil, maar om het tenietdoen van een ongerechtvaardigde financiële verrijking door de overheid ten koste van de joodse gemeenschap die als zodanig vervolgd en beroofd was. De joodse gemeenschap zou daarom zelf over de besteding dienen te beschikken. Het klaarliggen van een alternatief zou het makkelijker kunnen maken de regering te zijner tijd op andere gedachten te brengen.

→ Geen moment heeft het CJO overwogen de verdeling zelf ter hand te nemen. Het voor dit doel oprichten van een aparte stichting werd als de correcte weg gezien. Echter, hoe tot een beslissing te komen over de besteding van de gelden? Al in februari 1999 ontstond er binnen het CJO een discussie of de gelden in de eerste plaats aan individuen ter beschikking zouden moeten worden gesteld, of dat zij vooral zouden moeten worden besteed aan de versterking van de joodse gemeenschap, dan wel ook ten dele voor humanitaire doeleinden zouden moeten worden aangewend. Iedereen was voorstander van een combinatie van deze drie alternatieven, maar op welke wijze? Besloten werd dat probleem op democratische wijze op te lossen, n.l. door een opinieonderzoek of referendum binnen de joodse gemeenschap. De opzet en techniek van het onderzoek – er werd gekozen voor een referendum met een bindend karakter – werd door een daarvoor opgerichte commissie in overleg met deskundigen uitgewerkt. De belangrijkste voor te leggen vraag was hoeveel procent individueel zou moeten worden uitgekeerd en welk percentage voor het collectief ter beschikking zou moeten komen.

Uiteindelijk ging het plan voor het houden van referendum niet door. Dat hing samen met het feit dat de verdelingsproblematiek werd besproken met het inmiddels door het CJO opgerichte

Adviescollege Restitutie en Verdeling (ARV), waarin negen organisaties zitting hadden die wat betreft doelstelling gericht zijn op holocaustproblematiek. Dit adviescollege was in meerderheid van mening dat alle gelden individueel verdeeld zouden moeten worden. Indien iemand daarna een bedrag voor goede doeleinden – tsedaka – zou willen geven, zou dat zijn of haar zaak zijn.

Maandenlang werd door CJO, Platform Israël en ARV hierover gediscussieerd, waarbij zeer veel emoties loskwamen. Het is hier niet de plaats om daar uitvoerig verslag over te doen. Volstaan kan worden te vermelden, dat er in februari 2000, vlak voor de aanvang van de belangrijkste besprekingen met de regering, op hoofdlijnen overeenstemming werd bereikt. In de maanden daarna werd door de drie partijen een gedetailleerd verdelingsvoorstel uitgewerkt. Na technisch zeer ingewikkelde beraadslagingen over wie al of niet tot individuele uitkeringen gerechtigd was, werd dit uiteindelijk op 27 juni 2000 - in overeenstemming met de wens van het Ministerie van Financiën - nog net voor het zomerreces van de Tweede Kamer vastgesteld. Daardoor werd het mogelijk nog in december 2000 de eerste individuele uitkeringen uit te betalen.

Voor dit rapport is het belangrijkste dat één van de vele zaken waarover overeenstemming werd bereikt was dat een minimum van 10% en een maximum van ongeveer 20% van het beschikbare bedrag aan 'het collectief' ter beschikking zou worden gesteld. Voor de volledigheid moet hier aan toegevoegd worden dat ook nog met interest, kosten van verwerving en diverse voorzieningen rekening diende te worden gehouden, terwijl voorts moest worden geregeld wat er met de in de claimstichtingen overgebleven bedragen zou moeten gebeuren. Het in 2009 uit de verzekeringsclaimstichting komende overschot zal geheel naar de collectieve sector gaan.

Ten slotte werd in augustus 2000 tussen het CJO en Platform Israël overeenstemming bereikt over het voor Israël bestemde collectieve bedrag, n.l. 26 procent van het totaal. Afgesproken werd dat als Nederlands-joodse gemeenschappen in andere landen voor uitkering in aanmerking komende projecten zouden indienen, deze door Nederland en Israël ten laste van en in verhouding tot de door hen ontvangen bedragen zouden worden gefinancierd.

De uitvoeringsorganisatie

Voor een goed begrip van het onderstaande moet hier ook kort worden ingegaan op de organisatie van de verdeling. De organisatorische structuur kwam al in 2000 tot stand. Hoofdbeginsel daarbij was dat er een strikte scheiding moest worden aangebracht tussen enerzijds de van de overheid afkomstige gelden en anderzijds de gelden uit de private sector. Oorspronkelijk werd er vooral vanuit de Eerste en Tweede Kamer op aangedrongen dat het door de regering beschikbaar gestelde bedrag ook van overheidswege zou worden verdeeld. Dat stuitte echter op principiële bezwaren van het CJO, omdat het ging om joods geld dat was gerestitueerd en waarover dan ook de joodse gemeenschap volledig zelf diende te beschikken. Uiteindelijk werd overeenstemming bereikt over een z.g. toezichtstructuur, waarbij van een marginale controle door het Ministerie van Financiën sprake is. Voor de verdeling van het uit private bron afkomstige geld werd door de joodse organisaties iedere overheidsbemoeienis onwenselijk geacht, terwijl omgekeerd ook de regering meende dat de overheid geen verantwoordelijkheid zou mogen dragen waar het privaat geld betreft. Dat noodzaakte tot twee gescheiden geldcircuits.

Voor de uiteindelijke ontvangers van het geld maakte het uiteraard geen verschil van wie het geld afkomstig was. Daarom werd er voor beide geldstromen één uitvoeringsapparaat opgezet, één verdelingsorganisatie. De verdelingscriteria voor beide geldstromen werden identiek geformuleerd en de individuele uitkeringen konden met één formulier worden aangevraagd.

Voor de verdeling van het van de overheid afkomstige geld werd opgericht Stichting Maror-gelden overheid (SMO). Het woord Maror vormt naast de bekende betekenis van bitterkruid een afkorting van Morele Aansprakelijkheid ROof en Rechtsherstel. In de praktijk delegeert SMO de verdeling aan drie Kamers. Kamer I voor de verdeling van de individuele Maror-gelden; Kamer II voor de verdeling van de collectieve Maror-gelden in Nederland en Kamer III voor de verdeling van de Collectieve Maror-gelden in Israël. Voor de verdeling van de individuele Maror-gelden uit de private sector werd opgericht Stichting Individuele Maror-gelden (SIM) en ligt het in de bedoeling dat zal worden opgericht - zie hiervoor hoofdstuk 7 van dit rapport - Stichting Collectieve Maror-gelden Nederland (COM). De private collectieve Maror-gelden in Israël zullen worden verdeeld door Stichting Collectieve Maror-gelden Israël. Kamer I en SIM, Kamer II en de COM en Kamer III en de Israëlische stichting hebben dezelfde bestuurders. Ten slotte werd hiervoor al gewezen op de drie claimstichtingen.

De totale verdeling in schema:

Overheidsgelden		Private gelden
Stichting Maror-gelden Overheid (SMO)		
Kamer I	Personele unie met	Stichting Individuele Maror-gelden (SIM)
Kamer II	Personele unie met	Stichting Collectieve Maror-gelden Nederland (COM)
Kamer III	Personele unie met	Stichting Collectieve Maror-gelden Israël.
		Stichting Individuele Verzekeringsaanspraken Sjoa.
		Stichting Individuele Bankaanspraken Sjoa
		Stichting Individuele Effectenaanspraken Sjoa
Stichting Joods Humanitair Fonds		

De beschikbare collectieve Maror-gelden

Eind februari 2002, nadat bekend was hoeveel individuele gerechtigden er waren, werd op basis van het bepaalde in de statuten en uitvoeringsreglementen van de diverse stichtingen berekend hoeveel er uiteindelijk voor de twee Collectieve Maror-Stichtingen maximaal beschikbaar zal komen. Daarbij kon worden vastgesteld dat er voldoende van het voor de

individuele verdeling beschikbare bedrag over was om bij benadering nog eens tien procent voor het collectief te bestemmen.

Uit Stichting Maror-gelden Overheid (SMO) komt: f. 64,9 miljoen
Uit Stichting Individuele Maror-gelden (SIM) komt: f. 42,3 miljoen
Afgesproken werd dat van de nog niet geheel zekere maar wel waarschijnlijke
overschotten van de stichtingen Individuele Bankaanspraken Sjoa
en Individuele Effectenaanspraken Sjoa een bedrag van f. 20,7 miljoen
voor collectieve doeleinden beschikbaar komt.
Ten slotte is het zeer waarschijnlijk dat het overschot van de
Stichting Individuele Verzekeringsaanspraken Sjoa zal bedragen: f. 13,0 miljoen

Dit betekent dat in totaal f 140,9 (€ 63,9) miljoen, waarvan 74%, afgerond f. 104,3 (€ 47,3) miljoen kan worden uitgekeerd door Kamer II en de COM. Hiervan is f 48 (€ 21,8) miljoen van de overheid afkomstig en f 56,3 (€ 25,5) miljoen uit de private sector.

2.2 Ontstaan en taak Stuurgroep

Eind april 2000, kort na de goedkeuring door de Tweede Kamer van de regeringsvoorstellen betreffende de joodse tegoeden uit de Tweede Wereldoorlog, schreven elf vooraanstaande bestuurders van joodse organisaties een brief aan het CJO. Zij stelden dat de instellingen die zich al vele jaren met de opbouw en continuïteit van de joodse gemeenschap bezighielden, deel zouden moeten uitmaken van zowel de voorbereidingswerkgroep als van het bestuur van een nieuw op te richten stichting ter verdeling van de gelden voor collectieve joodse doelen. Met name de Cefina, de CIA en de Stichting Vrienden van het Joods Historisch Museum boden zich hiervoor aan. Het antwoord van het CJO op de door de drie fondsenwerfers ondertekende brief was in eerste instantie afwijzend: de verdeling van de collectieve gelden speelt nog niet, de individuele verdeling heeft absolute voorrang en daarna zullen wij ons eerst intern beraden over een fonds voor de joodse infrastructuur.

De schrijvers lieten het er niet bij zitten. Op 14 juni kwamen zesentwintig organisaties op uitnodiging van de Cefina bijeen. Zij spraken aan de hand van een startnotitie over het formeren van een belangengroep van instellingen die zich actief bezighouden met zorg, cultuur, onderwijs en jongerenwerk, met het doel toegang te krijgen tot de discussie over de verdeling van de 'tientallen miljoenen' voor de collectiviteit. Zij waren van mening dat hun toekomst en de mogelijkheid tot het ontwikkelen van nieuwe activiteiten sterk afhankelijk zou zijn van de omvang van en het beheer over het nieuwe fonds en dat zij invloed dienden te hebben bij de verdeling van de gelden.

Voor het aanschuiven bij de al meer dan een jaar durende en op zijn einde lopende discussie over de omvang van het bedrag voor de infrastructuur was het inmiddels te laat; niet echter om te praten over de opzet van de verdeling van de al voor de gemeenschap bestemde middelen en over de benoemingsprocedures van de bestuurders die de verdelingstaak in de toekomst zouden moeten uitvoeren.

Op 4 juli 2000, de dag dat de CJO aan de regering zijn plannen voor de individuele verdeling meedeelde, had de eerste van een viertal bijeenkomsten tussen het CJO en de afgevaardigden van de vertegenwoordiging van de infrastructuur plaats. De vereniging PIN, afkorting van 'Platform Infrastructuur Nederland' - tot de oprichting waarvan inmiddels besloten was - ging akkoord met de verdeling van de ontvangen gelden tussen individuele uitkeringen en collectieve bestemmingen. Op zijn beurt nodigde het CJO op 21 september het PIN schriftelijk uit om in gezamenlijk overleg te werken aan het opstellen van een

uitkeringsreglement voor infrastructuurgelden, de voordracht voor de benoeming van bestuurders van het nieuwe fonds en de samenstelling van adviesorganen. Een maand later antwoordde het PIN - waarbij inmiddels 50 organisaties en instellingen zich hadden aangesloten, waaronder bijna alle individuele ledenorganisaties van het CJO - dit voorstel als een goed vertrekpunt voor verdere afspraken te zien. In de herfst en winter had er opnieuw een reeks besprekingen tussen CJO en PIN plaats, die op 15 maart 2001 werden afgesloten met het tekenen van een overeenkomst tot samenwerking.

Besloten werd tot de oprichting van een stuurgroep die tot taak kreeg de behoefte aan financiële middelen binnen joods Nederland te inventariseren; de huidige financieringsstructuur in kaart te brengen en een bestedings- /verdelingsplan van de in het kader van de restitutieregelingen ter beschikking gestelde infrastructuurele gelden te ontwerpen. Daarnaast diende een profiel te worden opgesteld voor de toekomstige bestuursleden van de verdeelorganisaties. Afgesproken werd de door de Stuurgroep te ontwerpen voorstellen ter goedkeuring aan PIN en CJO aan te bieden. Voorts spraken beide organisaties af, dat zij of anderen specifiek overleg zouden openen met geldverstrekkende organisaties over de transparantie van bestaande joodse fondsen. Tenslotte werd bepaald dat het CJO, dat in het kader van de al bestaande algemene verdelingsstructuur statutair het recht heeft om de statuten van Stichting Collectieve Maror-gelden vast te stellen en bestuursleden te benoemen, hierover vooraf met het PIN zou overleggen.

Namens het CJO namen in de Stuurgroep plaats: Menno Paktor; Joop Sanders en Rein Simon. Namens het PIN: Willem Koster; Jaap Sanders en Sophie Schrijver. Hieraan werden toegevoegd als jongere Sharon Ribbert en als ongebonden lid Theo van Praag.

2.3 Werkplan

De Stuurgroep startte met een brede oriëntatie, bestaande uit gesprekken met een aantal bestaande fondsen, te weten het Juliana Welzijn Fonds, het VSB fonds en de Bernard van Leer Foundation. De heer Dries van Beek, oprichter en oud - directeur van het VSB fonds schreef een uitvoerig eerste voorstel voor de realisatie van een Maror-fonds, waarin een overzicht werd gegeven van alle punten die aandacht zouden moeten krijgen.

Vervolgens werd het uit te voeren werk in drie brokken opgedeeld:

1. Een **aanbodonderzoek**. Dit door een accountantskantoor uit te voeren onderzoek zou moeten leiden tot een inzicht in de door de joodse gemeenschap in Nederland aangeboden diensten en de financiering daarvan. Gegevens zouden onder meer worden verzameld over 'achterstallig onderhoud', exploitatietekorten en nieuw op te starten activiteiten. De financiële situatie inclusief de geldstromen van de diverse organisaties en instellingen zou in kaart worden gebracht, de grootte van de doelgroep van iedere instelling zou worden bepaald en het 'mission statement' getoetst. Ook zou een inventarisatie worden gemaakt van de reeds opererende geldgevendende instellingen. Doel van dit geldstromenonderzoek was afstemming te bereiken tussen de toekomstige aanwending van de Maror-gelden en de bestaande financiële dekking van de activiteiten van de joodse gemeenschap in Nederland.
2. Een **vraagonderzoek**. Een onderzoek door een marketingdeskundige gebaseerd op het recentelijk afgesloten sociaal - demografisch onderzoek dat door JMW werd geïnitieerd.

De bedoeling hiervan moest zijn de behoefte aan joodse diensten in kaart te brengen. Daarbij was het de opzet een onderverdeling te maken van de vraag van de gemeenschap op diverse terreinen zoals onder meer welzijn, cultuur, religie, onderwijs en jongerenwerk.

3. Het **opzetten van een fonds**. Het opstellen van doelstellingen, reglementen, beoordelingscriteria, controlemechanismen en bestuursprofielen. Tevens zou de beschrijving van een ondersteunend bureau ten behoeve van het uitkeringsproces aan de orde moeten komen. Het juridische werk hiervoor werd evenals bij de andere Maror-stichtingen verricht door de landsadvocaat, Pels Rijcken en Droogleever Fortuijn te Den Haag.

De onderzoeken werden gefinancierd door Stichting Maror-gelden Overheid. Het Bureau van SMO stond de Stuurgroep regelmatig bij zijn werk bij. Waarnemers van de SMO waren regelmatig bij de vergaderingen aanwezig.

De Stuurgroep kwam in totaal 34 keer bijeen.

Willem Koster en Menno Paktor fungeerden gezamenlijk als voorzitter; Rein Simon was penningmeester; Sharon Ribbert verzorgde de Public Relations en Joop Sanders schreef deze eindrapportage.

3. Fundamenten

3.1 Uitgangspunten

In het aan de basis van de verdeling van de van overheid en bedrijfsleven ontvangen gelden liggende 'Eindrapport van de Werkgroep Verdeling Joodse Tegoeden' van 27 juni 2000 komt wat betreft de collectieve tegoeden onder meer de volgende passage voor: "De Joodse gemeenschap in Nederland kent een zeer diverse infrastructuur op o.a. religieus, cultureel, educatief en sociaal terrein. Deze infrastructuur richt zich niet alleen op diegenen die lid zijn van één der gevestigde organisaties, maar eveneens op een brede groep van ongebondenen. Wil de joodse gemeenschap in Nederland haar voorzieningen op het gewenste niveau handhaven, dan zullen middelen vrijgemaakt moeten worden om de toekomstige financiering daarvan op te kunnen vangen".

Aansluitende op deze zin kunnen een viertal uitgangspunten voor de verdeling van Collectieve Maror-gelden worden geformuleerd.

Allereerst gaat het om de toekomst van de joodse gemeenschap. Bij de aanwending van de beschikbare gelden dient de instandhouding van die gemeenschap centraal te staan, zowel in kwantitatieve als in kwalitatieve zin. Bevordering van de **continuïteit** kan in alle opzichten de 'topprioriteit' worden genoemd. Alle projecten en activiteiten zullen op hun bijdrage aan het continuïteitsbeginsel moeten worden getoetst.

Vervolgens gaat het om het handhaven van de voorzieningen binnen de joodse gemeenschap op 'het gewenste niveau'. Dit niveau wordt bepaald door de **vraag** vanuit die gemeenschap. Organisaties en instellingen kunnen nog zo mooie plannen ontwikkelen en voor subsidiering voordragen, als 'de joodse markt' er geen behoefte aan heeft, dan dienen die plannen ter zijde te worden geschoven. De Stuurgroep heeft daarom een onderzoek naar de vraag laten uitvoeren. Als resultaat van dat onderzoek zijn door haar een aantal **prioriteiten** ontwikkeld, die in het beleidsplan zijn vastgelegd.

Wanneer een bepaald project of activiteit tot het realiseren van prioriteiten bijdraagt wil dat overigens niet zeggen dat er automatisch een uitkering zal volgen. Vanzelfsprekend zal ook aan de vele in het uitkeringsreglement geformuleerde subsidievoorwaarden moeten worden voldaan. Omgekeerd betekent ook het feit dat als een project niet onder de prioriteiten valt geenszins dat een uitkering is uitgesloten. Wanneer echter door beperking van de middelen een keuze noodzakelijk is, dan hebben ceteris paribus - alle overige omstandigheden gelijk - onder de prioriteiten vallende activiteiten voorrang. Het bestuur zal een afweging moeten maken.

In de derde plaats zijn de Maror-gelden niet alleen bestemd voor activiteiten uitgevoerd door één der **gevestigde organisaties**, maar dienen zij eveneens aan activiteiten gericht op een brede groep van **ongebonden**en ten goede te komen.

Bij het al genoemde vraagonderzoek is er naar gestreefd om over de volle breedte vraag en behoeften van diverse herkenbare groepen in kaart te brengen. Er is zowel aandacht voor het specifieke afnamepatroon van dat deel van de joodse bevolking dat - al of niet kerkelijk georganiseerd - hoog scoort op de factor sociaal -culturele binding, als voor de behoeften en afnamepatronen van andere doelgroepen binnen de totale populatie, waaronder niet -

religieuze en niet- of minder hecht georganiseerde groepen waarvan de joodse identiteit veelal gebaseerd blijkt te zijn op de oorlog en antisemitisme.

Deze benadering is in overeenstemming met één van de belangrijkste principes binnen het jodendom 'kol jisraeel arewien ze bazèh', **alle joden zijn verantwoordelijk voor elkaar**. Dat maakt dat er blijvend gezocht moet worden naar de interesses van hen die wat minder actief zijn in de joodse gemeenschap. Als er projecten zijn waarmee deze groep kan worden bereikt, dan is dat inspanning en geld waard.

Er is in zekere zin van een paradox sprake. Enerzijds mag het geld niet in het water gegooid worden en dienen vooral projecten waar veel vraag naar is te worden gesubsidieerd. Anderzijds moet altijd getracht worden nieuwe doelgroepen te bereiken. Het in dit opzicht vinden van een gulden middenweg behoort tot de grootste uitdaging voor de toekomstige bestuursleden van de uitkeringsorganen.

Tenslotte wordt in de aan het begin van dit hoofdstuk geciteerde passage over 'infrastructuur' gesproken. Tijdens de discussies die in de afgelopen jaren over de bestemming van de Collectieve Maror-gelden zijn gevoerd stond dit begrip centraal. De vele joodse instellingen en organisaties die zich ten behoeve van de verdeling van deze gelden in een platform verenigden, hebben dit begrip van zo een overwegend belang geacht dat zij het in de naam van hun koepel opnamen: 'Platform Infrastructuur Nederland', afgekort PIN. Soms wordt een heel breed begrip van infrastructuur gebruikt, n.l. het netwerk van instituties die het functioneren van een gemeenschap mogelijk maken. In het algemeen wordt onder infrastructuur echter verstaan de onderbouw van het economische leven, d.w.z. dat deel van een bouwwerk dat dient tot steun van het daarop gebouwde, b.v. de fundering van een huis, de pijlers en landhoofden van een brug.

In het verlengde hiervan kunnen we de joodse infrastructuur zien als de **onderbouw** van de joodse gemeenschap, de pijlers waarop het joodse leven rust. Daarbij moet gedacht worden aan die kernfuncties waarzonder een joodse gemeenschap niet levensvatbaar is en waarzonder de continuïteit niet verzekerd is. Versterking van de joodse infrastructuur in deze zin vormt dan ook het belangrijkste doel bij de besteding van de te verdelen gelden. Daarmee is echter niet alles gezegd. Het leggen van funderingen van huizen en pijlers voor bruggen is niet voldoende. Op de onderbouw zal gebouwd moeten worden. Dat betekent dat ook de **bovenbouw**, het uitvoerende werk van een grote hoeveelheid organisaties en instellingen, de veelheid van kleinere en grotere activiteiten, bijeenkomsten, manifestaties, vergaderingen, culturele producten enz. in stand moet worden gehouden en indien nodig moet worden gesubsidieerd.

3.2. Soorten uitkeringen

Binnen de joodse gemeenschap zijn er in de afgelopen jaren een groot aantal activiteiten achterwege gebleven door gebrek aan financiële middelen. Een deel van de Maror-gelden zal gebruikt moeten worden om deze achterstand weg te werken; met andere woorden er zal een inhaalronde plaatsvinden. Daarbij moet gedacht worden aan investeringen met een eenmalig karakter.

Daarnaast is bij de enquête een financieringsbehoefte met een eenmalig karakter gebleken voor diverse lopende projecten, evenals voor nieuwe initiatieven waarvan het de bedoeling is ze op korte termijn uit te voeren.

In paragraaf 2.1 hebben we gezien dat de beschikbare middelen in tweeën zijn gedeeld, die afkomstig van de overheid en die uit de particuliere sector. Het Ministerie van Financiën streeft er naar zijn bemoeienis met de joodse tegoeden begin 2004 te beëindigen en wel nadat

er twee uitdelingsronden hebben plaats gevonden, één betrekking hebbende op 2002 en één op 2003. Hoewel er bij de Minister in principe de bereidheid bestaat dan nog niet door SMO uitgekeerde gelden naar de COM over te hevelen, wordt er toch de voorkeur aan gegeven het grootste deel direct voor collectieve joodse doelen aan te wenden.

De Stuurgroep is van mening dat dit streven aansluit op het eigen voornemen om achterstandssituaties binnen de joodse gemeenschap zo veel als mogelijk weg te werken, alsmede om genoemde investeringen voor lopende projecten en op korte termijn uit te voeren nieuwe projecten met een eenmalig karakter te financieren.

Op de omvang van het bedrag dat voor deze **eenmalige financieringsbehoefte** moet worden gereserveerd zal uiteraard nog worden teruggekomen.

Daarnaast zal er sprake zijn van **jaarlijkse uitkeringen**. Ook hier kan het zowel lopende als nieuwe activiteiten betreffen. Projecten die slechts gedurende korte tijd gefinancierd behoeven te worden, zullen in het algemeen de voorkeur hebben, omdat dat de bewegingsvrijheid van het bestuur in komende jaren niet belemmert. In het algemeen zullen projecten voor een bepaald uitkeringstijdvak, met **een maximum van twee of drie jaar**, gesubsidieerd worden. Voor onder de prioriteiten vallende projecten die van uitzonderlijke betekenis voor de infrastructuur van Joods Nederland zijn - als het dus gaat om de instandhouding van **kernvoorzieningen** voor de gemeenschap - kan echter een **uitzondering** worden gemaakt.

Een voorbeeld hiervan zijn veiligheidsvoorzieningen.

De Stuurgroep stelt zich voor dat ook laatstgenoemde activiteiten in eerste instantie voor niet meer dan drie jaar worden gefinancierd, maar dat jaarlijks een evaluatie zal worden gemaakt. Indien de evaluatie positief is, zal steeds na één jaar de subsidie voor een jaar worden verlengd. Mocht de evaluatie negatief zijn, dan heeft de aanvrager nog twee jaar de tijd om een oplossing te zoeken voor zijn financieringsprobleem. Deze methodiek heeft als voordeel dat degenen die de betreffende activiteiten aanbieden voortdurend voor de noodzaak zullen staan te blijven nadenken over alternatieve financiering. Daarnaast moet zo veel mogelijk voorkomen worden dat de schaarse middelen steeds aan de zelfde activiteiten worden besteed.

De mogelijke omvang van de jaarlijkse uitkeringen wordt bepaald door het bedrag dat is opzij gezet voor de eenmalige financieringsbehoefte, het rendement van het resterende vermogen en de voorgenomen **levensduur van Stichting Collectieve Maror-gelden (COM)**.

De Stuurgroep ziet geen noodzaak om het kapitaal van de COM zoals bij andere fondsen onbeperkt in stand te houden. De continuïteit van de gemeenschap is er mee gediend dat er een flink jaarlijks bedrag beschikbaar zal zijn gedurende een reeks van jaren, een bedrag van een zodanige omvang dat er aansprekende activiteiten uit kunnen worden bekostigd. Wanneer alleen de opbrengst van het vermogen zou kunnen worden besteed, zou het jaarlijkse bedrag zo klein zijn dat er relatief weinig mee kan worden gedaan.

De bepaling van de wenselijke levensduur is natuurlijk enigszins arbitrair. De Stuurgroep stelt voor 20 jaar. Dat komt globaal overeen met de periode waarin de jongste oorlogsgeneratie, die van de oorlogspleegkinderen, hoopt waar te nemen dat haar kleinkinderen als actieve leden van de joodse gemeenschap opgroeien.

De Stuurgroep stelt voor dat naast reguliere eenmalige en jaarlijkse uitkeringen de COM ook aandacht schenkt aan de volgende doeleinden:

- **Innovatieve projecten.** Het gaat daarbij om projecten die door de joodse gemeenschap in Nederland nog niet eerder op touw gezet zijn. De betreffende activiteiten hebben een

hoger risicogehalte dan de gebruikelijke activiteiten. Vernieuwing moet altijd worden nagestreefd. Verandering van spijs doet eten.

- **Startsubsidies.** Sommige projecten zullen na korte tijd op eigen benen kunnen staan. Voor het eerste begin is echter enige hulp nodig.
- **Onderzoek.** Het zal lang niet altijd direct duidelijk zijn of een project aan de algemene beoordelingscriteria zoals hieronder uiteengezet voldoet, dan wel dat er een markt is voor bepaalde activiteiten. Het bestuur kan in zo een geval besluiten voor rekening van de Maror-stichtingen een haalbaarheids- of marktonderzoek te financieren.

Het verdient aanbeveling voor deze en eventuele andere bijzondere uitkeringen aan het bestuur van de COM een bedrag ter beschikking te stellen dat buiten de sectorverdeling valt.

Tenslotte dient vermeld te worden dat **voorschotten** op een verleende uitkering kunnen worden verleend. In overleg met de aanvrager zal het bestuur het tempo van de bevoorschotting bepalen. Het totaal van de voorschotten zal niet hoger liggen dan 80 procent van het maximale bedrag van de uitkering, tenzij het een uitkering lager dan € 25.000 betreft, in welk geval het gehele bedrag kan worden voorgeschoten.

3.3 Belanghebbenden

In het uitkeringsreglement is opgenomen dat als belanghebbende voor een uitkering worden beschouwd rechtspersonen (1) die zich ten doel stellen projecten (2) te ondersteunen of te verrichten (3) die worden uitgevoerd in Nederland (4) of buiten Nederland anders dan in Israël (5) ten behoeve van de Nederlands-joodse gemeenschap (6) op één of meer van de volgende terreinen (7). Wanneer een aanvrager niet voldoet aan de criteria voor belanghebbende, kan een subsidieaanvraag zonder verder onderzoek worden afgewezen. Ieder van de punten (1) t/m (7) behoeft nadere toelichting.

(1) Rechtspersonen

Het gaat hier om instellingen / organisaties met een privaatrechtelijke rechtspersoonlijkheid in de zin van artikel 2:3 B.W. Hieronder vallen stichtingen, verenigingen, kerkgenootschappen en zelfstandige onderdelen van kerkgenootschappen. Bij het laatste moet men denken aan joodse gemeenten of tot de kerkgenootschappen behorende andere onderdelen als b.v. een instelling voor onderwijs. Deze omschrijving houdt in dat individuen niet voor een uitkering in aanmerking komen. Het is niet mogelijk de controle op de besteding van zulke uitkeringen voldoende te waarborgen. Wel kunnen onder bepaalde voorwaarden instellingen worden gesubsidieerd die individuele hulpverlening tot taak hebben.

(2) Projecten

Onder een project wordt in het algemeen verstaan een zaak die men op een gegeven moment wil gaan uitvoeren of onderzoeken. In de regel gaat het dan om iets nieuws. Te denken valt bijv. aan een investering. In het uitkeringsreglement wordt een project echter breder opgevat. Bij de begripsbepalingen wordt 'project' omschreven als een '**project of activiteit** ten behoeve waarvan een uitkering wordt aangevraagd'. Dat betekent dat ook voor bestaande niet-kostendekkende activiteiten uit de Maror-gelden uitkeringen kunnen worden aangevraagd. Of

een uitkering inderdaad zal worden verleend, hangt uiteraard af van een aantal factoren die in paragraaf 3.4. zullen worden behandeld.

Er zijn echter ook algemene beperkingen.

In de eerste plaats worden geen uitkeringen verstrekt ter vervanging van normale inkomsten van een aanvrager. Wat normale inkomsten zijn, kan meestal uit de verlies en winstrekening van voorafgaande jaren van de betreffende organisatie of instelling worden opgemaakt. Een voorbeeld: een vereniging kan niet een uitkering ontvangen met het doel de contributie van de leden van die vereniging te verlagen. Ook mogen uitkeringen uit de Maror-gelden niet tot doel hebben in de plaats te komen van huidige subsidies door joodse fondsen.

Een tweede beperking is dat een uitkering niet kan worden verleend ter dekking van tekorten of schulden van een aanvrager. Een organisatie of instelling kan dus niet voor het tekort op zijn totale resultatenrekening een subsidie aanvragen. Voor de Maror-stichtingen staat een bepaald project of activiteit centraal, niet de aanvragende instelling. Daarnaast worden geen uitkeringen ter opheffing van schulden uit het verleden gegeven. Het gaat om in de toekomst uit te voeren projecten of activiteiten.

(3) Ondersteunen of verrichten

De aanvragende organisatie behoeft het project niet zelf uit te voeren. Denkbaar is dat een die organisatie ondersteunende rechtspersoon de uitkering aanvraagt. (Steunfonds, b.v. stichting opgericht om de bouw van een groot project te financieren) Het moet dan niet gaan om een fonds dat versterking van zijn middelen aanvraagt en waarvan het bestuur later wel zal bepalen wat met de gelden te doen. Ook de aanvraag van een ondersteunende instelling moet voor een specifiek project of activiteit worden ingediend.

(4) Projecten in Nederland

Het project moet worden uitgevoerd in Nederland, althans te zijn gericht op Nederlandse ingezetenen. Educatieve reizen van jongeren naar Israël kunnen er bijv. onder vallen. De Nederlands-joodse gemeenschap in Israël heeft zijn eigen deel van de Maror-gelden ontvangen. Voor eventuele aanvragen van Nederlands-joodse gemeenschappen in andere landen zie hierboven in hoofdstuk 2.

(5) Projecten buiten Nederland anders dan in Israël

In paragraaf 2.2 werd reeds vermeld dat projecten of activiteiten ten behoeve van omvangrijke Nederlands-joodse gemeenschappen in b.v. bepaalde delen van de Verenigde Staten zullen worden behandeld door Kamer II resp. de COM. Aan de financiering van deze projecten zal Kamer III resp. de Stichting Collectieve Maror -gelden Israël 26 procent bijdragen. Bij de besluitvorming zullen laatstgenoemde instanties worden betrokken.

(6) Ten behoeve van de Nederlands-joodse gemeenschap

Het gaat om een project ten behoeve van de Nederlands-joodse gemeenschap. Het zal geregeld voorkomen dat van bepaalde activiteiten waar een uitkering voor wordt aangevraagd zowel joden als niet-joden, individueel of groepsgewijze profiteren. Essentieel is dan dat het gaat om een joods belang. Het is aan het bestuur van de COM (Kamer II) om te beslissen of er van een joods belang sprake is.

(7) Activiteitensectoren

De projecten moeten worden uitgevoerd ten behoeve van één of meer in het uitkeringsreglement vermelde sectoren. Het betreft:

- a. Cultuur
- b. Media
- c. Onderwijs en Educatie
- d. Religie
- e. Welzijn
- f. Jongeren
- g. Zorg
- h. Externe joodse belangenbehartiging
- i. Herinnering.

Voor een toelichting op deze sectoren zie paragraaf 4.2. over het aanbodonderzoek.

3.4. Beoordelingscriteria

Zoals al gesteld, het bestuur moet beslissen of een project voor een uitkering in aanmerking komt.

In het uitkeringsreglement worden verschillende beoordelingscriteria genoemd voor acceptatie van een project. Daarbij wordt opgemerkt dat in het beleidsplan deze criteria nader moeten worden uitgewerkt. Het gaat om de volgende beoordelingscriteria:

- a. Het terrein, plaats en doelgroep van het project. 'waarbij uitsluitend projecten die worden uitgevoerd in Nederland en / of buiten Nederland anders dan in Israël, ten behoeve van de Nederlands-joodse gemeenschap op één of meer van de eerder genoemde sectoren in aanmerking komen'.
- b. De **doelstelling** van het project. Dit houdt in de toetsing van het project aan de doelstelling van de aanvragende instelling.
- c. De mate waarin sprake is van **medefinanciering** van het project door **andere** personen of **organisaties** dan de aanvrager.
Gezien de beperktheid van het totaal aan uit te keren middelen zal het in het bijzonder bij omvangrijke projecten eenvoudiger worden een uitkering toe te kennen indien andere fondsen dat ook doen.
- d. De mate waarin sprake is van **medefinanciering** van het project door de **aanvrager**. Het geven van een eigen bijdrage aan het project door de aanvrager zelf vormt een indicatie voor het belang dat de aanvrager hecht aan de uitvoering van het project. Men kan niet voor een dubbeltje op de eerste rij zitten. Hierbij dient onder meer gedacht te worden aan de bijdragen van leden / donateurs, evenals aan wat door afnemers voor de door het project gegenereerde diensten wordt betaald. Uiteraard zal het bestuur hierbij de totale financiële situatie van de aanvrager betrekken, in het bijzonder ook de omvang van het eigen vermogen.

- e. De **slagingskans** van het project.
Het bestuur zal zich een oordeel trachten te vormen over de mogelijkheden van de aanvrager het project tot een goed einde te brengen.
Wanneer er sprake is van een kleine eigen bijdrage van de aanvrager en uit de Maror - fondsen door gebrek aan middelen slechts een bescheiden bijdrage aan het betreffende project kan worden gegeven, zal dit mogelijk aanleiding vormen om in het geheel niet tot een uitkering over te gaan. De slagingskans van het project is dan n.l. niet groot. Dit zal in het bijzonder het geval zijn als er ook van een geringe medefinanciering door andere fondsen sprake is. Hier is sprake van een combinatie van de beoordelingscriteria c, d, en e.
- f. Het **bereik** van het project, gerelateerd aan de daaraan verbonden kosten.
Hoeveel personen hebben profijt bij het project in relatie tot de kosten ervan. Het gaat hier om het realiteitsgehalte van een activiteit. Luchtkastelen komen niet voor financiering in aanmerking. Indien men voor een doelgroep van honderd personen een gebouw van vijf miljoen euro wil neerzetten is dat weinig reëel. Aan bijv. huur moet dan eerder worden gedacht.
- g. De **locatie** van het project.
Bij projecten die een bijdrage aan de infrastructuur vormen zal in het algemeen aan een locatie waar veel leden van de doelgroep in de nabijheid wonen de voorkeur worden gegeven. Omgekeerd, als uit onderzoek blijkt dat voor bepaalde activiteiten in een in joods opzicht relatief dun bevolkte regio (de mediene) gebrek aan aanbod is, kan dat voor het bestuur reden zijn om een uitkering te verstrekken, terwijl een zelfde project op een andere locatie niet zal worden gefinancierd. In feite zal de verhouding bereik - locatie een rol spelen.
- h. De **duur** van het project.
Projecten van korte duur hebben de voorkeur, omdat dan middelen voor andere toepassingen beschikbaar komen. Zie ook in paragraaf 3.2 bij jaarlijkse uitkeringen.
- i. De aan het project verbonden **kosten in relatie tot de maximaal in een kalenderjaar te verlenen bedragen**.
Projecten die beslag leggen op een relatief groot deel van de in een bepaald jaar beschikbare middelen zullen extra kritisch worden bekeken omdat zij relatief veel ruimte voor de subsidiering van andere projecten wegnemen.
Wanneer het totaal aan beschikbare middelen in een subsidieperiode te klein is om alle projecten die voor een uitkering in aanmerking komen te bekostigen zijn er in principe twee methoden om dit probleem op te lossen. De eerste is de kaasschaafmethode. Ieder project ontvangt slecht een bepaald percentage van wat is aangevraagd. Dit heeft als nadeel dat verschillende goede projecten daardoor niet uitgevoerd zullen kunnen worden. Een tweede methode is om te proberen de beste projecten er uit te halen en daarvoor het gehele of bijna het gehele bedrag uit te keren. Met andere woorden, het bestuur kan besluiten op basis van het geheel aan beoordelingscriteria dat een bepaald project minder goed past binnen het beleid dan een ander project en dat het daardoor niet kan worden gehonoreerd.
Het moet aan het oordeel van het bestuur overgelaten worden welke methode of een combinatie daarvan te kiezen.

j. **De waarborging van de continuïteit van de aanvrager.**

De continuïteit van een aanvrager kan door het uitvoeren van een omvangrijk project in gevaar komen. Zal het mogelijk zijn de jaarlijkse kosten die uit het project voortkomen op te brengen? Zullen de deelname aan het project en de daarmee gepaard gaande inkomsten aan de verwachtingen voldoen?

Wanneer het bestuur hieraan twijfelt, kan het al of niet voor rekening van de Maror-stichtingen een haalbaarheidsonderzoek laten uitvoeren.

Vaak zal een beslissing tot stand komen op basis van een combinatie tussen twee of meer beoordelingscriteria. Hierboven hebben we hier al een tweetal voorbeelden van gezien. Voor al deze beoordelingscriteria kan het bestuur als het tot een uitkering besluit verplichtingen en voorwaarden in het uitkeringsbesluit opnemen. Daardoor wordt de aanvrager gebonden aan de condities die vooraf worden overeengekomen voor toekenning van een uitkering.

4. Aanbodonderzoek

4.1. Opzet van de enquête

Teneinde een zo helder mogelijk beeld te verkrijgen van de organisaties en instellingen die deel uitmaken van de joodse infrastructuur in Nederland vond een enquête plaats. Daarbij werden zowel geldvragende als geldverstreckende organisaties betrokken. Besloten werd in hoofdzaak de volgende aspecten te inventariseren:

- rechtsvorm
- wordingsgeschiedenis
- doeleinden, statutair en daadwerkelijk
- bestuursstructuur en proces van besluitvorming
- sector van de joodse gemeenschap
- doelgroepen en bereik daarvan
- geleverde producten en diensten
- personeel en vrijwilligers
- algemene financiële gegevens: inkomsten, bestedingen, saldo baten en lasten, balanstotaal, vermogenspositie
- specificatie van inkomsten: onder meer vermogensopbrengsten, bijdragen leden en donateurs, inkomsten uit activiteiten, subsidies joodse en niet-joodse organisaties; overheidsbijdragen
- bestedingen per doelgroep
- inventarisatie van knelpunten en behoeften

Tevens werden een aantal bijlagen gevraagd, n.l. uittreksel Kamer van Koophandel; statuten of reglementen; jaarrekening; accountantsverklaring en overige relevante informatie over de organisatie.

De bedoeling van de enquête was te komen tot een samenvattend beeld van de opbouw van de verschillende sectoren van de joodse gemeenschap. De verkregen gegevens zouden als hulpmiddel moeten dienen bij het opzetten van een uitkeringsbeleid voor de verdeling van de Collectieve Maror-gelden.

Aan een drietal accountants- / organisatiebureaus werd gevraagd een offerte voor zo een onderzoek uit te brengen. Uiteindelijk viel de keus op Horlings, Brouwer & Horlings Accountants te Amsterdam. De kosten van het onderzoek werden gedragen door Stichting Maror-gelden Overheid uit het budget dat aan deze stichting door het Ministerie van Financiën ter beschikking werd gesteld ter uitvoering van de verdeling van de individuele en collectieve Maror-gelden.

De vragenlijst kwam tot stand in nauwe samenwerking tussen Horlings en de Stuurgroep. Ten einde deze te toetsen werd in eerste instantie aan een drietal organisaties gevraagd deze in te vullen. Na een kleine bijstelling werd de lijst uiteindelijk aan omstreeks 350 organisaties en instellingen verzonden. Dubbelen en organisaties die niet meer werkzaam bleken te zijn, werden achteraf geëlimineerd.

Ter ondersteuning bij het invullen van de enquête werd een telefonische helpdesk bij het Bureau Maror te Den Haag opgezet. Van de helpdesk werd betrekkelijk weinig gebruik gemaakt.

Achteraf moet geconstateerd worden dat de vragenlijst aan de moeilijke kant was. Er is niet voldoende rekening mee gehouden dat lang niet alle organisaties over beroepskrachten beschikken met voldoende financieel - economische scholing.

De adressenlijst werd opgesteld met gebruikmaking van de ledenlijst van de PIN, de loeach van het NIK, het bij de Cefina in de loop der jaren verzamelde adresmateriaal en persoonlijke kennis van de leden van de Stuurgroep. Daarnaast werd via adverteerders gewezen op de mogelijkheden aan de enquête deel te nemen. Sommige organisaties meldden zich zelf aan na van anderen van het bestaan van de enquête te hebben gehoord.

De response was uitstekend. De volgende tabel geeft hiervan een samenvatting per sector:

	response	non -response
Cultuur	24	5
Media	6	0
Onderwijs en educatie	20	4
Religie	52	18
Welzijn	40	9
Jongeren	12	6
Zorg	5	1
Externe belangen	8	4
Herinnering	21	4
Diversen	7	5
Fondsen collectief	19	40
Fondsen Israël	6	22
totaal	220	118

Meer dan de helft van de non - response was bij de fondsen. Fondsen collectief heeft betrekking op fondsen waarvan voor zover viel na te gaan de middelen hoofdzakelijk bestemd zijn voor ondersteuning van joodse activiteiten in Nederland. In deze sector is vaak geen informatie verstrekt. Ruim tien van de 40 non -response instellingen zijn geen echte fondsen, maar meer inzamelingsacties voor specifieke activiteiten, bijv. vriendenclubs. Onder de overige dertig bevinden zich enkele grotere fondsen. Dat veel fondsen (inzamelingsacties), die gericht zijn op het ondersteunen van activiteiten in Israël, niet hebben geantwoord, lag in de lijn der verwachtingen.

Van de diverse organisaties en instellingen in de sectoren die zich met uitvoerend werk binnen de joodse gemeenschap in Nederland bezighouden, bevinden zich naar de mening van de Stuurgroep maar zeer weinig organisaties van enige omvang bij degenen die niet hebben geantwoord. De inschatting is dat in de meeste sectoren de omvang van de bestedingen van de non -response instellingen minder dan 5 procent van het totaal van de betreffende sector bedraagt. In de een enkele sector kan het gaan om omstreeks 10 procent. Daarnaast werden er soms plannen ingediend zonder een financiële onderbouwing. De Stuurgroep heeft uit de omschrijvingen de indruk dat deze plannen slechts weinig invloed zullen hebben op het financiële beeld per sector. Alleen de sector religie vormt daarop wellicht een uitzondering.

De database is zodanig opgezet dat deze door Bureau Maror-gelden kan worden bijgehouden aan de hand van gegevens die bij toekomstige subsidieaanvragen zullen worden verstrekt.

4.2 Sectorindeling

Van het begin af aan was het de opzet van de Stuurgroep de organisaties en instellingen binnen de joodse gemeenschap in te delen naar sectoren. De bedoeling daarvan was om te komen tot een voorstel voor een verdeelsleutel van de beschikbare middelen over de verschillende sectoren. Daardoor kon een uitgangspunt worden gecreëerd op basis waarvan beleid op sectorniveau geformuleerd kon worden, in plaats van het beleid te richten op losstaande uitkeringen aan individuele aanvragers.

De sectorindeling is via een proces van **trial and error** tot stand gekomen. Verschillende keren is ze gewijzigd en pas na kennisname van de resultaten van de enquête definitief geworden.

In de eerste plaats moest de indeling logisch zijn en min of meer soortgelijke activiteiten omvatten. Vervolgens was een zodanige groepering noodzakelijk dat er per sector voldoende organisaties zouden voorkomen. Als voorbeeld, het was lang de bedoeling 'onderzoek' af te spitsen van 'educatie'. Gezien het geringe aantal instellingen op dit terrein is daar echter van afgezien. Omgekeerd, als bleek dat er in een bepaalde sector een relatief groot aantal organisaties werkzaam was met een bepaald accent, dan werd er alsnog een eigen sector voor gecreëerd. Zo is in een laat stadium 'media' afgesplitst van 'cultuur' en 'jongeren' van 'welzijn'. (Wat betreft dit laatste was het oorspronkelijk niet als aparte sector opgenomen omdat het als een vorm van welzijnswerk voor een bepaalde leeftijdscategorie werd gezien.) In de derde plaats diende de indeling voor het toekomstige uitkeringsbeleid zodanig betekenisvol te zijn, dat voor een bepaalde sector bepaalde eigen richtlijnen zouden kunnen gelden. Ook om deze reden was het zinvol het jeugd- en jongerenwerk afzonderlijk in te delen. Een ander voorbeeld. In de ene stad moet een sjoel gerestaureerd worden waar nog wekelijks een relatief groot aantal mensen een sjabbatdienst bijwoont. In een andere stad gaat het om de restauratie van een sjoel waar geen of nauwelijks meer diensten gehouden worden en slechts met moeite voor het gebouw een nieuwe functie kan worden gevonden. De rubriek 'voormalige synagogen' werd daarom afgesplitst van 'religie' en ingedeeld bij herinnering.

Sommige projecten of activiteiten van één organisatie konden bij meerdere sectoren worden ondergebracht. Bij de enquête hebben veel organisaties en instellingen dit desgevraagd ook gedaan. Financiële toerekening naar sectoren was echter vaak niet goed mogelijk of te ingewikkeld. Correcties op de door de organisaties en instellingen gegeven sectorindeling werden daarom aangebracht. De activiteiten van iedere instelling zijn nu ingedeeld in één sector, in het algemeen die van zijn hoofdactiviteit. Enkele voorbeelden: een joodse school zal naast lesgeven (onderwijs) ook activiteiten hebben die kunnen worden gerangschikt onder cultuur, religie, welzijn en sport. De gehele instelling is ingedeeld onder 'onderwijs en educatie'. Een instelling voor joodse bejaardenzorg, ook al heeft deze een sjoel of vindt er wekelijks een muziek- of filmmiddag plaats, valt nu alleen onder 'zorg' en niet ten dele onder religie, cultuur of recreatie.

Een allesomvattende beschrijving van wat onder ieder van de sectoren valt is moeilijk te geven. In de volgende opsomming worden de belangrijkste activiteiten in ieder van de sectoren weergegeven.

- a. Cultuur: tentoonstellingen, manifestaties, producties e.d. betreffende joodse kunst, literatuur en geschiedenis. Bibliotheken. Koren en andere muzikale activiteiten.
- b. Media: Informatieverstrekking in de breedst mogelijke betekenis. joodse pers. Verzorgen van radio- en t.v. uitzendingen, websites. Periodieken van organisaties die deel uitmaken van een bepaalde sector vallen onder de desbetreffende sector.
- c. Onderwijs en Educatie: joods onderwijs aan de jeugd. Permanente educatie ten behoeve van volwassenen. Seminaria. Educatieve voorlichting. Wetenschappelijk onderzoek.
- d. Religie: Kerkgenootschappen en hun gemeenten. Sjoeldiensten. joods onderwijs georganiseerd door kerkgenootschappen. Pastoraal- en contactwerk. Specifieke religieuze voorzieningen als kasjroet en mikwe; herstel Sifré Tora voor gebruik. Begrafeniszorg.
- e. Welzijn: Algemene diensten ter bevordering van het materiele en geestelijke welzijn. Samenlevingsopbouw. Sociaal - cultureel werk. Identiteitsversterking. Huwelijksbemiddeling. Veiligheidsvoorzieningen. Individuele hulpverlening. Organisaties ter bevordering van het welzijn van of de zorg voor eerste of tweede generatie oorlogsslachtoffers. Sport en recreatie, ontspannende activiteiten in organisatorisch verband.
- f. Jongeren: Verenigingen en stichtingen die zich richten op jeugd en jongeren. Activiteiten op cultureel, sociaal en godsdienstig gebied gericht op onder meer joodse identiteitsversterking en solidariteit met Israël.
- g. Zorg: Instellingen voor lichamelijke en /of geestelijke gezondheidszorg. Extramurale en intramurale zorg. Bejaardenzorg.
- h. Externe Belangenbehartiging: het bewaken van en zo nodig opkomen voor de rechten en belangen van de joodse gemeenschap in Nederland. Deze bijstaan door onder meer informatieverstrekking over Israël en andere joodse gemeenschappen; bestrijding van antisemitisme.
- i. Herinnering: instandhouden van joods erfgoed; restauratie van niet of nauwelijks voor het oorspronkelijke doel gebruikte roerende en onroerende zaken, waaronder voormalige synagogen; het onderhouden van monumenten met een specifiek joods karakter.

Bij de enquête werden daarnaast gegevens van geldinzamelende- en geldverstreckende organisaties geïnventariseerd. Anders dan bij de sectoren voor het uitvoerende werk ging het hier in het bijzonder om het verwerven van inzicht in de financieringsstructuur van de joodse gemeenschap en niet om informatie te verkrijgen ten behoeve van eventuele uitkeringen. Een onderscheid kan worden gemaakt in:

- Financiële ondersteuning organisaties: fondsen die volgens in hun statuten omschreven doelstellingen geld beschikbaar stellen aan andere organisaties in Nederland. Steunfondsen en vriendenorganisaties van bepaalde instellingen.
- Financiële ondersteuning doeleinden in Israël: diverse organisaties daarop gericht.

4.3. De database

In de database is een grote hoeveelheid informatie te vinden. Door de goede respons is waarschijnlijk voor het eerst een totaalbeeld verkregen van het activiteitenpakket dat door de joodse gemeenschap in Nederland wordt aangeboden.

Op basis van de beschikbare gegevens is het mogelijk om per sector een overzicht te geven van het aanbod. Zo een overzicht kan worden vergeleken met wat in andere landen wordt aangeboden. Hieruit kunnen nieuwe initiatieven voortvloeien. Het behoort niet tot de taak van de Stuurgroep om dit omvangrijke werk te verrichten. Dat zou tot een nodeloze vertraging van het uitbrengen van dit rapport en daarmee van de start van het uitkeringsbeleid leiden.

Op grond van de binnen de Stuurgroep aanwezige kennis kan als voorlopige indruk worden vastgesteld, dat de joodse gemeenschap in Nederland over een omvangrijke en zeer gevarieerde infrastructuur beschikt.

In financieel opzicht heeft het onderzoek veel sectorale gegevens opgeleverd. Dat betreft zaken als inkomsten en bestedingen; exploitatietekorten; eigen vermogen en het rendement daarvan. Daarnaast werd ook een overzicht van de financieringsstructuur per sector verkregen. Hoeveel wordt procentueel bekostigd uit eigen bijdragen van de afnemers van de diverse diensten, hoeveel uit giften en sponsoring, hoeveel subsidies worden er verkregen uit fondsen van joodse en niet-joodse signatuur en in welke mate draagt de overheid aan de financiering bij. Deze gegevens zijn het waard nader te worden geanalyseerd en bewerkt en te worden vergeleken met gepubliceerde cijfers van niet-joodse organisaties en instellingen - of de sectoren waarin zij werkzaam zijn - in Nederland. Ook dat behoort niet tot de opdracht van de Stuurgroep.

Vanzelfsprekend zal het bestuur van de COM bij welke analyse dan ook de vertrouwelijkheid van de gegevens moeten garanderen.

Uit de cijfers kunnen enkele voorlopige conclusies worden getrokken:

- Zeer veel organisaties zouden grote exploitatietekorten hebben als zij niet werden gesteund door joodse fondsen. In de volgende paragraaf zal duidelijk worden dat de kredietbehoefte in het algemeen zeer groot is en niet door de Maror-gelden kan worden gedekt. Dat geldt zowel activiteiten die vanwege geldgebrek in het verleden niet konden worden uitgevoerd - bij de enquête geregistreerd als inhaalvraag - als nieuwe initiatieven die achterwege gebleven zijn. Gesteld kan dan ook worden dat de taak van de bestaande joodse fondsen door de Maror-gelden nauwelijks zal worden verlicht.
- Vele instellingen profiteren voor het grootste deel van hun activiteiten van overheidsfinanciering. Dat geldt evenals bij overeenkomstige niet-joodse instellingen in het bijzonder en in aflopende volgorde voor de sectoren zorg, welzijn, onderwijs en cultuur. Door de scheiding van Kerk en Staat komt de sector religie er in dit opzicht het slechtst af. Toch zijn na de sector zorg juist bij de sector religie de uitgaven het grootste. Bij de kerkgenootschappen wordt de meerderheid van de activiteiten uit eigen bijdragen gefinancierd. Ook de sector 'externe belangen' komt in het geheel niet in aanmerking voor overheidsfinanciering.
- Ook bij sectoren waar de overheid de bekostiging voor een groot deel voor zijn rekening neemt, worden activiteiten die verband houden met het eigen joodse karakter van instellingen door de joodse gemeenschap zelf gefinancierd. Dat geldt zelfs voor een

noodzakelijke zaak als beveiliging. Het gevolg is dat ook in die sectoren een grote behoefte aan financiële middelen is. Overigens bestaat er per sector een groot verschil in de omvang van specifieke 'joodse kosten'.

- De voorlopige indruk bestaat dat joodse organisaties relatief zeer weinig een beroep doen op niet - joodse fondsen. Ook van sponsoring wordt nauwelijks gebruik gemaakt.
- Het rendement van het gezamenlijke eigen vermogen in het jaar 2000 bedroeg 4,35 procent.
- Voor zover de Stuurgroep kan nagaan hebben de meeste joodse fondsen in Nederland informatie verstrekt, onder meer omtrent hun vermogens en wie er subsidies van hen ontvangen. De laatste informatie kan ook voor een groot deel worden afgeleid uit de door de ontvangende organisaties opgegeven details over hun inkomsten. Meer dan dat, hieruit kan ook enig inzicht worden verkregen betreffende de activiteiten van fondsen die niet aan de enquête hebben meegewerkt. De Stuurgroep acht het nuttig wanneer ook deze gegevens door het bestuur van de COM nader worden bestudeerd. Uiteraard geldt ook hier dat bij de enquête verkregen vertrouwelijke gegevens van individuele instellingen nimmer gepubliceerd mogen worden.

De Stuurgroep acht het van buitengewoon groot belang dat uitkeringen uit de Maror-gelden zullen worden gecoördineerd met die van reeds bestaande joodse fondsen. Gezien hun inspanningen ten behoeve van de joodse gemeenschap over een lange reeks van jaren, hebben deze fondsen daar recht op. Wel mag van hen dan een grote mate van transparantie worden verwacht. De afstemming van de subsidieverlening van een viertal fondsen gebeurt al sinds 1988 binnen de Commissie Overleg Subsidies, de z.g. COS . De deelnemende organisaties storten geld in een gezamenlijk fonds, waaruit de kleinere subsidies worden betaald. De grotere subsidies worden door de afzonderlijke organisaties behandeld, waarbij het COS een coördinerende rol speelt. Voor een optimale financiering van de infrastructuur van joods Nederland is het belangrijk dat meer fondsen zich hierbij aansluiten en een soort SuperCOS zal worden gevormd.

Voorts kunnen nog enige voorbeelden worden gegeven over het gebruik van bepaalde data bij de beoordeling te zijner tijd van subsidieaanvragen. Het gaat hier om gegevens die naast de bij een subsidieaanvraag verstrekte data de mogelijkheid bieden in het uitkeringsreglement genoemde criteria, die in het vorige hoofdstuk werden opgesomd, toe te passen.

- De enquête levert inzicht in de continuïteit van een organisatie. Grijpt een aanvrager met het indienen van zijn project niet te hoog? Zal hij de uit het project voortvloeiende jaarlijkse lasten kunnen opbrengen. Wat is met andere woorden het realiteitsgehalte van een voorgestelde activiteit.
- Voldoet een project aan de eis dat voornamelijk de joodse gemeenschap in Nederland er van profiteert?
- Zijn de opgegeven kosten voor een bepaalde activiteit van dezelfde orde van grootte als vergelijkbare activiteiten van andere organisaties?

- Binnen een bepaalde sector kunnen vergelijkende gegevens over het bereik van de doelgroep, dus ledenaantallen, deelname aan activiteiten e.d. van belang zijn bij de toewijzing van uitkeringen. Uiteraard zal de omvang van de potentiële doelgroep daarbij steeds moeten worden betrokken.
- Hetzelfde geldt voor vergelijkende gegevens over eigen bijdragen van diverse organisaties binnen een sector. Als instellingen met vergelijkbare activiteiten zelf een behoorlijk percentage financieren, is het dan reëel dat de aanvrager zijn diensten b.v. gratis aanbiedt.
- Is gezien de omvang van het eigen vermogen van een bepaalde organisatie of daarmee gelieerde instelling financiering door het fonds wel noodzakelijk?
- Is er bij naar aard en omvang vergelijkbare activiteiten in ongeveer dezelfde mate sprake van cofinanciering door andere organisaties.
- Gegevens over de spreiding van activiteiten in een bepaalde sector. Is gezien de locatie van de aanvrager in die streek juist veel of weinig behoefte aan de betreffende activiteit.
- Is het noodzakelijk voor de uitvoering van een project betaalde krachten aan te trekken, terwijl vergelijkbare organisaties met vrijwilligers werken.

Uit dit alles blijkt dat de sectorale benadering een goede invalshoek biedt om de joodse infrastructuur te beschrijven en beleid te formuleren.

4.4 Kredietbehoefte, eenmalige en jaarlijkse uitkeringen

Bij de enquêtevragen werd een onderscheid gemaakt tussen vervangingsinvesteringen en uitbreidingsinvesteringen.

Vervangingsinvesteringen zijn investeringen die erop gericht zijn de huidige activiteiten op peil te houden, zowel kwalitatief als kwantitatief. Hieronder vallen:

* Het wegwerken van achterstallig onderhoud.

* Investeren om de bestaande activiteiten op het normale niveau te handhaven.

Uitbreidingsinvesteringen zijn investeringen die erop gericht zijn de huidige activiteiten in kwantitatieve zin uit te breiden of in kwalitatieve zin te verbeteren. Het gaat daarbij om investeringen die de bestaande activiteiten op een hoger niveau brengen en vooral om vernieuwende initiatieven.

In beide gevallen kan sprake zijn van een **achterstand**; van een **inhaalsituatie**.

In de huidige dynamische maatschappij is ook in de non-profit sector vernieuwing namelijk beslist geen luxe. Als de voorzieningen binnen de joodse gemeenschap niet up-to-date zijn en kunnen concurreren met die van andere gezindten of groeperingen, dan zal er minder gebruik van worden gemaakt en gaat dat ten koste van de joodse identiteit.

Investeren in de toekomst van joods Nederland kan voorts verschillende vormen hebben. Daarbij moet in de eerste plaats een onderscheid worden gemaakt tussen eenmalige investeringen en lopende kosten.

Eenmalige investeringen kunnen b.v. zijn in gebouwen, bedrijfsuitrusting, scholing van personeel of onderzoek. Bij **lopende kosten** moet vooral gedacht worden aan de vele activiteiten die jaarlijks bekostigd moeten worden.

Alle antwoorden op de vragen 37b en 37c van de enquêteformulieren, waarbij werd gevraagd naar resp. noodzakelijke vervangings- en uitbreidingsinvesteringen, werden door de Stuurgroep bestudeerd. Daarna werd de **bruto kredietbehoefte** gesplitst weergegeven voor door de organisaties en instellingen opgegeven eenmalig nodige bedragen en voor jaarlijks terugkerende bedragen.

De eenmalige bedragen werden zo goed als mogelijk onderverdeeld in inhaalvraag (achterstand); eenmalige lopende activiteiten en eenmalige nieuwe activiteiten. Meestal jaarlijks terugkerende bedragen werden onderverdeeld in lopende activiteiten jaarlijks en nieuwe activiteiten jaarlijks.

De bruto kredietbehoefte in miljoenen euro's is als volgt:

	bruto krediet behoefte
inhaalvraag	52.1
lopende eenmalige projecten	2.2
nieuwe eenmalige projecten	31.7
totaal eenmalige vraag	86,0
lopende jaarlijkse uitgaven	3.7
nieuwe jaarlijkse uitgaven	4.5
totaal jaarlijkse vraag	8,2

Bij deze tabel moet worden aangetekend dat de werkelijke kredietbehoefte groter is dan uit het bovenstaande blijkt. In de eerste plaats heeft niet iedereen de vragenformulieren ingevuld. Daarnaast hebben sommige instellingen bij de enquête wel plannen opgegeven, maar deze nog niet in financiële bedragen vertaald. Het is daarom zeer wel mogelijk dat de eenmalige kredietbehoefte groter is.

Wat betreft de jaarlijkse kredietbehoefte betreft, moet worden opgemerkt dat deze van jaar tot jaar zal veranderen omdat er steeds nieuwe plannen zullen worden ontworpen. Aanpassingen van het beleidsplan – inclusief de sectorpercentages – zijn dan wellicht wenselijk.

Geconcludeerd kan worden dat het weergegeven beeld niet helemaal volledig is. De Stuurgroep is evenwel van mening dat de informatie die niet verschaft is slechts een marginale invloed heeft op de uitkomsten in sectorale zin. Zoals in hoofdstuk 6 zal blijken zullen uit de bruto kredietbehoefte afgeleide gegevens één van de grondslagen vormen voor het toekomstige beleid.

5. Het vraagonderzoek

5.1 Structuur en beperkingen

Hierboven hebben wij gezien dat een groot aantal organisaties en instellingen diensten en producten beschikbaar stelt aan de joodse gemeenschap in Nederland. Sluit dit kolossale aanbod wel aan op de behoefte van de joodse gemeenschap in Nederland? In hoeverre maken de verschillende groepen waaruit die gemeenschap bestaat gebruik van wat er wordt aangeboden? Naar welke onderdelen van het dienstenpakket is de vraag groter of kleiner dan het aanbod?

Uiteraard worden deze vragen gesteld met het doel die activiteiten waaraan relatief veel behoefte is financieel in ruimere mate te steunen. Daarbij kan het gaan om bestaande activiteiten of om nieuwe initiatieven.

Theoretisch zou het mogelijk zijn geweest om ter beantwoording van deze vragen een uitgebreid marktonderzoek te laten verrichten. Nog afgezien van de kosten zou dat echter een te lange tijd in beslag hebben genomen. Gelukkig stonden de resultaten van het recente in boekvorm verschenen in opdracht van de Stichting Joods Maatschappelijk Werk (JMW) uitgevoerde onderzoek 'De Joden in Nederland, demografisch profiel en binding aan het jodendom' ter beschikking.² Hierna zal aan dit onderzoek worden gerefereerd met de afkorting **OJIN**.

De Stuurgroep verzocht Drs. Marlise van Schagen-Gelder op basis van genoemd boek het behoefteonderzoek uit te voeren. Met toestemming van JMW had zij toegang tot de database waarin de gegevens van OJIN waren opgeslagen. Hierdoor werd het mogelijk om speciaal voor de geformuleerde vraagstelling dwarsverbanden te leggen en beschikbare gegevens nader te analyseren. De resultaten van haar onderzoek onder de titel "Behoeften aan Joodse infrastructuur, doelgroepen, hun profiel en afnamepatroon; sectoraal aanbod en afnamepatronen in het kader van relevante demografische thema's" zullen we verder aanduiden met **BJI**. Mevrouw van Schagen maakte tevens gebruik van twee andere relatief recente onderzoeksverslagen van JMW, te weten: 'Israëli's in Holland' door C. Kooyman en J. Almagor (1996) en 'Russisch-Joodse vluchtelingen in Nederland' door C. Kooyman (1997).

De opdrachtverstrekking aan de onderzoekster verliep overigens in twee fasen. Allereerst was er een vooronderzoek waarin het duidelijk zou moeten worden of de informatiewaarde van OJIN voor ons doel voldoende relevant was. Had verdere bewerking van de data zin? In het bijzonder moest ook onderzocht worden of er aansluiting te vinden zou zijn bij de bij het aanbodonderzoek gebruikte voorlopige sectorindeling. In deze eerste fase werden een tiental thema's benoemd rond actuele en potentiële behoeften, werden diverse afnameprofielen geschetst evenals nadere onderzoeksvragen geformuleerd om het beschikbare materiaal optimaal voor het onderhavige doel te kunnen benutten.

In de vervolgfase werden voor de joodse populatie en infrastructuur relevante **thema's** met hun mogelijke consequenties voor het voorzieningen - pakket ten behoeve van specifieke doelgroepen nu en in de toekomst nader uitgewerkt. Vervolgens werd per sector (product) een **afnameprofiel** gegeven, waaruit bleek wie de afnemers van dat product / sector zijn en in welke mate zij percentueel afnemen. Tenslotte werd op verzoek van de Stuurgroep een poging

² Het onderzoek werd uitgevoerd door een combinatie van twee instituten, het NIDI (Het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut) en het IMES (Instituut voor Migratie- en Etnische Studies, UvA), twee gerenommeerde instellingen met grote ervaring op de betreffende gebieden. De eindredactie van het in 2001 gepubliceerde boek bestond uit drs. Hanna van Solinge en dr. Marlene de Vries.

gedaan de bevindingen samen te vatten in een matrix die sectorgewijs een compact beeld zou moeten verschaffen over wie rond welke thema's wat vraagt en in welke mate. Het resultaat van dit laatste bleek echter zo ingewikkeld te worden dat het inzicht er eerder door werd vertroebeld dan verhelderd. Bovendien was het niet mogelijk zonder het vellen van subjectieve oordelen. Schijnexactheid zou het resultaat zijn. Uiteindelijk werd er daarom van afgezien.

In BJI worden voorafgaande aan het onderzoek enkele kanttekeningen gemaakt. Het OJIN heeft voor het onderzoek naar de joodse infrastructuur een schat van veelzijdige en actuele informatie opgeleverd over demografie, opvattingen en gedrag van de joodse populatie in brede zin. Toch heeft de opzet van OJIN wat betreft vraagstelling en aangebrachte ordeningen voor het nagestreefde doel zijn beperkingen. Met name is niet direct gevraagd naar behoeften aan voorzieningen, maar alleen naar feitelijke afname.

Voorts is het afnameprofiel niet gekoppeld aan frequentie of jaar. Bij alle manifestaties of activiteiten werd geïnformeerd of men die 'wel eens' heeft bezocht. Bij voorbeeld, heeft u wel eens het Joods Historisch Museum bezocht of aan Jom Havoetbal deelgenomen. Hetzelfde geldt voor het gebruik van voorzieningen van JMW en bijv. verzorgingshuizen. Dit geeft dus geen jaarlijks bezoekerspercentage weer, maar een geaccumuleerd resultaat over een onbepaalde periode. Voor zover dat te controleren was, bleek dit een vertekend beeld op te leveren. Het jaarlijkse bezoek of gebruik kan (aanzienlijk) lager liggen.

Dit vermindert uiteraard de waarde van het materiaal in aanzienlijke mate. Toch geven de verschillende getallen in het bijzonder in relatie tot elkaar belangrijke aanwijzingen voor het gebruik van voorzieningen.

Feitelijke en potentiële vraag moeten van elkaar worden onderscheiden. De cijfers over feitelijke afname zijn het hardst. Zij geven niet alleen informatie over de actuele vraag / behoefte, maar ook over de toegankelijkheid en bereikbaarheid van het huidige aanbod. Potentiële vraag / behoefte is meer speculatief en gebaseerd op een combinatie van feiten en veronderstellingen, bijvoorbeeld: veel niet-praktiserende ouderen zijn eenzaam, (gemengd) gehuwd en wonen buiten de randstad, dus zou een uitgebreider en/ of gericht aanbod voor die doelgroep in een reële behoefte kunnen voorzien. Van belang is hier zowel de beschikbare onderbouwing als ook een nader marktonderzoek door de geïnteresseerde aanbieder.

Toekomstige vraag/ behoefte is voorts gebaseerd op extrapolatie van bijv. demografische gegevens in verband met ontgroening en vergrijzing. Hierbij kunnen moeilijk voorspelbare factoren, die het toekomstige gedrag van de groep mede bepalen, een rol spelen.

Ten slotte wordt de kanttekening gemaakt dat als het algemene afnamepercentage van een product / voorziening binnen het onderzoek tussen de 1 en 5 procent ligt, verdere uitspraken over het gebruik een weinig betrouwbaar beeld geven. De omvang van de steekproef waarop het OJIN gebaseerd was is daarvoor te klein.

In het onderstaande zal een beknopte samenvatting worden gegeven van de voor de vraag naar infrastructurele voorzieningen meest relevante gegevens uit BJI en OJIN. Daarbij zullen de in BJI naar voren gebrachte thema's worden gevolgd. Vanwege de enorme omvang van het beschikbare materiaal moest veel worden bekort of weggelaten. Niet altijd werden de conclusies van het BJI - onderzoek overgenomen. Soms werd ook aan bepaalde formuleringen in OJIN de voorkeur gegeven boven die in BJI of werd een eigen formulering gekozen. De verantwoordelijkheid voor de tekst en in het bijzonder voor de vastgestelde prioriteiten hierna berust uiteraard volledig bij de Stuurgroep.

5.2 Algemeen demografisch profiel

Voor een goed begrip volgt nu eerst een kort algemeen demografisch profiel. Daarbij zullen in het bijzonder die onderscheidingen worden gemaakt, waarvan bij de behandeling van de thema's gebruik is gemaakt.

Het totaal aantal joden in Nederland in het jaar 2000 bedraagt 43.000, waarvan 53% vrouwelijk. Dertig duizend personen voldoen aan het halachische criterium van joods zijn, te weten het hebben van een joodse moeder of tot het jodendom te zijn overgaan, terwijl 13.000 personen alleen een joodse vader hebben, de z.g. vaderjoden. In percentages: 47% heeft twee joodse ouders, 24 % heeft alleen een joodse moeder en 29% alleen een joodse vader. Minder dan 1 procent is uitgekomen.

Er wonen in Nederland omstreeks 5000 Israëli's (Israëlitische nationaliteit, dan wel in Israël geboren) en omstreeks 1000 Russische joden.

Gehuwden hebben voor 30% een partner met twee joodse ouders; 7% een partner met een joodse moeder; 4% een partner met een joodse vader en 58% een partner met geen joodse ouders.

Verwacht wordt dat in de komende twintig jaar de gemeenschap met slechts een 2.000 personen zal afnemen, kortom vrijwel stabiel blijft. De achteruitgang wordt vooral verwacht bij de halachische joden. Op langere termijn zal de achteruitgang veel groter zijn gezien de toename van de gemengde huwelijken onder kinderen met één joodse ouder.

In verhouding tot de Nederlandse bevolking is het aantal jongeren onder de twintig gering en het aantal hoogbejaarden groot. Ook omvangrijk is de groep die geboren is tussen 1945 en 1950, de z.g. naoorlogse geboortegolf. De Israëli's zijn relatief zeer jong.

44% van de Nederlandse joden woont in Groot-Amsterdam; 32% woont in de Randstad incl. het Gooi. Slechts 24% woont in de rest van Nederland, de z.g. Mediene. Het aantal joden in de Mediene is de afgelopen decennia wat toegenomen. Dat komt onder meer doordat relatief veel Israëli's en Russische vluchtelingen daar zijn gaan wonen.

Van de Nederlandse joden is 72% geen lid van een kerkgenootschap. De 28% die dat wel is wordt als volgt verdeeld: 16 % is lid van een Nederlands- Israëlitische Gemeente, 9% van een Liberaal-Religieuze Gemeente; 2 % van de enige Portugees-Israëlitische Gemeente, die te Amsterdam en 1 procent anders incl. afrondingsverschillen. De omvang van het NIK is de laatste jaren vrij constant gebleven. De LJG groeit licht en heeft wellicht nog potentieel in de mediene.

Aan de respondenten van het OJIN werd gevraagd hoe zij zich zelf religieus gezien definiëren. 6% noemt zich orthodox-religieus; 9% traditioneel-religieus; 12 % liberaal-religieus; 17% zegt niet religieus te zijn, maar houdt wel bepaalde gebruiken in ere en viert bepaalde feesten (hierna etnisch-traditioneel genoemd), terwijl maar liefst 57% valt in de categorie 'niet-praktiserend'.

Het opleidingsniveau van de joodse bevolking is hoog vergeleken bij de totale bevolking van Nederland. 53% heeft HBO of WO tegenover circa 22% van de bevolking als geheel. Het gemiddelde huishoudinkomen is ruim 10% hoger dan in Nederland in het algemeen. Van de joodse groep is een veel groter deel arbeidsongeschikt, dan wel vroegtijdig gepensioneerd. Een derde van de arbeidsongeschikten heeft een WUV-uitkering.

5.3 Thema's

Hieronder volgt een verkorte weergave van alle in BJI opgenomen thema's. Waar er gezien het doel van de Stuurgroep, het formuleren van een uitkeringsbeleid, uit een thema significante conclusies kunnen worden getrokken, zijn deze onder de thema's opgenomen. Dit leidt tot het vaststellen van een aantal prioriteiten voor het te voeren beleid. De weergave van de overige thema's blijft echter van belang voor het totaalbeeld.

Thema 1: Continuïteit of Assimilatie?

Desgevraagd zegt slechts 48% van de joodse populatie het zeer te betreuren als de joodse gemeenschap in Nederland zou ophouden te bestaan b.v. door gemengde huwelijken. Nog eens 31% zou dit enigszins betreuren; 18% heeft er geen speciale gevoelens bij en 2% zou het een gunstige ontwikkeling vinden. OJIN merkt naar aanleiding van deze cijfers op: 'Gevoelens van treurnis voeren bij de meerderheid de boventoon. Assimilatie mag dan voor velen de praktijk zijn, een ideaal is het blijkbaar niet'.

Van de totale joodse bevolking is 54% van mening dat er maatregelen moeten worden genomen om het voortbestaan veilig te stellen. Met andere woorden, 46% vindt dat niet nodig.

Welke maatregelen stelt de groep van 54% vooral voor? In de OJIN vragenlijst werden er een aantal opgenoemd waaruit men kon kiezen..

83% vindt dat een bloeiend joods cultureel leven bevorderd moet worden.

71% zegt dat joodse organisaties actiever moeten worden.

69% hecht veel waarde aan een joods gezinsleven qua sfeer, feesten en / of gebruiken.

61% bepleit een grotere toegankelijkheid voor niet-halachische joden.

55% is voorstander van meer soepelheid bij toetreding tot het jodendom.

33% vindt een joodse huwelijkspartner belangrijk.(67% dus niet).

14% vindt dat joden zich meer aan de religieuze geboden moeten houden.

11% meent dat joden zich zoveel mogelijk in Israël moeten vestigen.

10% zegt dat joden zoveel mogelijk met joden moeten omgaan.

Uit dit alles spreekt een voorkeur voor het voortbestaan van het jodendom op cultureel /seculiere basis zowel in institutionele als familiale zin.

Van de mensen die voor een bepaalde maatregel geporteerd zijn brengt een groter deel het voorgestane in de praktijk dan van degenen die maatregelen niet zo belangrijk vinden. Van een ijzeren consistentie is echter geen sprake. Degenen die het bevorderen van een bloeiend joods cultureel leven voorstaan beluisteren of bekijken radio- of televisieprogramma's over specifiek joodse onderwerpen vaker dan degenen die dat niet belangrijk vinden (39 tegenover 19 procent). Toch doet 25% dit (bijna) nooit ondanks hun voorkeur voor een bloeiend joods cultureel leven.

Bij de in het OJIN – onderzoek ter keuze gegeven maatregelen ter bevordering van de continuïteit werd 'joods onderwijs' niet genoemd. De Stuurgroep is van mening dat juist joods onderwijs, in het bijzonder aan jongeren – zowel formeel op joodse dagscholen of op andere wijze georganiseerd, als informeel via jeugd- en jongerenorganisaties - assimilatiebestrijdend en daarmee continuïteitsbevorderend werkt. Het zelfde geldt voor permanente joodse educatie.

Het handhaven van de continuïteit van de joodse gemeenschap vormt haar topprioriteit. Alle plannen zullen in het licht van dit criterium moeten worden getoetst. Joods onderwijs in de breedst mogelijke betekenis draagt daar aan bij.

Thema 2: Religie en secularisatie

Van de populatie is 72% niet kerkelijk gebonden en noemt zichzelf niet religieus.

Op de as religieus-seculier kan men drie elkaar gedeeltelijk overlappende doelgroepen onderscheiden.

De eerste zijn de **leden** van een **joodse gemeente**. Het gaat hier om 39% van hen die voor zo een lidmaatschap in aanmerking komt, n.l. de groep halachische joden. Overigens is volgens het OJIN deze groep relatief te hoog uitgevallen door een oververtegenwoordiging in de steekproef. Zij ramen het werkelijke percentage aangeslotenen op 27 tot 29% van het aantal halachische joden. Circa 38% van degenen die zich niet religieus noemen is toch lid van een joodse gemeente. De kerkelijk georganiseerden vertonen als doelgroep een vrij heterogeen karakter, zowel qua religieuze samenstelling (liberaal, traditioneel, orthodox), als ook vanwege hun vaak niet - religieuze motivatie.

De tweede doelgroep is wat BJI de **kerngroep** noemt. Het betreft mensen met twee joodse ouders, een (religieus) joodse opvoeding en een joodse partner. Deze groep is zeer sterk joods gebonden. Ontbreekt een kenmerk in dit profiel, vooral het hebben van een joodse partner is belangrijk, dan wordt hun binding beduidend lager. Het valt gezien deze kenmerken niet te verwonderen dat het afnamepatroon van deze groep in bijna alle sectoren sterk bovengemiddeld is, vooral wat betreft religie en cultuur.

De derde doelgroep is de **seculiere doelgroep**. Een minderheid hiervan (16% van de totale populatie, de z.g. etnisch traditionelen) doet nog wel wat aan feesten en religieuze gebruiken, 57% bestaat uit de z.g. niet-praktiserenden. Slechts een derde van hen heeft twee joodse ouders, tegen een landelijk gemiddelde van 47%. De niet-praktiserenden kennen een hoog percentage (40%) vaderjoden. De etnisch-traditionelen komen meer dan gemiddeld voor onder de naoorlogse generaties en vooral onder de jongeren, terwijl de niet-praktiserenden bovenmatig voorkomen in de generatie geboren tussen 1925 en 1945. De etnisch-traditionelen wonen meer dan gemiddeld in de Randstad, vooral Groot-Amsterdam. De niet-praktiserenden komen relatief in grote mate in de rest van Nederland voor.

De etnisch-traditionelen zijn in de meeste gevallen nog wel bovengemiddelde afnemers van joodse voorzieningen. De joodse consumptie van de 57% niet-praktiserenden is ten opzichte van de kerngroep relatief gering. Desondanks is in absolute getallen hun gebruik van joods aanbod aanzienlijk. In sommige gevallen, b.v. bij het Joods Historisch Museum of bij bezoek van joodse café 's is de niet -praktiserende groep daardoor de grootste. Ook als potentiële gebruikers mag deze groep niet aan de aandacht ontsnappen. Enige gerichte marketing kan hen ten dele wellicht over een joodse streep trekken.

In de volgende tabel wordt de vraag van de vijf categorieën naar religieuze zelfdefinitie in relatie tot de totale populatie aan de hand van een aantal voorbeelden nader geïllustreerd:

	totale populatie	niet praktiserend	etnisch traditioneel	liberaal religieus	traditioneel religieus	orthodox religieus
Joods Historisch Museum	66%	55%	78%	81%	84%	84%
Dodenherdenking	60%	51%	76%	65%	74%	68%
Joods Muziekfestival	23%	16%	30%	45%	31%	25%
Joods café	22%	15%	27%	34%	33%	38%
Jom Havoetbal	20%	3%	35%	31%	61%	54%
JMW	24%	15%	33%	40%	44%	29%
Sinai Ambulant	7%	4%	10%	14%	10%	4%
CIZ	16%	10%	27%	13%	30%	36%

Een veel grotere groep dan de leden van de kerkgenootschappen maakt om diverse redenen gebruik van religieuze voorzieningen. De handhaving daarvan vormt een prioriteit. Daarnaast zal bij het aanbod aan voorzieningen met de voornamelijk seculier - culturele identiteit van de joodse gemeenschap rekening moeten worden gehouden.

Thema 3: gemengd huwelijk

Uit onderzoek is gebleken dat een joodse partner zeer bepalend is voor de mate van joodse binding. Gemengd huwelijk heeft een assimilerend effect. Kinderen uit een gemengd huwelijk hebben per definitie een niet -joodse ouder. Dit heeft verdergaand verlies van joodse binding tot gevolg. Het vergroot de kans op een huwelijk van deze kinderen met een niet-joodse partner. Van de moederjoden huwt 75% gemengd, van de vaderjoden 82%. Op iets langere termijn is hiermee dus de continuïteit van de joodse gemeenschap in ernstige mate in het geding.

Van de halachische joden is 53% gemengd gehuwd. De partner heeft in 92% van de gevallen twee niet-joodse ouders. De kans op een gemengd huwelijk is het kleinst bij religieus-joodse ouders en na een joodse opvoeding. Gemengde relaties komen duidelijk meer voor buiten Groot-Amsterdam.

Van alle ondervraagden heeft slechts 13% een uitgesproken negatief oordeel over het gemengde huwelijk. 27% vindt het eigenlijk onwenselijk, maar vaak onvermijdelijk. Gezien deze cijfers valt een verdere toename van het gemengde huwelijk te verwachten.

Het afnamepatroon van de groep met een niet-joodse partner ligt in de sector cultuur rond het landelijke gemiddelde, met een iets hogere belangstelling voor het muziek- en jiddisj festival. In de zorg- en welzijnssector is hun vraag eveneens gemiddeld, behalve de CIZ. Joodse bladen lezen zij minder, maar dat is bij de websites niet het geval.

Waar het gemengde huwelijk de grootste bedreiging van de continuïteit van de joodse gemeenschap kan worden genoemd, dienen activiteiten om deze trend af te zwakken hoog genoteerd te staan. Hieronder vallen op korte termijn het bevorderen van contactmogelijkheden mede door huwelijksbemiddeling (sjadchenen). Voorts is aangetoond dat het gemengde huwelijk bij personen die goed joods onderwijs hebben genoten minder voorkomt.

Het tegengaan van het gemengde huwelijk door het vergroten van contactmogelijkheden en intensivering van joods onderwijs verdient hoge prioriteit bij de toekenning van Maror-gelden.

Thema 4: alleen staan

Thema 5: eenzaamheid

Van de joodse bevolking woont 34% alleen. Dat er bij de voor 1924 geboren generatie veel personen alleen staan valt te verwachten. Opvallender is echter dat ook onder joodse jongeren tussen de 18 en 35 jaar in vergelijking met de Nederlandse bevolking veel meer alleenstaanden zijn, n.l. 44 versus 23%. De huwelijksleeftijd van joodse jongeren is later. Echtscheiding is een belangrijke oorzaak voor alleen staan. In alle geboortecohorten kent de joodse bevolkingsgroep veel hogere echtscheidingspercentages dan de Nederlandse bevolking als geheel. Gemengd gehuwde relaties hebben een veel geringere stabiliteit dan relaties waarbij beide partners halachisch joods zijn.

Het afnamepatroon van alleenwonenden ligt wat betreft cultuur een fractie onder het landelijk gemiddelde. Het NIW lezen zij minder, maar Benjamin juist meer. Van JMW en (vooral geestelijke) zorgvoorzieningen maken zij wat meer gebruik. Bij Jom Havoetbal ziet men hen opvallend weinig.

Ruim 51 % van de populatie voelt zich eenzaam. Eenzaamheid omvat zowel een als onplezierig of ontoelaatbaar ervaren tekort aan gerealiseerde contacten, als het feit dat bepaalde relaties een zekere gewenste intimiteit niet bereiken. Onder alle leeftijdsgroepen is deze vorm van eenzaamheid beduidend hoger dan voor de Nederlandse bevolking. De hoogste eenzaamheidsscore wordt aangetroffen bij mannen en vrouwen die als kind de oorlog hebben meegemaakt. Partnerloze mannen en vrouwen die het (zeer) belangrijk vinden om een relatie aan te gaan met een joodse partner, blijken - vooral onder jongeren en orthodoxen - zich aanzienlijk eenzamer te voelen dan gemiddeld.

Eenzaamheid gaat in het algemeen samen met een geringere afname.

Alleen staan, eenzaamheid, uitstel van relatievorming en een hoog percentage echtscheidingen kunnen voor een aanzienlijk deel verklaard worden uit het feit dat het algemene tendensen in de huidige maatschappij zijn die bij grootstedelijke hoog opgeleide groepen veel voorkomen. De joodse groep voldoet aan die kenmerken. Aan zo een maatschappelijke tendens kun je als joodse gemeenschap maar in beperkte mate iets doen. Toch kan dat niet een uitvlucht zijn om bij de pakken neer te zitten. Het creëren van mogelijkheden voor ontmoeting vanuit verscheidene sectoren, in het bijzonder sociaal - culturele evenementen en andere laagdrempelige activiteiten, waar men ook zonder partner goed aan kan deelnemen, is essentieel. Dit geldt vooral voor buiten de randstad.

Uitbreiding van contactmogelijkheden vormt een prioriteit.

Thema 6: De Tweede Wereldoorlog en Antisemitisme

Problemen zijn er vooral door eigen ervaringen en / of ervaringen van ouders met de oorlog. Voor 68% van degenen die zijn geboren tussen 1925 en 1945 speelt dit. De naoorlogse generaties hebben er in afnemende mate last van. Toch antwoord 51% van de zgn. tweede generatie, geboren tussen 1945 en 1965 nog steeds bevestigend. Bij de generatie daarna is het

nog 34%. 47% vindt de invloed van de Tweede Wereldoorlog een reden om zich bijzonder joods te voelen. 77% vindt de invloed van de oorlog op zich zelf en zijn familie heel belangrijk voor de betekenis van het jood zijn.

78% van de ondervraagden vindt dat in Nederland sprake is van antisemitisme, slechts 10 % is van mening dat dit in aanzienlijke mate het geval is. Wat betreft profiel is er vaker sprake van man, levend buiten de Randstad en voortkomend uit een gemengd huwelijk. Naarmate men zich meer in een niet-joodse omgeving bevindt wordt de kwetsbaarheid voor antisemitisme groter.

Het OJIN constateert dat oorlogservaringen en antisemitisme zoveel onderlinge samenhang vertonen in joodse binding, dat zij daar als één factor worden gepresenteerd. Het patroon is heel anders dan bij de factor 'sociaal -culturele binding'. Degenen die twee joodse ouders hebben en in religieus opzicht heel joods zijn opgevoed zijn het minst gevoelig voor oorlogsproblematiek en antisemitisme.

Oorlogsproblematiek zal de aandacht blijven vragen van vooral de zorgsector, maar ook van de sectoren welzijn, cultuur en herinnering. Wat betreft angst voor antisemitisme kunnen vooral decentrale activiteiten gericht op contact en herkenning de weerbaarheid vergroten.

Het OJIN onderzoek werd uitgevoerd voor het begin van de tweede Intifada in september 2000. Het antisemitisme is sindsdien toegenomen. Onder meer meldingen bij het CIDI getuigen daarvan. In het afgelopen jaar hebben bovendien in diverse Europese landen regelmatig aanslagen op sjoels en andere joodse gebouwen plaatsgevonden. Aangenomen mag worden dat als het OJIN onderzoek nu zou hebben plaatsgevonden antisemitisme door een veel groter aantal personen als bedreigend zou zijn aangemerkt. Daarnaast is de maatschappij ook in algemene zin gewelddadiger geworden. De Stuurgroep is van mening dat activiteiten die gericht zijn op signalering en bestrijding van antisemitisme en projecten die het gevoel van veiligheid in joodse kring kunnen bevorderen essentieel zijn.

Bestrijding van antisemitisme en vergroting van(het gevoel van) veiligheid vormen prioriteiten.

Thema 7: toenemende vergrijzing

De leeftijdsopbouw van de Nederlandse joden verschilt aanzienlijk van die van de Nederlandse bevolking. 56% is ouder dan 50 jaar en 21% is boven de 65 jaar. In heel Nederland is echter slechts 13% AOW gerechtigd. Vooral het aantal joden boven de 80, de hoogbejaarden, is relatief veel groter dan normaal. De omvangrijke groep tussen 50 en 55 jaar wordt verklaard door de zgn. naoorlogse geboortegolf. Door de oorlog is er een duidelijke insnoering in de joodse leeftijds piramide in de leeftijd tussen 60 en 80 jaar.

Het percentage bejaarden dat gebruik maakt van de joodse verzorgingshuizen is zeer beperkt. De cijfers van het OJIN geven in dit opzicht een wat vertekend beeld, omdat ook als familie en vrienden van de oudere doelgroep opgaven regelmatig in deze huizen te komen, dit als gebruik werd aangemerkt. Het werkelijke gebruik ligt onder de 2%. Gezien de wachtlijsten is de vraag groter dan het aanbod. Door de relatief kleine groep ouderen tussen de 65 en 80 jaar zal de vraag naar ouderenzorg de eerste tien jaar sterk afnemen en daarna geleidelijk weer iets toenemen. Het feit dat deze groep steeds meer een seculiere achtergrond heeft en vaker buiten de Randstad woont, zal de behoefte verder omlaag brengen. Dat ouderen op steeds hogere leeftijd naar een verzorgingstehuis gaan werkt in dezelfde richting. De geboortegolfgeneratie

zal voorlopig nog geen afnemer van betekenis worden. Wel kan worden verwacht dat deze groep de vraag naar joodse gezondheidszorg zal vergroten.

Gezien de secularisatie zal de behoefte aan een joodse begrafenis afnemen.

De geboortegolfgeneratie komt binnen vijf jaar op een leeftijd waarop zij hun werkzame leven geheel of gedeeltelijk kunnen afsluiten. Het profiel van deze generatie gaat wat meer de kant op van religie en traditie dan de vooroorlogse generaties. Opleiding en werkniveau maken hen tot aantrekkelijke kandidaten voor vrijwilligerswerk.

Thema 8: ontgroening

Het aandeel van de joodse jongeren tot 19 jaar bedraagt slechts 16%, tegenover 24% bij de gehele Nederlandse bevolking. Een belangrijke factor ter verklaring hiervan is het relatief lage gemiddelde kindertal voor joodse vrouwen, 1,5 tegen 1,9 voor Nederland als geheel. Niet primair een mindere kinderwens als wel het moeilijk kunnen vinden en behouden van een joodse partner is daar waarschijnlijk debet aan. De leeftijdopbouw van de Israëli's in Nederland wijkt sterk af. 46% van hen is onder de 20 jaar! Slechts 12% is ouder dan 40 jaar.

Het afnemende aantal kinderen zal de behoefte aan joods onderwijs buiten Groot-Amsterdam geleidelijk doen verminderen. In Groot-Amsterdam stuurt ca. 25% van de ouders hun kinderen naar een joodse school. Op korte termijn zal daar van een vermindering nog geen sprake zijn.

Thema 9: Vader- en moederjoden.

Het hebben van één of twee joodse ouders, alleen een joodse moeder of alleen een joodse vader is van grote invloed op de positie die men inneemt binnen de joodse gemeenschap. Het bepaalt ook de joodse zelfdefinitie in belangrijke mate. Van de hele joodse gemeenschap beschouwt 55% zich zelf als joods; 75% is afkomstig uit de groep met 2 joodse ouders; 53% van de moederjoden en 18% van de vaderjoden. Het halachische criterium is dus bij personen met 2 joodse ouders en de vaderjoden vrij sterk geïnternaliseerd. Dit remt vooral bij vaderjoden de afname van het joodse aanbod.

In tegenstelling tot de vaderjoden zelf ziet de joodse ander hen in overgrote mate als joods. 61% van de populatie gebruikt niet het halachische criterium om te beoordelen of iemand joods is.

De volgende tabel geeft enkele voorbeelden van het profiel van moeder- en vaderjoden vergeleken met twee joodse ouders:

	totale populatie	etnisch traditioneel	niet praktiserend	alleenstaand	woont in mediene
Beide ouders joods	47%	61%	34%	44%	33%
Moeder joods	24%	22%	25%	22%	28%
Vader joods	29%	15%	40%	31%	36%
Uitgekomen	<1%	2%	1%	3%	3%

De verschillen in afnamepatroon tussen personen met twee joodse ouders en die met één, in het bijzonder de vaderjoden, zijn over de gehele linie aanzienlijk. Dit is ook het geval bij

uitgesproken laagdrempelig aanbod. Zo bezoeken vaderjoden minder het Joods Historisch Museum. Zij nemen minder deel aan manifestaties van JMW, Jom Ha'atsmaot en Jom Ha-voetbal. Ook zijn zij kleinere afnemers van joodse bladen en Websites. Moederjoden nemen vaak een tussenpositie in. In de zorgsector ontlopen moeder- en vaderjoden elkaar minder. De joodse binding van vaderjoden wordt voornamelijk bepaald door oorlog en antisemitisme.

Thema 10: Mokum en de Mediene

Slechts 5% van de totale Nederlandse bevolking woont in Groot-Amsterdam, maar 44% van de joodse bevolking is daar geconcentreerd. De profielen van de joden in Groot-Amsterdam, de Randstad/ het Gooi en de Rest van Nederland verschillen aanzienlijk. In de volgende tabel enkele voorbeelden:

	Totale populatie	2 joodse ouders	kerkelijk lid	niet praktiserend
Groot-Amsterdam	44%	56%	32%	46%
Randstad/ Gooi	32%	44%	25%	62%
Rest Nederland	24%	33%	19%	71%

Een beperkte groep (12%) is geboren in de mediene en waarschijnlijk mede om van het aanbod gebruik te maken naar Amsterdam verhuisd. Omgekeerd is 14% in Amsterdam geboren en naar de mediene verhuisd.

Naarmate de afstand tot Groot-Amsterdam toeneemt, blijkt de sociaal-culturele binding gemiddeld af te nemen samen met het beschikbare aanbod en de feitelijke afname / vraag. Dat kan betekenen dat vraag en aanbod gedeeltelijk langs 'natuurlijke' weg met elkaar in evenwicht worden gebracht. Desondanks zal er gespreid over Nederland een groep joden zijn waarvoor de afstand tot allerlei voorzieningen een reëel gemis is, dan wel een oorzaak voor afnemende binding aan het jodendom en aan joodse vrienden en partnerrelaties.

Voor joodse jeugd en ouderen geboren tussen 1924 en 1944 zijn er buiten de Randstad weinig voorzieningen en mogelijkheden tot sociaal contact. Wellicht kan laagdrempelig aanbod in de sociaal - culturele sfeer in een behoefte voorzien. Zeker is dat niet. Het feit dat joodse bladen - met uitzondering van Benjamin - ver onder het gemiddelde gelezen worden vormt een contra-indicatie. Of aanbod rendabel is moet worden bestudeerd op plaatselijk niveau. Dit geldt in het bijzonder wanneer er grote kapitalen voor gebouwen worden gevraagd. Wel moet er rekening mee worden gehouden dat daarbij ook herinnering aan het verleden een rol speelt.

Samenvattend: Spreiding van activiteiten is wenselijk, maar voorzichtigheid bij investeringen is geboden.

Thema 11: immigratie

Twee belangrijke groepen buitenlandse joden waarvrij veel gegevens over beschikbaar zijn, zijn de Israëli's en de Russische joden. Beide groepen zijn afzonderlijk door JMW onderzocht. In 1997 waren er bijna 5000 Israëli's in Nederland. Dit volgens de beperkte definitie: Israëli's met nationaliteit dan wel in Israël geboren. Volgens de ruimere definitie in het rapport van Kooyman en Almagor, waarbij ook personen met een langdurig verblijf in Israël /

staatsburgerschap worden betrokken, zijn het er 9000. Verder was er in het begin van de 90er jaren sprake van zo een 900 door JMW geregistreerde Russische joden. Daarnaast wonen er in Nederland nog een onbekend aantal Amerikaanse, Hongaarse, Iraakse en Iraanse joden.

De leeftijdsopbouw van de Israëli's wijkt sterk af van de totale joodse bevolking. Slechts ca. 12% is ouder dan 40 jaar, ruim 42% is tussen de 29 en 40 jaar, 16% is tussen de 10 en 20 jaar en bijna 30% onder de 10 jaar. Ca. 20% van de kinderen heeft alleen een joodse vader tegenover 27% in de hele populatie. Qua spreiding zijn de Israëliërs vergelijkbaar met de andere joden. Het merendeel woont in de randstad. Hun opleidingsniveau is hoog. Ongeveer 70% van de Israëliërs heeft een joodse partner. Slechts 4% beschouwt zich als religieus, 71 % zegt seculier te zijn. De overgrote meerderheid vindt desondanks vanuit zijn Israëlische opvoeding en achtergrond de invloed van de joodse traditie en cultuur in zijn leven vanzelfsprekend. Zij zijn dus in hoge mate etnisch - traditioneel joodse binding neemt toe bij Israëli's die al langer in Nederland wonen en een joodse partner hebben.

Het grootste probleem dat Israëli's noemen is gebrek aan integratie (28% van de genoemde problemen). Het is een hardnekkig probleem. Bijna alle Israëli's zeggen behoefte te hebben aan meer faciliteiten. Ruim 30% daarvan betreft het sociaal - culturele vlak, vooral activiteiten samen met andere Israëli's. Een landelijke organisatie voor Israëli's wordt in ca. 16% van de gevallen genoemd. De behoefte aan faciliteiten voor kinderen is eveneens groot, zoals Hebreeuwse les en Israëli's onderwijs. Gezien de seculiere achtergrond van de meeste Israëlische joden en ervaringen met immigranten in het algemeen is het waarschijnlijk dat de tweede generatie in sterke mate de neiging zal hebben zich te assimileren.

Ook de aanzienlijk kleinere Russische groep is relatief jong. 60% heeft twee joodse ouders. 19% alleen een joodse moeder, 7% alleen een joodse vader. De rest betreft een niet-joodse partner van een Russisch-joodse vluchteling. Bij de kinderen heeft echter nog slechts 34% twee joodse ouders. Het opleidingsniveau is opnieuw bijzonder hoog, maar er is een aanzienlijke werkloosheid. De geografische spreiding over Nederland is groot. Zowel de werkloosheid als de spreiding duidt er op dat we hier met vluchtelingen te maken hebben. De belangrijkste behoeften waren in 1996 van algemene aard, werk, woning, taalstudie en sociale contacten. Behoeftes aan joodse contacten wordt weinig genoemd.

Gezien de omvang van de groep, het hoge percentage jeugd bij vooral de Israëli's, de relatief hoge behoefte aan eigen aanbod op sociaal-cultureel gebied en onderwijs en de dreigende assimilatie van de volgende generatie meent de Stuurgroep dat het in het belang van de joodse gemeenschap in Nederland is aan immigranten extra aandacht te geven.

Activiteiten ten behoeve van Israëli's in Nederland vormen een prioriteit.

Thema 12: De relatie met Israël.

Iets meer dan de helft van de OJIN populatie heeft familie in Israël wonen. 62% is wel eens in Israël geweest met een gemiddelde van 8 keer. De verbondenheid is vooral van emotionele aard; 57% voelt zich zeer sterk verbonden met Israël; van hen combineert 39% dat met een kritische houding. Slechts 11% voelt geen speciale verbondenheid. De orthodoxen steunen Israël het meest onvoorwaardelijk; de niet-praktiserenden het minst.

In de afgelopen tientallen jaren is er van uitgegaan dat veel personen die niet religieus of cultureel gebonden waren voor een groot deel aan het bestaan van Israël hun joodse identiteit

ontleenden. OJIN toont echter aan dat de groep met sociaal - culturele binding veel meer met Israël verbonden is dan de groep die vooral aan de factor oorlog /antisemitisme zijn joodse identiteit ontleent. Jongeren tot 35 jaar voelen zich overigens relatief minder met Israël verbonden dan vooroorlogse generaties. De betekenis van Israël als belangrijk punt voor de joodse identiteit is dan ook geleidelijk aan het afnemen. Een van de zionistische uitgangspunten, Israël als veilig toevluchtsoord, is bovendien sterk gerelativeerd. Ook is men minder trots op de prestaties van Israël.

In een tijd dat antizionisme en antisemitisme onder niet-joden regelmatig vergelijkbare attitudes vormen, is het volgens BJI belangrijk dat de sectoren Media en Externe Belangenbehartiging meer ondersteuning kunnen bieden in de vorm van brede informatievervalschafting en meningsvorming. Daarnaast is de Stuurgroep van mening dat joods onderwijs en verblijf gedurende enige tijd in Israël b.v. na beëindiging van de middelbare school een positief effect kunnen hebben op de verbondenheid met Israël en de joodse identiteit in brede zin.

Informatievervalschafting over Israël vormt een prioriteit.

Thema 13: opleiding, werk en inkomen

Het opleidingsniveau van de joodse bevolking is hoog vergeleken bij de totale bevolking van Nederland: 53% heeft HBO of WO tegenover 22% van de bevolking als geheel. Het percentage joodse mannen dat geheel of part -time werkt is ongeveer gelijk aan dat van de gehele bevolking; het aantal werkende joodse vrouwen is echter een stuk hoger, n.l. 63% tegen 51%. Joodse vrouwen werken ook meer uren per week. Van de joodse groep is een veel groter deel arbeidsongeschikt, dan wel vroegtijdig gepensioneerd. Een derde van de arbeidsongeschikten heeft een WUV-uitkering. Dit brengt een relatief grote vraag naar de sectoren welzijn en zorg met zich mee.

Het gemiddelde huishoudinkomen is met ruim f. 56.000 per jaar iets hoger dan dat in Nederland als geheel met f. 50.000.

Het totaal van deze kenmerken, goed opgeleide mannen en vrouwen met relatief weinig vrije tijd en een wat hoger inkomen brengt een wat afwijkend bestedingspatroon met zich mee. Er zal minder tijd voor het sociale leven zijn en meer behoefte aan gemak, service en kwaliteit. Het aanbod zal daar op moeten inspelen.

6. Beleidsplan

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zullen de in voorgaande hoofdstukken al vermelde conclusies wat betreft het beleid worden samengevat en uitgebouwd.

In hoofdstuk 3, 'Fundamenten' werd een viertal **uitgangspunten** voor de verdeling van de Collectieve Maror-gelden geformuleerd:

- Het handhaven van de continuïteit van de joodse gemeenschap staat centraal bij de aanwending van de Maror-gelden. Alle projecten en activiteiten zullen aan het continuïteitsbeginsel worden getoetst.
- Binnen de joodse infrastructuur bestaan een aantal kernfuncties waarzonder een joodse gemeenschap niet levensvatbaar is. Versterking van de infrastructuur in deze zin vormt het belangrijkste maar niet uitsluitende doel bij de besteding van de te verdelen gelden.
- De Maror-gelden zijn niet alleen bestemd voor activiteiten uitgevoerd door één der gevestigde organisaties, maar zij dienen eveneens aan activiteiten gericht op een brede groep van ongebonden ten goede te komen.
- De vraag vanuit de joodse gemeenschap bepaalt in belangrijke mate welke projecten gefinancierd zullen worden. Middels een vraagonderzoek werden een aantal prioriteiten ontwikkeld.

De volgende **prioriteiten** kwamen in dit **vraagonderzoek** naar voren:

- Vergroting van (het gevoel van) veiligheid
- Joods onderwijs
- Uitbreiding van contactmogelijkheden
- Tegengaan van het gemengde huwelijk
- Religieuze voorzieningen
- Bestrijding van antisemitisme
- Informatieverschaffing over Israël
- Spreiding van activiteiten over Nederland
- Activiteiten ten behoeve van Israëli's in Nederland

In het uitkeringsreglement zijn als **vereisten** om voor een **uitkering** in aanmerking te komen opgenomen:

- Uitkeringen worden alleen verstrekt aan rechtspersonen
- Projecten of activiteiten worden gesubsidieerd, niet organisaties of instellingen.
- Geen dekking van tekorten of schulden van de aanvragende organisatie.
- Uitvoering van het project dient plaats te vinden in Nederland
- Projecten moeten worden uitgevoerd ten behoeve van de Nederlands-joodse gemeenschap.

Als **beoordelingscriteria** werden vermeld:

- De mate van medefinanciering door andere personen of organisaties
- De eigen bijdrage van de aanvrager
- De slagingskans van het project
- Het bereik van het project gerelateerd aan de daaraan verbonden kosten
- De locatie van het project
- De duur van het project
- De aan het project verbonden kosten in relatie tot de maximaal in een kalenderjaar te verlenen bedragen
- De waarborging van de continuïteit van de aanvrager

Verschiedende **soorten uitkeringen** werden onderscheiden:

- Ter dekking van een eenmalige financieringsbehoefte, in het bijzonder bij de eerste uitkeringsronde
- Jaarlijkse uitkeringen, met een maximum van twee of drie jaar, waarbij voor naar het oordeel van Kamer II /bestuur COM bepaalde kernvoorzieningen uitzonderingen kunnen worden gemaakt.
- Voor bijzondere doeleinden, te weten innovatieve projecten; startsubsidies en onderzoek.

Uitgegaan wordt van een **levensduur** van de Stichting Collectieve Maror-gelden (**COM**) van 20 jaar.

6.2 Sectoraal beleid

In deze paragraaf zal de vraag naar financiële middelen door organisaties en instellingen zoals die uit het aanbodonderzoek naar voren komt tegenover de behoefte bij de joodse gemeenschap volgens de resultaten van het vraagonderzoek worden geplaatst. Die confrontatie zal per sector plaatsvinden. Hieruit zullen beleidsconclusies in algemene zin worden getrokken.

Een beperking bij de verslaggeving over de confrontatie van vraag en kredietbehoefte is dat door individuele instellingen op de enquêteformulieren vermelde vertrouwelijke informatie niet kan worden vermeld. Bij de weergave hierna zal daarom moeten worden volstaan met het in meer algemene termen noemen van bepaalde activiteiten waarvoor aangegeven is dat er behoefte is aan financiële middelen.

In het algemeen zullen geen namen van organisaties of instellingen genoemd worden. Een uitzondering daarop wordt gemaakt als het om de marktleiders in de diverse sectoren gaat, d.w.z. die organisaties die wat betreft omvang en kredietbehoefte in een bepaalde sector de toon aangeven. Het is net zo onwerkelijk om te spreken over een Joods Museum in Amsterdam of een landelijke instelling voor informatie over Israël, als (destijds) over een bekende gloeilampenfabriek in het zuiden des lands. Dat zou aan de waarde van het volgende te kort doen.

Veelal zal worden vermeld dat uit het behoefteonderzoek is gebleken dat voor bepaalde soorten projecten de markt zeer uitgebreid is dan wel juist zijn beperkingen kent of dat de betreffende activiteiten al dan niet een belangrijke functie vervullen bij de realisering van de prioriteiten van de joodse gemeenschap. Het belang voor de toekomst van die gemeenschap

vormt daarbij de rode draad. Soms zal in het hiernavolgende enthousiasme voor bepaalde activiteiten worden getoond, in andere gevallen zal tot voorzichtigheid bij het verstrekken van bepaalde soorten uitkeringen worden aangemaand. Afwijzende geluiden zullen echter ook niet ontbreken. Verschillende keren zal worden aangegeven dat grondig onderzoek naar de haalbaarheid dan wel wenselijkheid van een project gewenst is.

*Op deze manier hoopt de Stuurgroep **richtlijnen** te geven voor het in de eerstkomende jaren te voeren **uitkeringsbeleid in algemene zin**. Daarbij wordt er van uit gegaan dat de eerste bestuurders van Kamer II/Stichting COM deze richtlijnen na goedkeuring door SMO, CJO en PIN en marginale toetsing door het Ministerie van Financiën zullen volgen. **Echter**, de toekomstige **bestuursleden** van de Collectieve Maror-stichtingen, aan wie alle door de Stuurgroep verzamelde gegevens ter beschikking zullen worden gesteld, zullen volledig **vrij** zijn bij hun oordeelsvorming en in hun beslissingsbevoegdheid over individuele subsidieaanvragen.*

Sector Cultuur

In deze sector hebben 24 instellingen aan de enquête meegewerkt. Twee organisaties doen voor hun projecten een beroep op meer dan 80% van de bruto kredietbehoefte. Het gaat in volgorde van kredietomvang om een nieuw megaproject op het gebied van muziek en het Joods Historisch Museum.

Laatstgenoemde organisatie is marktleider met meer dan 60 % van de jaarlijkse bestedingen in de sector cultuur. 66% van de joden in Nederland heeft dit museum wel eens bezocht, waarbij een goede regionale spreiding van de bezoekers kan worden geconstateerd.

Vanzelfsprekend kan een museum zijn functie zonder vernieuwing moeilijk behouden.

Het muzikale festival en het filmfestival zijn ook in trek. Omstreeks 25% heeft daar wel eens aan deelgenomen. Ook het Jiddisj festival mag zich met 14 % verheugen in een aardige belangstelling, vooral bij liberaal -religieuzen en etnisch traditionelen. De afname van koor of toneel is geringer en heeft minder regionale spreiding. Kooroptredens trekken vooral veel interesse in religieuze hoek.

In de sector cultuur zijn de meeste activiteiten laagdrempelig. De niet-praktiserenden vormen in absolute cijfers de belangrijkste afnemersgroep. Relatief nemen zij echter minder aan deze activiteiten deel dan andere groepen naar religieuze zelfdefinitie. Juist daardoor is er bij hen het meeste potentieel voor deelname. Niet vergeten mag worden dat culturele activiteiten ook een belangrijke sociale functie (onderlinge contacten) hebben. Ze vormen een ontmoetingsplaats waar eenzamen en alleenstaanden, ouderen en personen op zoek naar een joodse partner elkaar in informele sfeer kunnen ontmoeten. Een breed, divers, actueel en gespreid cultureel aanbod is dan ook van belang.

Er is grote behoefte aan eigen culturele activiteiten voor Israëli's. Vooral voor de jongeren onder hen kunnen echter gemengd Nederlands-Israëli'sche programma's de integratie bevorderen. In ieder geval dienen culturele activiteiten die voor Israëli's makkelijk toegankelijk zijn speciale aandacht te ontvangen.

Het bovengenoemde megaproject op het gebied van muziek dat ook een Europese dimensie heeft draagt niet bij aan de continuïteit van de joodse gemeenschap in Nederland. Een dergelijke activiteit heeft ook slechts een beperkte sociale functie. Wel heeft het uiteraard waarde wat betreft cultuurbehoud.

Bezoek aan congressen over joodse geschiedenis en het gebruik maken van bibliotheken is geen massa-activiteit. Voor de kwaliteit van de joodse samenleving mogen deze aspecten echter niet ontbreken. Ook hier is sprake van cultuurbehoud. Daarnaast mag de educatieve

functie niet worden onderschat. Het verleden vormt nu eenmaal een belangrijke basis voor de vorming van joodse identiteit.

Sector Media

Er bestaat een groot aantal joodse bladen in Nederland. De meeste daarvan zijn gelieerd aan de kring van cliënten van instellingen of leden van kerkgenootschappen en andere organisaties. In het enquêtebestand komen zij daardoor niet voor. Daarin treffen we slechts het NIW, de Digitale Joodse Stad en NIKmedia, sinds kort een onafhankelijke omroep. Alle drie hebben hun waarde voor de joodse gemeenschap al bewezen hebben. Daarnaast zijn er twee andere organisaties, één bestaande en één nieuwe, beiden hoofdzakelijk gericht op T.V uitzendingen

Marktleider van de sector is het NIW dat door 43% (abonnementen en losse verkoop samen) regelmatig gelezen wordt, gevolgd door radio en T.V. met afhankelijk of het specifieke joodse onderwerpen betreft of rapportages over Israël resp. 29 en 38%. De omroep heeft een zeer goede landelijke spreiding, het NIW wordt iets minder in de Mediene gelezen. Het NIW heeft relatief veel religieuze abonnees. Niet-praktiserenden zijn zeer sterk ondervertegenwoordigd als NIW - lezers, bij radio en T.V. is dat niet het geval. Kennelijk kijken en luisteren zij - al of niet omdat de T.V. toch aanstond - veel naar 'Joods nieuws' via de algemene omroepen. Voor NIKmedia zijn er geen aparte cijfers.

Hoe hoger het inkomen, hoe meer het NIW gelezen wordt. Kennelijk bestaat er een financiële drempel. Het blad Benjamin, dat wordt uitgegeven door JMW, is wat betreft populariteit een goede tweede bij de periodieken met 23 % lezers, waaronder in verhouding tot andere bladen veel alleenstaanden en niet - praktiserenden. Wat betreft het NIW werd de enquête overigens gehouden voor de wijziging in het redactiebeleid. Joodse Websites worden door slechts 9% gebruikt, maar het is niet onwaarschijnlijk dat dit percentage in de afgelopen twee jaar flink gestegen is. Vooral jongeren kunnen via het web goed worden bereikt.

Voor de initiatieven op het gebied van televisie buiten NIKmedia wordt een zeer groot bedrag gevraagd. De Stuurgroep lijkt het nuttig om te onderzoeken of meerdere joodse omroepen in Nederland zinvol zijn, dan wel dat samenbundeling wenselijk en mogelijk is. Dit onderzoek zou uit de Maror-gelden betaald kunnen worden.

Tenslotte moet bij deze rubriek nog worden opgemerkt dat een groot aantal periodieken onderdeel vormen van bepaalde organisaties. Voor het aanvragen van uitkeringen behoeft dat geen belemmering te vormen. Activiteiten worden gefinancierd, niet organisaties.

Sector Onderwijs en Educatie

Tot de 18 instellingen in deze sector behoren twee joodse dagscholen. De overige instellingen houden zich voornamelijk bezig met het geven van cursussen, meestal in de avonden. joodse les gegeven door joodse gemeenten vormt een integraal onderdeel van de activiteiten van die gemeenten en is daardoor niet in deze sector verwerkt.

De kredietvraag komt in hoofdzaak van de instellingen voor joods dagonderwijs, waaronder ook uitbreiding met nieuwe activiteiten. Dagonderwijs verschaft een essentiële bijdrage aan de continuïteit van de joodse gemeenschap, maar is alleen in Amsterdam beschikbaar. De vraag is of de oprichting van joodse dagscholen daarbuiten niet ook belangrijk zou zijn, eventueel gezien de samenstelling van de aanwezige populatie op een minder traditionele basis. Daarbij moet ook aan het grote aantal jongeren van Israëlische afkomst worden

gedacht. Ervaringen in het verleden om joodse dagscholen buiten Amsterdam of op meer liberale basis op te richten zijn echter weinig hoopgevend.

Tot de joodse infrastructuur behoort zeker ook hoger joods onderwijs incl. onderzoek, ook al is het nut ervan voor de joodse gemeenschap niet altijd van directe aard.

Meer dan twee generaties na de oorlog vormt de Sjoa een afnemende factor voor de identiteit van joodse jongeren. Holocausteducatie dient mede daarom systematisch aandacht te krijgen. Eigentijdse methoden voor het overbrengen van leerstof zijn essentieel. Interactieve educatie via het web dient te worden overwogen, mede omdat dit de meest laagdrempelige vorm van onderwijs is met de beste spreiding over de regio's. Wellicht kunnen al ontwikkelde leergangen in andere talen voor de Nederlandse markt geschikt worden gemaakt.

Voor de omvang van subsidieverstrekking aan geselecteerde activiteiten van joodse volwasseneneducatie kan het aantal joden dat van ieder profiteert een goede indicatie zijn.

Empirisch is bewezen dat joods onderwijs in al zijn vormen, in het bijzonder aan jongeren, de meest effectieve manier is om de joodse identiteit te versterken en het gemengde huwelijk tegen te gaan. Ook voor volwassenen vormt permanente joodse educatie een must, al is het maar als voorbeeld voor de kinderen. Wat dat betreft is er een parallel met het zuurstofmasker in een vliegtuig: dat moet men eerst zelf opzetten en dan pas bij meereizende kinderen.

Sector Religie

Door de secularisatie neemt de georganiseerde religie een bescheidener plaats in dan vroeger. Ruim 28% van de populatie is nog slechts lid van één van de joodse kerkgenootschappen, waarbij aangetekend moet worden dat dit voor vaderjoden geen optie is, tenzij zij uitkomen. Toch vormt de godsdienstige sector wat betreft activiteiten nog altijd de kern van de gemeenschap. Veel etnisch -traditionelen, waaronder Israëli's, zijn wel is waar geen lid van een gemeente, maar zij maken wel af en toe van de activiteiten van de godsdienstige sector gebruik.

De spreiding van deze sector over Nederland is zeer goed, om historische redenen iets minder bij het Verbond van Liberaal-Religieuze Joden in Nederland dan bij het Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap. Deze sector kent maar liefst 52 respondenten op de enquête. De kredietvraag is er in het bijzonder door de spreiding over Nederland en de noodzaak regelmatig gebruikte synagogen in omstreeks 25 steden in stand te houden zeer hoog, te weten een eenmalige vraag van een 55 miljoen gulden, terwijl voor jaarlijks terugkerende activiteiten bijna 4 miljoen wordt geïndiceerd. De kredietvraag van sommige kleinere joodse gemeenten wat betreft voornemens tot restauratie en onderhoud aan hun gebouwen is daar nog niet inbegrepen. Zij waren kennelijk nog niet in staat bij hun plannen een financiële onderbouwing te leveren. Naar schatting gaat het hier om nogmaals 10 tot 15 miljoen gulden aan eenmalige kosten. Dit bedrag is in geen enkel totaal opgenomen.

Bij de toewijzing van uitkeringen zal de omvang van de drie joodse kerkgenootschappen een belangrijke rol dienen spelen. Volgens het OJIN onderzoek is 16,2 % van de populatie lid van het NIK; 8,7 % van de LJG en 2,5 % van de PIG en 1% anders, wellicht Reconstructionist. Mede gezien de uit statistisch oogpunt lage cijfers voor de laatste twee categorieën zullen de werkelijke ledentallen waarschijnlijk een meer nauwkeurige verhouding opleveren.

De grootste kredietvraag gaat zoals reeds gezegd uit naar nieuwbouw, restauratie en onderhoud van synagogen. De Stuurgroep is van mening dat bij de toewijzing van deze projecten grote voorzichtigheid moet worden betracht. Vooral als het gaat om het behoud van een (oude) sjoel in een teruglopende gemeente spelen emotionele overwegingen begrijpelijkerwijs soms een grotere rol dan de ratio. Ook de Maror-gelden kunnen echter maar één keer worden uitgegeven en daarbij zal het hoogst mogelijke rendement in joods opzicht

moeten worden behaald. Dat is lang niet altijd investering in een gebouw. Mogelijkheden voor huur moeten goed worden onderzocht. In gemeenten waar bijv. alleen met de Hoge Feestdagen diensten worden gehouden of de toeloop op die dagen uitzonderlijk groot is, kan wellicht voor die hoogtijdagen een zaal worden gehuurd. Indien een gemeente zo klein is geworden dat er van een actief joods leven niet of nauwelijks meer sprake is, dan dienen in het algemeen gebouwen niet geforceerd als monument door de joodse gemeenschap in stand worden gehouden. Uitzonderingen daarop zijn echter denkbaar.

Aan subsidiering van kostbare nieuwbouw van sjoels dient altijd een gedegen marktonderzoek vooraf te gaan.

Een speciale categorie betreft door organisaties op religieuze basis kenbaar gemaakte financieringsbehoefte voor multifunctionele gebouwen, waarbij de sjoel een ondergeschikte plaats inneemt. Op zich is het neerzetten van een gebouw ten behoeve van meerdere doeleinden aanbevelenswaardig. Dit mede, omdat van de diensten van joodse gemeenten in de regel door een bredere groep dan de eigen leden gebruik wordt gemaakt. Ook hier zal echter goed moeten worden nagegaan of de markt in de regio waar kostbare complexen zouden moeten worden gebouwd wel groot genoeg is voor een omvangrijke investering.

De Stuurgroep beveelt Kamer II resp. het bestuur van de COM met klem aan bij aanvragen voor bouwprojecten altijd deskundigen te raadplegen en niet alleen op de plannen van de indieners af te gaan.

Joodse gemeenten vervullen ook een belangrijke rol bij het verstrekken van onderwijs. Wat bij die sector over het belang van joods onderricht is gezegd, geldt uiteraard ook hier.

Daarnaast organiseren zij activiteiten van sociaal - culturele aard. De drempel voor het gebruik maken daarvan is hoger dan bij instellingen op seculiere basis. Het is altijd een goede zaak om alvorens subsidieaanvragen toe te wijzen informatie over het aantal deelnemers aan bepaalde activiteiten in te winnen.

Uit de enquête blijkt dat in relatief veel gemeenten Sifré Tora moeten worden gecontroleerd of hersteld. Vaak gebeurt dit nu in Frankrijk. Nagegaan moet worden of hier een centraal Nederlands initiatief kostenbesparend kan werken.

Sector Welzijn

Deze sector wordt volledig overheerst door de Stichting Joods Maatschappelijk Werk. hetgeen onder meer blijkt uit het feit dat meer dan 90% van de sectorale bestedingen door JMW geschieden. Overigens ligt een deel van het JMW werk op het gebied van de extramurale zorg. Wat betreft de kredietbehoefte is JMW goed voor een kleine 60%. Dat de overige instellingen in deze sector relatief veel vragen wordt verklaard door het feit dat zij - met uitzondering van de Stichting Bij Leven en Welzijn voor een gering deel - niet door de overheid worden gefinancierd, wat bij JMW voor bijna 90% het geval is. Ook bezitten de anderen geen vermogen. Een aanzienlijke kredietbehoefte is kenbaar gemaakt op het gebied van de fysieke veiligheid en joodse huwelijksbemiddeling. Zowel veiligheid als sjadchenen worden hierboven bij de prioriteiten genoemd.

Afgezien van niet meer bestaande activiteiten zijn alleen betreffende een tweetal initiatieven van JMW deelnamepercentages bekend. Het joods café werd door 22% van de populatie wel eens bezocht, hetgeen relatief hoog is. Omtrent de frequentie van de bezoeken zijn er echter - althans in het OJIN onderzoek - geen gegevens bekend. In verhouding tot andere activiteiten in Joods Nederland bezoeken relatief veel niet-praktiserenden deze cafés. Ook de spreiding over de verschillende provincies is goed. Het is kortom een laagdrempelige activiteit met veel contactmogelijkheden. Wellicht dienen Israëli's apart aandacht te krijgen. Zij nemen al veel

aan Jom Ha'atmaoet-bijeenkomsten deel. Het bezoekerspercentage van door JMW georganiseerde conferenties en manifestaties is met 14% wat minder dan dat bij de café 's. Nog één relatief grotere en een aantal kleinere verenigingen wijzen in deze sector op een behoefte aan financiële middelen. Ook hier is in het algemeen van laagdrempelig werk met een contactfunctie sprake, terwijl ook veelal door culturele activiteiten een bijdrage wordt geleverd aan de versterking van de joodse identiteit. Ieder verzoek om een uitkering zal vanzelfsprekend op zijn eigen merites moeten worden beoordeeld.

Een subsector van welzijn vormen de negen organisaties die gericht zijn op de **Sjoa**. Zij zijn op verschillende terreinen werkzaam. Sommigen behartigen specifieke belangen van eerste en / of tweede generatie oorlogsslachtoffers. Anderen hebben meer een algemeen contactuele functie. Een derde categorie is in de eerste plaats gericht op het in leven houden van de herinnering aan bepaalde concentratiekampen.

Uit het vraagonderzoek blijkt dat gezamenlijk herdenken opvallend veel een Amsterdamse aangelegenheid is. Buiten de Randstad vindt herdenking van en aandacht voor de Tweede Wereldoorlog meestal plaats in eigen omgeving via radio en televisie. Dit is vooral voor vaderjoden en niet-praktiserenden het geval. Het zou een goede zaak zijn wanneer er op dit gebied voor de mediene meer initiatieven zouden kunnen worden ontplooid.

Het relatief grote aantal projecten waarvoor de op de Sjoa gerichte organisaties financiering vragen zijn ieder op zich niet van enorme omvang. Zij zijn voorts van zeer verschillende aard. Zij zullen elk door het toekomstige bestuur goed bekeken dienen te worden. Hier kan alleen gezegd worden dat gezien de oorsprong van de maror -gelden deze projecten zeer welwillende aandacht verdienen, ook al valt een aanzienlijk deel ervan niet direct onder de hierboven genoemde prioriteiten.

Een tweede subsector vormt **sport en recreatie**.

Sport wordt slechts door een beperkt deel van de joodse populatie in joodse kring beoefend. Het aantal organisaties op dit gebied is dan ook zeer beperkt. Ook met recreatieve activiteiten is dat het geval, alhoewel er met enige regelmaat autorally 's worden gehouden.

Topper in deze sector is Jom Havoetbal. Het is een jaarlijks terugkerende familiegebeurtenis, waar 20% wel eens aan heeft deelgenomen. Ook de participatie van Israëli's hieraan is heel behoorlijk. De sociale functie is minstens zo belangrijk als de sportieve. Opvallend is dat aan deze zeer laagdrempelige activiteit vaderjoden nauwelijks deelnemen.

De bij de enquête naar voren gebrachte financieringsbehoefte van deze sector is minimaal. Hier geldt in hoge mate dat de gebruiker betaalt.

Sportief - recreatieve activiteiten die aansluiten bij de interesses van de doelgroepen hebben door hun lage drempels een belangrijke contactfunctie. Het is wenselijk dat de diversiteit van initiatieven op dit gebied groter wordt en er speciaal aandacht geschonken wordt aan bejaarden en personen buiten Groot-Amsterdam.

Tenslotte valt onder de sector welzijn de **individuele hulpverlening**. Fondsen op dit gebied die kunnen aantonen dat zij door een gebrek aan middelen niet in staat zijn hun taak uit te oefenen, kunnen in principe een beroep doen op de maror -gelden. Het zal daarbij gaan om een bedrag voor financiële steun aan personen die gezien de omvang van hun inkomen niet van joodse diensten gebruik kunnen maken. Waar de collectieve Maror-gelden voor versterking van de infrastructuur bestemd zijn, valt algemeen sociale hulpverlening niet onder de doelstellingen. De omvang van het vermogen van het betreffende fonds in relatie tot de gemiddelde jaarlijkse verplichtingen zal bij de beoordeling van aanvragen een belangrijke rol spelen.

Sector Jongeren

Continuïteit van de joodse gemeenschap, in het voorgaande de topprioriteit genoemd, betekent in de eerste plaats versterking van de joodse identiteit van jeugd en jongeren. De jeugdverenigingen hebben voor een groot deel een educatief karakter (informele educatie), terwijl bij vooral de jongerenverenigingen de contactfunctie de overhand heeft. Beiden zijn ook afzonderlijk als prioriteiten genoemd. Het behoeft dan ook geen betoog dat activiteiten door of ten behoeve van jeugd en jongeren bij het uitkeringsbeleid zeer hoog genoteerd staan. Echter, hier wringt de schoen. De jeugd- en jongerenverenigingen tonen een relatief geringe kredietbehoefte. Ook enkele jaren geleden toen er gelden uit de zgn. goudpool werden uitgedeeld was dat het geval. Twee redenen kunnen hiervoor worden genoemd. De eerste is dat het jeugd- en jongerenwerk bij de joodse organisaties reeds alle aandacht heeft. Zij ontvangen in ruime mate subsidies. Dat blijkt ook uit de relatief gezonde financiële situatie van vooral de wat grotere verenigingen. De tweede is dat er wellicht niet voldoende activiteiten worden ontwikkeld. De stuurgroep stelt voor om uit de Maror-gelden een vergelijkende studie tussen het werk van jeugd- en jongerenverenigingen in Nederland en in andere landen te financieren, teneinde op deze manier eventueel op nieuwe ideeën te komen. De kans dat als gevolg daarvan de kredietbehoefte van deze sector zal stijgen is aanzienlijk. Hier moet bij het jaarlijkse beleid rekening mee worden gehouden. Het is voorts uiteraard niet de bedoeling dat de huidige subsidiëring van het jeugd- en jongerenwerk door diverse fondsen en organisaties zal worden verminderd en door maror -gelden zal worden vervangen. De jeugdactiviteiten van met name van Bné Akiwa en Ichoed Haboniem hebben een redelijke spreiding over Nederland. De jongerenverenigingen zijn bijna alleen in de Randstad werkzaam. Uitbreiding van contactmogelijkheden lijkt wenselijk. Speciaal laagdrempelig aanbod t.b.v. Israëliische jeugd in Nederland verdient veel aandacht. De jeugdverenigingen beslaan het gehele ideologische joodse spectrum. Met name de grootste organisaties in het midden zijn vooral dankzij een steunstichting op zionistische basis goed gehuisvest. De aanzienlijk kleinere verenigingen aan de flanken hebben wat dit betreft een probleem. Hier wordt op dit gebied een aanzienlijke kredietbehoefte naar voren gebracht. Als bij alle bouwprojecten zal gedegen bestudering van de plannen noodzakelijk zijn, waarbij het totale aanbod aan joodse huisvesting en nieuwe vraag daarvoor in de zuidelijke wijken van Groot-Amsterdam moet worden betrokken. Meer dan 60% van de totale in de jongerensector betreft één project, de aankoop en verbouwing van een pand voor huisvesting van jongeren in Amsterdam. Het doel is sociaal gezien belangrijk. Of de plannen in financieel opzicht gezond zijn en met name of er binnen de joodse gemeenschap geen efficiëntere andere oplossingen kunnen worden gevonden is een wel zeer grondig onderzoek waard.

Sector Zorg

Deze sector wordt gedomineerd door vier instellingen, te weten de Joodse Geestelijke Gezondheidszorg; de joodse afdeling van het Ziekenhuis Amstelveen en de twee joodse verzorgingstehuizen voor bejaarden in resp. Amsterdam en Den Haag.

Alle voorzieningen in deze sector zijn zeer laagdrempelig en staan ook open voor gemengd gehuwden en vaderjoden. Spreiding over Nederland vormt wel een probleem. In de afgelopen vijftien jaar zijn vanwege de verhouding vraag / kosten vier joodse bejaardentehuizen buiten Amsterdam gesloten.

JABC, de CIZ en de Sinai hebben bouwplannen van grote omvang. De kredietbehoefte van deze sector is meer dan twintig procent van het totaal. Het betreft hier specifiek joodse

voorzieningen, die niet, zoals het leeuwendeel van de geplande investeringen, onder de algemene door de overheidssubsidieregelingen vallen

Het vormt onmiskenbare een joodse plicht om voor de zwakkeren in de samenleving te zorgen. Mede gezien de relatie tussen het aantal personen dat van deze kostbare voorzieningen gebruik maakt zal echter een voorzichtig uitkeringsbeleid gevoerd moeten worden. In dit opzicht vormt het een gunstige omstandigheid dat binnen de joodse gemeenschap een aantal fondsen werkzaam zijn die over aanzienlijke vermogens beschikken en wat betreft doelstellingen de zorgsector kunnen ondersteunen. Uiteraard zal bij het uitkeringsbeleid ook met het eigen vermogens van een aantal van deze instellingen of aan hen gelieerde fondsen rekening moeten worden gehouden.

Samenvattend kan worden gesteld dat in deze sector sprake is van een oligopolie situatie. Er bestaat een klein aantal aanbieders van diensten en ondersteunende instellingen. Voor een reële inschatting van de noodzakelijke financiering ten laste van de Maror-gelden is overleg met hen en verder onderzoek op korte termijn noodzakelijk. Alleen daardoor kan meer inzicht worden verkregen.

Sector Externe Belangen

Dit is een relatief nieuwe sector binnen de joodse gemeenschap. In het verleden waren het vooral de kerkgenootschappen die de algemene belangen behartigden. Door de toenemende secularisatie zijn zij niet meer voldoende representatief voor de gehele joodse populatie. Dit vormde mede een belangrijk motief voor de oprichting van het CJO. De tweede belangrijke speler op dit gebied is het CIDI.

Van een directe afname van diensten kan in deze sector niet gesproken worden. Bij het OJIN is echter gebleken dat de - al of niet kritische - betrokkenheid bij gebeurtenissen in Israël groot is en dat antisemitisme een punt van zorg vormt. Er zijn vele indicaties die er op wijzen dat door de gebeurtenissen in de afgelopen twee jaar in Israël beide factoren een grotere rol zijn gaan spelen. Ondanks verschillen tussen bepaalde deelgroepen van de populatie kan in het algemeen daarom gezegd worden dat er geen sector is die zo zeer de belangen van de gehele joodse populatie vertegenwoordigt als die van de externe belangenbehartiging. Naast CIDI en CJO zijn er nog zes organisaties in deze sector. De kredietvraag is echter voornamelijk van beide marktleiders afkomstig. Bij het toewijzen van uitkeringen zal naast het feit dat bestrijding van antisemitisme, informatievoorziening over Israël en vergroting van het gevoel van veiligheid tot de prioriteiten behoren, meespelen dat deze sector door zijn korte bestaan niet over eigen vermogen beschikt.

De huidige ontwikkelingen in de maatschappij wijzen op noodzakelijke groei van deze sector in de nabije toekomst. Er moet dan ook rekening mee worden gehouden dat de jaarlijkse bijdragen aan deze sector een stijgende lijn zullen vertonen.

Sector Herinnering

De kredietbehoefte in deze sector kan in twee bij benadering gelijke delen worden opgesplitst. De ene helft betreft de restauratie van voormalige synagogen waaraan een andere bestemming wordt gegeven en het opknappen van monumentale joodse begraafplaatsen. De andere helft wordt in beslag genomen door de financieringsbehoefte van algemeen Nederlandse instellingen die een herinneringsfunctie hebben wat betreft de Holocaust.

Gelet op de topprioriteit voor de aanwending van de collectieve Maror-gelden, de handhaving van de continuïteit van de joodse gemeenschap in Nederland, scoort deze sector op een enkele uitzondering na laag.

Wat betreft voormalige synagogen en joodse begraafplaatsen is sprake van joods cultuurbehoud. Afhankelijk van de mate daarvan en wellicht nog van enig joods nut is een bescheiden uitkering op zijn plaats.

Bij het vraagonderzoek is gebleken dat buiten Amsterdam niet voldoende mogelijkheden zijn voor het gezamenlijk stilstaan bij het verleden. Kleinschalige activiteiten op het gebied van de herinnering zullen daarin kunnen voorzien. In dit verband bestaat er ook een relatie met de sector externe belangenbehartiging.

De Hollandse Schouwburg vormt het monument bij uitstek ter nagedachtenis van onze vermoorde familieleden. Ieder jaar op Jom Hasjoa komt de joodse gemeenschap inclusief zijn jeugd daar bijeen. Hier is sprake van een belangrijke joodse educatieve functie. De instellingen die een meer algemene functie hebben wat betreft de Holocaust vormen een belangrijk teken waar racisme in het algemeen en antisemitisme in het bijzonder in zijn meest extreme vormen toe kunnen leiden. Als integraal onderdeel van de Nederlandse samenleving moet ook de joodse gemeenschap bijdragen aan de instandhouding van de belangrijkste herinneringen op dit gebied. Gezien het feit dat het ons zelf betrof en gelet op de oorsprong van de Maror-gelden mag deze bijdrage wat groter zijn dan de omvang van de joodse gemeenschap in Nederland in verhouding tot de gehele Nederlandse bevolking.

Bovensectorale activiteiten

Naast de vele projecten en activiteiten die hierboven werden aangeduid, is naar de mening van de Stuurgroep de joodse gemeenschap ook gebaat bij een aantal voorzieningen van meer algemene aard. Het gaat daarbij om activiteiten die het belang van een enkele sector overstijgen en waartoe dan ook niet gauw vanuit een bepaalde sector het initiatief zal worden genomen.

In paragraaf 4.3 werd reeds opgemerkt dat de enquête een grote hoeveelheid gegevens heeft opgeleverd waarvan het de moeite waard kan zijn ze nader te bewerken en analyseren. Zo zou b.v. het sectorale aanbod kunnen worden vergeleken met wat binnen de joodse gemeenschappen in andere landen wordt aangeboden. Hieruit kunnen nieuwe ideeën voortkomen. Daarnaast werd reeds de suggestie gedaan om de financieringsstructuur van bepaalde sectoren binnen de joodse gemeenschap te vergelijken met soortgelijk aanbod van algemeen Nederlandse instellingen. Worden bijvoorbeeld subsidiemogelijkheden van niet-joodse fondsen of de overheid in voldoende mate benut, of zijn veel joodse instellingen niet met de mogelijkheden bekend?

Andere voorbeelden van sectoroverschrijdende activiteiten kunnen zijn:

- Kadertraining voor bestuurders en medewerkers van instellingen en organisaties.
- Een campagne om vrijwilligerswerk te stimuleren.
- Collectief vermogensbeheer.

Het behoort niet tot de taak van de Stuurgroep om in deze het initiatief te nemen. Het is echter denkbaar dat de PIN of het CJO zich met de uitvoering van dergelijke activiteiten belast. Hoe dan ook, indien een overkoepelende of andere organisatie zulke activiteiten op touw zet, dienen zij vanwege hun belang voor de joodse infrastructuur zeker in aanmerking te komen voor financiering uit Maror-gelden.

6.3 Fictieve uitkeringen

In paragraaf 6.4 werd de bruto kredietbehoefte zoals die uit het aanbodonderzoek naar voren kwam weergegeven. Als volgende stap is de Stuurgroep op de stoel van het toekomstige bestuur gaan zitten. Er is een inschatting gemaakt hoe als de in de enquête opgegeven projecten en activiteiten t.z.t. bij de Maror-stichtingen zullen worden ingediend, de leden van Kamer II / bestuursleden COM deze zullen beoordelen en welke bedragen zij al of niet zullen toekennen. Daartoe werden alle 220 terugontvangen enquêteformulieren stuk voor stuk doorgenomen. De bij de enquête opgegeven kredietbehoefte werd beoordeeld en vertaald van bruto naar netto. Dit zijn de **fictieve uitkeringen** genoemd. Bij het bepalen van de hoogte daarvan is rekening gehouden met de vereisten en criteria in het uitkeringsreglement, met de prioriteiten die het vraagonderzoek heeft opgeleverd en met een aantal algemene financiële gegevens, zoals de omvang van het eigen vermogen van de instelling die een kredietbehoefte hebben getoond en de mate van overheidsfinanciering. Daarnaast speelde de algemene indruk over de instelling zoals die werd verkregen door de wijze van invulling van de enquête een bescheiden rol.

Ook hier werd evenals bij de bepaling van de bruto-kredietbehoefte voor de eenmalige vraag een onderscheid gemaakt in inhaalvraag, lopende eenmalige projecten en nieuwe eenmalige projecten. De totale jaarlijkse vraag werd onderscheiden in lopende jaarlijkse uitgaven en nieuwe jaarlijkse uitgaven.

Hieronder wordt het cumulatieve resultaat van alle individueel vastgestelde fictieve uitkeringen in miljoenen euro's weergegeven:

	bruto vraag	fictieve uitkering
inhaalvraag	52.1	25.9
lopende eenmalige projecten	2.2	0.8
nieuwe eenmalige projecten	31.7	3.4
totaal eenmalige vraag	86,0	30,1
lopende jaarlijkse uitgaven	3.7	2.3
nieuwe jaarlijkse uitgaven	4.5	1,5
totale vraag per jaar	8,2	3,8

In guldens bedragen de fictieve uitkeringen voor resp. de eenmalige en de jaarlijkse vraag f. 66,4 en f. 8,4 miljoen.

6.4 Eenmalige en jaarlijkse uitkeringen

In paragraaf 3.2 werd al aangegeven dat wordt voorgesteld een deel van de middelen eenmalig in 2002 / 2003 uit te keren en gedurende een periode van 20 jaar lopende uitkeringen te verstrekken. Om dat laatste te kunnen doen is het nodig een fonds te vormen, waarvan de renteopbrengsten voldoende zijn om de gewenste jaarbedragen op te leveren.

In totaal is beschikbaar voor Kamer II / COM een bedrag van € 47,3 miljoen (f 104,3 miljoen). Hiervan is afkomstig van overheidsgelden € 21,8 miljoen (f 48 miljoen) en van de private sector € 25,5 miljoen (f 56,3 miljoen)

De Stuurgroep stelt allereerst voor om uit het private geld in beheer bij de COM een bedrag van € 2,5 miljoen (f 5,5 miljoen) af te zonderen ter besteding van het bestuur van de COM voor de al eerder genoemde (§ 3.2) bijzondere doeleinden, te weten innovatieve projecten, startsubsidies en onderzoek. Ook sectoroverschrijdende activiteiten kunnen hieruit worden betaald.

Tevens kan dit bedrag dienen als een buffer wanneer door onvoorziene omstandigheden op korte termijn een subsidie moet worden verstrekt waar op dat moment binnen de sectorale mogelijkheden geen middelen meer voor beschikbaar zijn. Het gaat dan dus om een soort noodfonds ter overbrugging van de tijd die het bestuur nodig heeft om een beleidswijziging via de daartoe geëigende kanalen (gemeenschapsraad) tot stand te brengen.

Na afzondering van genoemde € 2,5 miljoen blijft er dus € 44,8 miljoen (f 98,7 miljoen) ter verdeling over. De eerste vraag die moet worden beantwoord is hoeveel op korte termijn (eenmalig) zal worden verdeeld en hoeveel gelijke termijnen er over een periode van 20 jaar - aan het eind waarvan het kapitaal op mag zijn - kunnen worden uitbetaald.

Het is duidelijk dat de beschikbare middelen van € 44,8 miljoen tekort schieten om aan de totale geïndiceerde vraag van € 30,1 miljoen ineens en de jaarlijkse vraag van € 3,8 miljoen over een periode van 20 jaar tegemoet te komen. Er zal derhalve een keuze moeten worden gemaakt.

Het is mogelijk om de beschikbare bedragen voor de eenmalige en jaarlijkse uitkeringen evenredig te verminderen. De Stuurgroep kiest er echter voor om op het op korte termijn te besteden bedrag voor eenmalige projecten relatief meer te korten dan op de jaarlijkse bedragen in de toekomst. De reden hiervoor is dat het voor de geënquêteerden moeilijker was een inschatting te maken van de toekomstige behoeften dan van de huidige. Ongetwijfeld zullen in de toekomst nog vele nieuwe, nu nog onbekende activiteiten, gefinancierd moeten worden. Met andere woorden, een onderschatting van de toekomstige financieringsbehoefte in de enquête is waarschijnlijk.

De Stuurgroep stelt voor **niet meer dan 1/3 van de beschikbare gelden voor eenmalige vraag in 2002 / 2003 ter beschikking te stellen, hetgeen betekent een plafond van € 15 miljoen (f 33 miljoen). Een bedrag van € 29,8 miljoen (met rente en min kosten) komt dan ter beschikking voor projecten in de komende twintig jaar.**

Bij de hiernavolgende kapitalisatieberekening zal worden uitgegaan van een 5 % rendement, momenteel het rendement op staatsobligaties. Daarnaast wordt met het in de 'fondsenwereld'

gebruikelijke kostenpercentage van 10% van het jaarlijks uit te keren bedrag rekening gehouden. Na 20 jaar is het geld op.

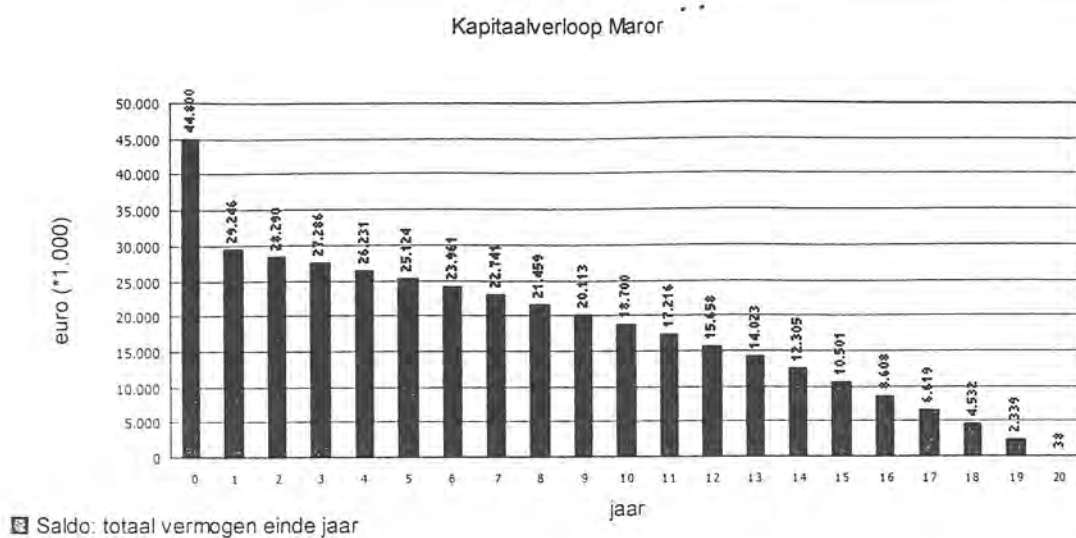
Met waardevermindering van het vaste jaarlijkse bedrag door inflatie is geen rekening gehouden. Wat betreft koopkracht worden de jaarlijkse uitkeringen dus steeds minder. De ontvangende organisaties kunnen daardoor al wennen aan het feit dat zij na 20 jaar weer geheel op eigen benen zullen moeten staan.

Het resultaat wordt weergegeven in de volgende tabel:

Jaaroverzicht kapitaalverloop (alle *euro 1.000)							
jaar	Kapitaal per begin jaar	Af: eenmalige uitkering(en) Stel: (gemiddeld) per 30 juni	Af: periodieke uitkering. Stel: gelijkmatig verdeeld over het jaar	Kapitaal per einde jaar	Bij: rente	Af: bureaunkosten; stel 10% van jrl. uitk. bedrag	Saldo: totaal vermogen einde jaar
0							44.800
1	44.800	15.000	2.150	27.650	1.811	215	29.246
2	29.246	0	2.150	27.096	1.409	215	28.290
3	28.290	0	2.150	26.140	1.361	215	27.286
4	27.286	0	2.150	25.136	1.311	215	26.231
5	26.231	0	2.150	24.081	1.258	215	25.124
6	25.124	0	2.150	22.974	1.202	215	23.961
7	23.961	0	2.150	21.811	1.144	215	22.741
8	22.741	0	2.150	20.591	1.083	215	21.459
9	21.459	0	2.150	19.309	1.019	215	20.113
10	20.113	0	2.150	17.963	952	215	18.700
11	18.700	0	2.150	16.550	881	215	17.216
12	17.216	0	2.150	15.066	807	215	15.658
13	15.658	0	2.150	13.508	729	215	14.023
14	14.023	0	2.150	11.873	647	215	12.305
15	12.305	0	2.150	10.155	561	215	10.501
16	10.501	0	2.150	8.351	471	215	8.608
17	8.608	0	2.150	6.458	377	215	6.619
18	6.619	0	2.150	4.469	277	215	4.532
19	4.532	0	2.150	2.382	173	215	2.339
20	2.339	0	2.150	189	63	215	38

De getallen in deze tabel zijn zoals vermeld gebaseerd op bepaalde veronderstellingen, zoals b.v. een rendement van precies 5 % gedurende 20 jaar en precies 10% aan bureaunkosten per jaar. De werkelijkheid zal uiteraard grilliger zijn. De tabel moet dan ook eerder als een rekenvoorbeeld dan als een exacte reeks cijfers worden gezien.

De volgende grafiek maakt dat op andere wijze inzichtelijk:



Uitkeringen in miljoenen euro's voor alle sectoren samen

	eenmalig	per jaar
vraag bij enquête	86	8,2
fictieve toewijzing	30,1	3,8
mogelijke uitkering	15	2,15
mogelijke uitkering in % van de vraag	17,4 %	26,2 %
mogelijke uitkering in % van fictieve toewijzing	49,8 %	56,6 %

6.5 Sectorpercentages

Van het begin af aan is de Stuurgroep ervan uitgegaan dat het wenselijk is vooraf te bepalen welk percentage van de te verdelen bedragen ieder van de verschillende sectoren krijgt toebedeeld. Het grote voordeel daarvan is dat niet ieder jaar opnieuw een grote hoeveelheid geheel ongelijksoortige projecten met elkaar hoeven te concurreren. Het wordt Kamer II / bestuur COM veel gemakkelijker gemaakt om jaarlijks de noodzakelijke beslissingen te nemen.

Vanzelfsprekend moet er dan wel een goede sleutel worden vastgesteld om de percentages voor iedere sector te bepalen. Daarom zijn vele gegevens die de enquête heeft opgeleverd op hun bruikbaarheid als verdeelcriterium bestudeerd, zoals de bestedingen of inkomsten, de inkomsten per sector vermindert met overheidsbijdragen, het bereik van de verschillende sectoren te meten naar deelname aan activiteiten en ledentallen of de eigen bijdrage van degenen die van een bepaalde activiteit profiteren. Binnen een bepaalde sector kunnen deze criteria soms van nut zijn, maar tussen de sectoren leveren zij ook maar bij benadering geen verdeelsleutel op die globaal in overeenstemming is met de prioriteiten zoals die door de vraag uit de verschillende sectoren worden aangegeven. De oorzaak daarvan is de grote verscheidenheid in doel en werk van de organisaties in de diverse sectoren. Ook een combinatie van verschillende criteria was niet haalbaar, omdat het bepalen van wegingcoëfficiënten een zaak van volstrekte willekeur zou zijn.

Er is daarom voor gekozen om in principe de vastgestelde fictieve uitkeringspercentages als sleutel voor de sectorverdeling te gebruiken. Vanwege het feit dat niet alle organisaties en instellingen aan de enquête hebben deelgenomen, dan wel dat soms plannen zijn ingediend zonder financiële onderbouwing, zijn beveelt de Stuurgroep aan deze te gebruiken met een bandbreedte van 10%. Dit geeft Kamer II/ bestuur COM meer beleidsvrijheid.

Voor de eerste verdeling van 15 miljoen euro zal daarbij worden uitgegaan van de fictieve uitkeringspercentages per sector ter tegemoetkoming aan de totale eenmalige vraag; voor de verdeling van de 2,15 miljoen euro voor de lopende uitgaven van die van de fictieve uitkeringspercentages voor de jaarlijkse vraag. Deze laatste percentages zullen bij toekomstige periodieke wijzigingen van het beleidsplan eventueel kunnen worden aangepast.

Dit leidt tot de volgende gemiddelde bedragen per sector en de bijbehorende bandbreedten:

	fictieve uitkering eenmalig in %	gemiddeld sectoraal bedrag ineens in Euro	10% bandbreedte	fictieve uitkering jaarlijks in %	gemiddeld jaarlijks sectoraal bedrag in euro	10% bandbreedte
cultuur	6,5	975.000	5,9 - 7,2	20,3	436.000	18,3 - 22,3
media	2,2	330.000	2,0 - 2,4	6,6	142.000	5,9 - 7,3
onderwijs	15,2	2.280.000	13,7 - 16,7	11,6	249.000	10,4 - 12,8
religie	43	6.450.000	38,7 - 47,3	25,6	550.000	23,0 - 28,2
welzijn	3,3	495.000	3,0 - 3,6	13,2	284.000	11,9 - 14,5
jongeren	1,7	255.000	1,5 - 1,9	7,1	153.000	6,4 - 7,8
zorg	21,5	3.225.000	19,4 - 23,7	3,7	80.000	3,3 - 4,1
externe belangen	0,6	90.000	0,5 - 0,7	11,2	241.000	10,1 - 12,3
herinnering	6	900.000	5,4 - 6,6	0,7	15.000	0,6 - 0,8
totaal	100	15.000.000	90 - 110	100	2.150.000	90 - 110

Gezien de verhouding van de mogelijke uitkeringen tot de bij de enquête opgegeven kredietbehoefte is de kans gering dat er niet voldoende projecten zullen worden ingediend die aan de te stellen eisen in het uitkeringsreglement voldoen.

Mocht dit bij de eenmalige projecten toch gebeuren, dan zullen de bedragen voor de betreffende sector gereserveerd blijven tot een wijziging van het beleidsplan heeft plaats gevonden. Bij de jaarlijkse projecten zal het eventueel overgebleven bedrag gedurende maximaal twee jaar in een van de volgende jaren voor de betreffende sector ter beschikking staan. Bij een blijvend overschot voor een sector zal weer een wijziging van het beleidsplan plaatsvinden.

Eveneens wanneer mocht blijken dat stelselmatig de relatieve vraag van een bepaalde sector groter is dan het toegewezen percentage, kan het bestuur na raadpleging van de gemeenschapsraad eventueel tot een wijziging van het beleidsplan besluiten.

7. De organisatie van de verdeling

7.1 Twee geldcircuits, één verdelingsorganisatie . .

In hoofdstuk 2 is reeds een korte schets gegeven van ontstaan en organisatie van de verdelingsorganisatie. In dit hoofdstuk zal op de organisatie van de collectieve verdeling uitvoerig worden ingegaan.

Zoals we hebben gezien is er in principe sprake van **twee gescheiden geldcircuits**, dat met van de van de overheid afkomstige gelden en dat van de gelden uit de private sector, met name verzekeringsmaatschappijen, banken en effecteninstellingen. Bij de opzet van het verdelingsapparaat in de lente en zomer van het jaar 2000 realiseerden het Centraal Joods Overleg (CJO), het Adviescollege Restitutie en verdeling (ARV) en het Platform Israël zich echter al direct dat het tot verspilling van middelen en onduidelijkheid bij de gerechtigden op een uitkering zou leiden om daar twee geheel gescheiden verdelingsapparaten voor op te zetten. Juridisch gezien was een strikte scheiding weliswaar noodzakelijk, maar voor de praktijk werd gekozen voor één verdelingsapparaat en uniforme uitkeringscriteria voor zowel de individuele als de collectieve gelden. Dit leidde tot het naast elkaar opzetten van Kamer I en Stichting Individuele Maror-gelden (SIM) enerzijds en Kamer II en Stichting Collectieve Maror-gelden anderzijds. De uitvoering van de verdeling werd in handen gelegd van het Bureau Maror-gelden, dat een onderdeel vormde van de op initiatief van de drie genoemde instanties opgerichte Stichting Maror-gelden Overheid, SMO. Deze stichting heeft de vorm van een ZBO en is gebonden aan de bepalingen van de Algemene wet bestuursrecht (Awb).

In dat stadium van het verdelingsproces werden reeds een aantal belangrijke beslissingen genomen en in de statuten van SMO en Stichting Individuele Maror-gelden (SIM) neergelegd. Die betroffen de wijze van berekening van de omvang van de middelen voor de individuele en collectieve uitkeringen, het in leven roepen van een aantal bestuursorganen en de benoeming van de bestuurders daarvan. Deze beslissingen vormden voor de Stuurgroep een uitgangspunt waarmee rekening diende te worden gehouden.

De Stuurgroep meent dat ook voor de collectieve verdeling **één verdelingsapparaat en één stelsel van verdelingscriteria** wenselijk is. Op deze wijze wordt de grootst mogelijke efficiency en tevens duidelijkheid t.o.v. de aanvragende organisaties en instellingen - de z.g. belanghebbenden - bereikt. Zij kunnen hun aanvragen met één formulier bij één instelling indienen. Voor de belanghebbenden maakt het niet uit of zij de voor de gemeenschap (**com**-munity) bestemde gelden ontvangen uit het vermogen van SMO of uit dat van de voor de verdeling van de private gelden op te richten stichting, Stichting Collectieve Maror-gelden (**COM**). De besturen van SMO en de COM zullen dat in de eerstkomende jaren in onderling overleg bepalen.

Deze constructie heeft nog een ander voordeel. Het Ministerie van Financiën heeft de wens te kennen gegeven om zijn bemoeienis met de verdeling van de Maror-gelden slechts beperkte tijd te laten voortduren, waarbij momenteel wordt gestreefd naar de rest van het huidige jaar en 2003. Naar verwachting zal er eind 2003 nog een aanzienlijk deel van uit de overheidssector afkomstige collectieve Maror-gelden de niet zijn uitgekeerd. Het Ministerie van Financiën is in principe bereid deze overgebleven **overheidsgelden** alsdan **naar de COM over te hevelen** of althans de verdeling daarvan in handen te leggen van het bestuur van de COM.

Oorspronkelijk wilde de overheid de verdeling van de gelden ter hand nemen, zoals dat enkele jaren geleden ook bij de uit de goudpool afkomstige gelden het geval was. Dat stuitte

echter op grote bezwaren van het CJO. In tegenstelling tot bij de goudpool ging het hier immers om gerestitueerde joodse gelden. Uiteindelijk kwam er een ook door het Parlement goedgekeurde regeling, waarbij het kabinet - zoals het dat zelf formuleerde - 'heeft getracht bij de toezichtstructuur een juist evenwicht te vinden tussen betrokkenheid enerzijds en gepaste afstand anderzijds'. Kortom, er is sprake van wat wel genoemd wordt 'een marginale controle'. Bij die controle staat voor de overheid voorop dat de verdelingscriteria en uitvoeringsprocedure transparant dienen te zijn en beslissingen worden genomen door onbevooroordeelde en capabele bestuurders. De voorwaarde van het Ministerie om over anderhalf jaar tot overheveling van de gelden over te gaan is dat het bestuur van de COM de verdeling van de gelden volgens deze maatstaven uitvoert. De grootst mogelijke garantie daarvoor bestaat wanneer er van de aanvang af één stelsel van verdelingscriteria en één verdelingsbureau sprake is. Daarbij past ook de al in 2000 besloten personele unie tussen het bestuur van de COM en de instantie die op basis van een mandaat van het bestuur van SMO zich met de collectieve verdeling van de van de overheid afkomstige gelden zal gaan bezighouden, de z.g. 'Kamer II'.

Alvorens benoeming en samenstelling van dit bestuur te bespreken nog een opmerking over het juridische bouwwerk, n.l. de **vaststelling en wijziging** van de **statuten** en **uitkeringsreglementen** van de relevante stichtingen. Stichting Maror-gelden Overheid (SMO) is opgericht op 1 december 2000. De Minister van Financiën is na raadpleging van het bestuur bevoegd de statuten te wijzigen. Het bestuur van SMO zelf is daar eveneens toe bevoegd, doch niet dan na schriftelijke toestemming van het CJO - in overleg met het ARV -, het Platform Israël en de Minister van Financiën (art.14).

In de statuten van SMO (art.2) is bepaald dat het uitkeringsreglement van Kamer II de eerste keer wordt vastgesteld door het bestuur van SMO, met instemming van het CJO in overleg met de ARV. Voorts dient het Ministerie van Financiën dit uitkeringsreglement goed te keuren. Het treedt pas in werking na publicatie in de Staatscourant.

In de overeenkomst tussen CJO en PIN van 15 maart 2001 is afgesproken dat over de statuten van de COM die door het CJO worden opgesteld, vooraf overleg plaats vindt met het PIN. In het concept voor deze statuten wordt in art. 11 bepaald dat het bestuur van de COM bevoegd is tot latere wijziging, doch niet dan na schriftelijke goedkeuring van het CJO- na raadpleging van het ARV - en in overleg met het PIN.

Wat betreft het uitkeringsreglement van de COM, dit wordt vastgesteld en eventueel later gewijzigd door het bestuur van de COM met voorafgaande instemming van het CJO - na raadpleging van het ARV - en eveneens in overleg met het PIN.

Waar de uitkeringsreglementen van Kamer II en de COM op een enkel detail na gelijk dienen te zijn, betekent dit dat Financiën, SMO, CJO, PIN, ARV en COM wat betreft de hoofdzaken van het uitkeringsbeleid op één lijn dienen te komen. Om dat te bereiken dient t.a.v. bijzaken door ieder der partijen de nodige inschikkelijkheid te worden betracht.

In verband met de ingewikkelde opzet is als bijlage bij dit hoofdstuk een systematisch overzicht van de juridische structuur wat betreft de collectieve Maror-gelden opgenomen.

7.2 Samenstelling Kamer II en Bestuur COM

Bij de uitkering van de individuele Maror-gelden bestond er een **personele unie** tussen Kamer I - het uitdelingsorgaan van SMO - en SIM. Overeenkomstig, zoals hierboven reeds werd vermeld, zullen de leden van Kamer II en het bestuur van de COM uit dezelfde personen bestaan.

Voorgesteld wordt een bestuur van zeven personen.

Wat betreft **benoeming en ontslag** van de leden van Kamer II wordt in de statuten van SMO (art.11) vastgesteld dat dit gebeurt door het CJO, in overleg met de Raad van Advies. Het betreft hier niet het eerder genoemde Adviescollege Restitutie en Verdeling (ARV), een adviescollege van het CJO, maar een in de statuten van SMO vermeld adviescollege. Het CJO en het PIN hebben afgesproken dat het CJO de leden van Kamer II (en dus automatisch de bestuurders van de COM) zal benoemen in overleg met de PIN.

In de voorlopige statuten van de COM is overeenkomstig opgenomen dat het CJO, na raadpleging van het ARV en in overleg met het PIN de bestuursleden van de COM benoemt. De bestuursleden zullen worden benoemd voor de tijd van maximaal vier jaar. Bestuursleden treden af volgens een vast te stellen rooster. Een bestuurslid is ten hoogste eenmaal herkiesbaar.

De leden van Kamer II wijzen uit hun midden een voorzitter en een secretaris aan. Deze fungeren ook als zodanig bij de COM. Daarnaast wijzen de bestuursleden van de COM een penningmeester aan. (Bij Kamer II is geen penningmeester nodig, omdat Kamer II geen eigen financiën beheert. Kamer II stelt slechts de bijdrage van de uitkeringen vast volgens mandaat van SMO).

Ook onverhoopte schorsing of ontslag van bestuursleden van de COM gebeurt door het CJO en wel op voordracht van de hierna te noemen gemeenschapsraad.

Over het **profiel** voor de **bestuursleden** is veel gesproken en lang nagedacht. Is het wenselijk dat uit bepaalde geledingen van de joodse gemeenschap personen worden benoemd die geacht worden het vertrouwen van die geledingen te bezitten? Of met andere woorden, moet het bestuur een min of meer politiek karakter hebben? Overeengekomen is deze weg niet te gaan.

Moet het omgekeerde worden geëist, dat de leden geen enkele band hebben met instellingen of organisaties die kunnen worden beschouwd als belanghebbenden? Ook dat is niet wenselijk. Er zou dan worden uitgekomen op mensen die in hoofdzaak aan de zijlijn van de joodse gemeenschap staan en daardoor - hetgeen ook uit het vraagonderzoek is gebleken - evenzeer hun eigen voorkeuren zullen hebben als de meer bij de gemeenschap betrokkenen. In dit verband mag worden gewezen op de woorden van Minister Zalm in de Tweede Kamer toen er werd gesproken over de benoeming van bestuursleden voor SMO. De minister stelde dat hij "twijfelde aan het belang van een onafhankelijke voorzitter, omdat het dan in feite zou moeten gaan om iemand die nooit door enig lidmaatschap heeft getoond zich verbonden te voelen met de joodse gemeenschap. Hiermee zou worden uitgesproken dat het kwalijk is om betrokkenheid te tonen bij vrijwilligerswerk".

Waar het om gaat, is personen te vinden met aanzien, vertrouwen en gezag. Personen die in staat zijn tot een onafhankelijk oordeel, zonder last of ruggespraak met organisaties waar zij bijbehoren en waarin zij al of niet actief zijn. Gezien de samenstelling van de joodse gemeenschap is het wenselijk dat daartoe ook personen behoren die niet worden geïdentificeerd met 'het joodse establishment'. Een nieuw gezicht kan verfrissend werken. In de Reglementen van Orde van Kamer II en de COM (art.3) is opgenomen dat er bij de samenstelling van het bestuur gelet zal worden op een evenwichtige inbreng van financiële, organisatorische, juridische en sociaal - maatschappelijke expertise en affiniteit met - en kennis van de Nederlands-joodse gemeenschap, alsmede de Nederlands-joodse infrastructuur op de terreinen van de negen in het uitkeringsreglement genoemde sectoren.

Om belangenverstrengeling te voorkomen staat voorts in het Reglement van Orde (art. 5, lid 4) een bepaling voor het geval een aanvraag voor een uitkering ter sprake komt van een organisatie waar één van de leden van Kamer II (of de COM) bestuurslid van is of in één van de vier voorafgaande jaren is geweest. Bepaald is dat het betreffende lid zich in zo een geval

onthoudt van deelneming aan beraad en stemming over de aanvraag. Hetzelfde geldt als de echtgenoot, partner, degene met wie hij een gemeenschappelijke huishouding voert of een bloed- of aanverwant tot en met de tweede graad (ouders, kinderen, grootouders) bestuurder is van de aanvrager. Met een bestuurder van de aanvrager voor een uitkering worden gelijkgesteld personen die in de betreffende organisatie of instelling in de periode van vier jaar voordien een beleidsbepalende rol of overwegende invloed hebben gehad, zulks ter beoordeling van de overige leden van Kamer II.

De Stuurgroep meent verder dat aan het profiel van de leden van Kamer II /bestuursleden van de COM de volgende eisen gesteld moeten worden:

- Hij / zij behoort tot de joodse gemeenschap in Nederland en maakt deel uit van de doelgroep van de joods-Nederlandse infrastructuur.
- Hij /zij stelt zich als teamlid op en is bereid en in staat tot collegiale samenwerking binnen het bestuur.
- Hij / zij heeft kennis van bestuurlijke processen en is in staat beleid en uitvoering te scheiden.
- Hij / zij vervult zijn taak onafhankelijk, zonder last of ruggespraak met de benoemende instantie.
- Hij / zij zal alvorens de benoeming te aanvaarden alle informatie verstrekken die nodig is om conform het geciteerde art.5, lid 4 van het Reglement van Orde zijn / haar functie uit te oefenen.

7.3 Bestuurstaken

De belangrijkste taak van de leden van Kamer II / de bestuursleden van de COM is op basis van een hen daartoe door het Bestuur van SMO verstrekt mandaat c.q. bij de bestuursleden van de COM op eigen gezag, te **beoordelen** of een **aanvraag** voor een **uitkering** voldoet aan de in het Uitkeringsreglement voor toekenning van een uitkering vermelde criteria. Zij zullen daarbij tevens rekening moeten houden met het beleidsplan. Het bestuur stelt voorts de hoogte van de eventuele uitkering vast. Het bestuur van de COM heeft tevens de bevoegdheid in plaats van of naast een uitkering een lening of garantie te verstrekken. Deze laatste mogelijkheid bestaat niet bij Kamer II. Aan de aanvrager kunnen tevens bepaalde voorwaarden of verplichtingen worden opgelegd. Ook kan het bestuur voorschotten verlenen. In het hoofdstuk 3 over het uitkeringsbeleid is op een aantal van deze bestuursbevoegdheden reeds ingegaan.

In de meeste gevallen zal het zo zijn dat een aanvraag eerst wordt behandeld door het Bureau Maror -gelden en dat er vervolgens een uittreksel uit de aanvraag al of niet vergezeld van een advies aan de bestuursleden wordt gezonden. Soms zal het voor een goede beoordeling van een aanvraag noodzakelijk zijn **externe deskundigen** aan te trekken. Te denken valt in het bijzonder aan technisch ingewikkelde projecten of aan onbekendheid met de regionale of plaatselijke situatie. Als willekeurig voorbeeld, wanneer geen van de leden van het bestuur of personeelsleden van het bureau verstand heeft van audiovisuele apparatuur, de bouw van een synagoge of de joodse infrastructuur in een bepaald deel van Nederland is het wellicht noodzakelijk een deskundige advies te laten uitbrengen.

Tot de taak van Kamer II / bestuur COM behoort ook - zoals al eerder werd vermeld - het beoordelen van aanvragen voor projecten die worden uitgevoerd ten behoeve van Nederlands-joodse gemeenschappen buiten Nederland, anders dan in Israël. Hiervoor gelden dezelfde beoordelingscriteria. De parallelle Israëlische besturen zullen hierbij worden betrokken. De

financiering van deze uitkeringen gebeurt voor 74% ten laste van het uitdelingsvermogen voor collectieve doelen in Nederland en voor 26% van dat in Israël.

Als tweede taak van het Kamer II / Bestuur COM kan genoemd worden de **controle** op de **uitvoering van projecten** waarvoor een uitkering is verleend. De aanvrager is verplicht een rapportage over de uitvoering van het project te schrijven en een financiële verantwoording voorzien van een goedkeurende accountantsverklaring of een vergelijkbaar document uit te brengen. Daarnaast heeft Kamer II / bestuur COM het recht op eigen initiatief en voor eigen rekening een nader onderzoek naar de uitgevoerde projecten in te stellen. De aanvrager is tot medewerking verplicht.

Een derde bestuurstaak betreft het **ontwerpen van wijzingen** in het **beleidsplan**. In het geval van Kamer II dient dit aan de afzonderlijke bestuursleden van SMO minimaal vier weken voor de vaststelling ervan door Kamer II te worden toegezonden. Bij de COM_dienen wijzigingen in het beleidsplan door de gemeenschapsraad (zie hierna) te worden goedgekeurd.

Ten slotte dient het bestuur van de COM in het kader van zijn verantwoordingsplicht binnen vier maanden na afloop van het boekjaar de **jaarstukken** op te maken. Hiertoe behoren:

- De balans en de staat van baten en lasten inclusief accountantsverklaring.
- Een verslag van de werkzaamheden, van het gevoerde beleid in het algemeen en van de doelmatigheid en doeltreffendheid van de werkzaamheden en werkwijze van het bestuur in het bijzonder. Ook een overzicht van de instellingen aan wie een uitkering is verleend en de hoogte van de desbetreffende bedragen zal worden gepubliceerd.
- Een begroting voor het volgende boekjaar.

Aan wie moet worden gerapporteerd zal hierna worden besproken.

Uiteraard heeft het bestuur van de COM de verplichting een goede administratie bij te houden, zorgvuldig zijn vergaderingen te notuleren en te zorgen voor de instandhouding van het archief.

Kamer II behoeft als onderdeel van SMO niet zelf een administratie bij te houden, jaarstukken op te maken. Daar is het bestuur van SMO verantwoordelijk voor. Wel is Kamer II verplicht een rapport op te stellen, waarin verslag wordt gedaan van zijn werkzaamheden en zijn beslissingen omtrent uitkeringen. Kamer II brengt over zijn uitkeringsbeleid tevens verslag uit aan de COM.

7.4 Gemeenschapsraad van de COM

Er zullen grote sommen geld worden uitgekeerd. Het is redelijk dat de joodse gemeenschap in brede zin daar enige inspraak bij heeft. Niet wat betreft het beslissen over het verstrekken van een individuele uitkering of het bepalen van de hoogte daarvan. Dat is de taak van Kamer II resp. het bestuur van de COM. Wel bij het vaststellen van het algemene uitkeringsbeleid. Hoe bekwaam en integer de bestuursleden ook zullen zijn, in een democratische samenleving past geen regentesk optreden en zijn transparantie van besluiten en verantwoording over beleid een absoluut vereiste.

De gemeenschapsraad vertegenwoordigt - zoals in de naam al ligt besloten - de joodse gemeenschap. Zij zal bestaan uit twaalf leden, zes benoemd door de PIN en zes door het CJO. Uit de laatsten wordt de voorzitter gekozen, die een doorslaggevende stem heeft. Waar de meeste van de organisaties die deel uitmaken van het CJO ook lid zijn van de PIN, zullen

de vertegenwoordigers van de PIN in de gemeenschapsraad uit de besturen van andere organisaties en instellingen afkomstig dienen te zijn. Bij de samenstelling van de gemeenschapsraad zal worden geprobeerd deze zo veel mogelijk een afspiegeling van de diverse sectoren te laten zijn.

Wat zijn de **taken** van de **gemeenschapsraad**?

De belangrijkste taak van de gemeenschapsraad is het **goedkeuren** van het **te voeren beleid**. In eerste instantie zullen PIN en CJO hun fiat aan het door de Stuurgroep ontworpen verdelingsbeleid moeten geven. In latere jaren wordt dat de taak van de gemeenschapsraad. De gemeenschapsraad zal door de bestuursleden van de COM voorgestelde periodieke wijzigingen van het beleidsplan moeten goedkeuren.

Een tweede taak van de gemeenschapsraad is het geven van gevraagd en ongevraagd **advies** aan het bestuur. Dit advies zal niet bindend zijn, maar een verstandig bestuur zal er rekening mee houden, dan wel uitvoerig motiveren waarom het eventueel een advies naast zich neerlegt. Ook wat dit betreft is doorzichtigheid gewenst.

Het bestuur legt volgens de statuten van de COM, art.5, lid 3e periodiek verantwoording af aan de gemeenschapsraad over de uitvoering van zijn taak en over het financiële beleid van de stichting. Hier komt de derde taak voor de gemeenschapsraad, **controle** van het **beleid**, naar voren. In art. 10, lid 4 wordt voorts vermeld dat eenmaal per jaar of zoveel vaker als de gemeenschapsraad of het CJO dit wenst, deze raad de werkzaamheden van de stichting evalueert. Onder deze functie valt het goedkeuren van het jaarverslag en de rekening en verantwoording van de COM.

Overigens legt het bestuur volgens art. 5 daarnaast verantwoording af aan het CJO zelf. Als ondertekenaar van de verschillende restitutieovereenkomsten met de overheid, de verzekeringsmaatschappijen banken en effectenhuizen heeft het CJO tegenover deze instellingen op zich genomen borg te staan voor een verantwoorde verdelingssystematiek en een correcte overdracht van de restitutiegeden aan individuele en collectieve uitkeringsgerechtigden, overigens zonder ooit de intentie te hebben gehad zelf de verdeling uit te willen voeren. Deze verantwoordelijkheid heeft gegolden bij de individuele verdeling en zij is evenzeer van toepassing bij de voor de collectiviteit bestemde gelden. Slechts door directe kennis van het beleid van het bestuur van de COM kan het CJO de op zich genomen verplichting waarmaken. De door het CJO uitgevoerde controle gebeurt dus vanuit een andere invalshoek dan die door de gemeenschapsraad.

De gemeenschapsraad heeft voorts een taak bij de **benoeming** en het **ontslag** van de leden van Kamer II / bestuursleden van de COM. Zoals we al hierboven hebben gezien benoemt het CJO uiteindelijk de bestuursleden. Dit moet volgens de statuten van de COM (art.4, lid2) echter gebeuren in overleg met de gemeenschapsraad en de PIN, en na raadpleging van het ARV. De gemeenschapsraad zit dicht bij het uitvoerende werk dan het CJO, waarvan de hoofdwerkzaamheden in de toekomst op een ander terrein zullen liggen. Onverhoopte ontsporingen van het bestuur of een bestuurslid zullen dan ook eerder door de gemeenschapsraad dan door het CJO worden ontdekt. Aan de gemeenschapsraad is daarom de bevoegdheid gegeven bestuursleden te schorsen en voor ontslag aan het CJO voor te dragen.

Ten slotte zal de gemeenschapsraad één van de adviserende instanties zijn bij een voorgenomen statutenwijziging van de COM. Dit geldt niet voor de statuten van SMO.

7.5 Bezwaar en beroep

Het is vanzelfsprekend dat een bestuur zo integer mogelijk met aanvragen voor een uitkering omgaat en daarbij zich laat leiden door de gegeven kaders als uitkeringsreglementen en beleidsplan. Bij een afwijzing kunnen aanvragers van mening zijn dat het bestuur dit niet op de juiste wijze heeft gedaan. Het moet dan mogelijk zijn in beroep te gaan. De beroepsinstanties toetsen uitsluitend of de afwijzing van de aanvraag geheel rechtvaardig binnen de gestelde kaders heeft plaatsgevonden. Over de hoogte van een eventuele uitkering kan uitsluitend het bestuur beslissen.

In art. 13 van het uitkeringsreglement van Kamer II wordt vermeld dat tegen besluiten van het bestuur bezwaar kan worden gemaakt en, na doorlopen van de bezwaarschriftenprocedure, beroep kan worden ingesteld op grond van de algemene wet bestuursrecht. SMO kent reeds een bezwaarschriftenreglement dat zowel bezwaar tegen beschikkingen van Kamer I (individuele uitkeringen) als van de Kamers II en III - collectieve uitkeringen in Nederland en Israël - regelt.

Voor de COM zal bezwaar en beroep niet binnen het bestuursrecht, maar binnen het burgerlijk recht moeten worden geregeld. Een bezwarencommissie zal volgens een nog op te stellen reglement bezwaren beoordelen.

7.6 Uitvoeringsorganisatie

Evenals dat bij de verdeling van de individuele Maror-gelden voor Kamer I en Stichting SIM het geval was, zullen ook Kamer II en Stichting COM bij de uitvoering van de verdeling van de collectieve gelden worden bijgestaan door Bureau Maror in Den Haag. Nadat te zijner tijd het overheidstoezicht wordt beëindigd zal de opzet van de uitvoeringsorganisatie opnieuw worden bekeken.

Het werk van Bureau Maror bestaat in hoofdzaak uit vier onderdelen bestaan.

1. De voorbereiding van de collectieve verdeling.

Dit houdt onder meer in:

- a. Ontwikkeling voorlichtingsmateriaal over beleid en uitvoering: brochure, website.
- b. Het ontwerpen van aanvraagformulieren
- c. Het opzetten van een helpdesk
- d. Ombouw van bij de enquête gebruikte database voor verder gebruik.
- e. Contacten met de media

2. Assistentie bij de behandeling van uitkeringsaanvragen door Kamer II en COM.

Hieronder vallen:

- a. Toezending van voorlichtingsmateriaal en aanvraagformulieren.
- b. Controle op volledigheid en verwerking van aanvraagformulieren in de database.
- c. Eerste inhoudelijke toetsing aanvragen; voorbereiding besluitvorming.
- d. Contacten met aanvragers en eventueel verzoeken om nadere informatie.
- e. Eventueel inschakelen deskundigen voor nader onderzoek.
- f. Preadvies aan Kamer II en COM.
- g. Eindverantwoordelijkheid uitvoering; afwikkeling besluiten en betaling.

- h. Uitvoering procedure bezwaarschriften.
- i. Controle op naleving verplichtingen van de ontvanger van uitkeringen.

3. Secretariaat.

Daartoe behoort:

- a. Organisatie van het bureau
- b. Voorbereiding en notulering bestuursvergaderingen
- c. Opzetten en bijhouden archief
- d. Externe contacten waaronder correspondentie
- e. Beleid- en voortgangsrapportages; jaarverslagen.
- f. Public relations, persvoorlichting.

4. Administratie en Financiën

Dit houdt in:

- a. Administratie en opstellen periodieke overzichten uitkeringen
- b. Opstellen en bewaken budget.
- c. Voorbereiding en uitbrengen Rekening en Verantwoording.

Bijlage Hoofdstuk 7
Eindrapport Stuurgroep

Juridische structuur
Collectieve Maror -
gelden

	<u>Overheidsgeld</u>	<u>Geld bank, beurs, verzekeringen</u>
Naam stichting	Stichting Maror - gelden Overheid (SMO)	Stichting Individuele Maror - gelden (SIM)
Benoeming bestuur	CJO in overleg met ARV en RvA + Platform Israël. na goedkeuring Min.van Financien	CJO in overleg met ARV + Platform Israël uit leden Kamer I of SMO - bestuur.
Verdeling individuele geld	Kamer I SMO na mandaat SMO bestuur	Bestuur SIM
Verdeling collectieve geld	Kamer II SMO na mandaat SMO bestuur.	Bestuur St. Collectieve Maror-gelden Nederland (COM)
Opstellen statuten	Bestaan reeds sinds december 2000	Statuten COM: CJO na overleg met PIN
Wijziging Statuten	MinFin of Bestuur SMO na goedkeuring CJO -in overleg met ARV- Platform Israel of MinFin zelf (art 14. Statuten SMO)	Bestuur COM na goedkeuring CJO - na raadpleging ARV- en in overleg met PIN. (art.11. Statuten COM)
Verdelingswijze collectieve geld	Volgens Collectieve Uitkeringsreglement SMO	Volgens UitkeringsreglementCOM
Vaststellen en wijzigen collectieve uitkeringsreglementen	Bestuur SMO: instemming CJO in overleg met ARV (eerste keer) en bij wijzigingen tevens Raad van Advies. (art. 2 en 5, lid 5 statuten SMO)	Bestuur COM met instemming CJO - na raadpleging ARV- in overleg met PIN. (Statuten COM. art.2.lid1) en art. 5. lid4.
Benoeming leden Kamer II en bestuur COM (identieke statuten SMO en art.3.lid 3 Regl.van Orde) en personele samenstelling)	CJO in overleg met Raad van Advies (art. 11 volgens overeenkomst CJO - PIN tevens in overleg met PIN.	CJO - na raadpleging ARV - in overleg met PIN en de Raad van Advies (te noemen gemeenschapsraad). (art 4.lid 2 Statuten COM).
Benoeming Raad van Advies (Gemeenschapsraad)	Bestuur SMO (art.9.statutenSMO)	CJO - na raadpleging ARV - en het PIN gezamenlijk (art.9 statuten COM)
Taak Raad van Advies (Gemeenschapsraad)	Advies aan Kamer II voor onderwerpen van beleidsmatige aard.(art.9 statuten SMO)	Goedkeuren en controleren beleid bestuur COM: Gevraagd en ongevraagd advies (art.9 statuten COM).
Verantwoording afleggen	Kamer II aan Bestuur SMO.Informereren van Gemeenschapsraad COM over uitkeringsbeleid.	Bestuur COM periodiek verantwoording afleggen over taak en financieel beleid aan Gemeenschapsraad en CJO: informeren van het ARV en het PIN. (statuten COM art 5.lid
Termijn verdeling	Beperkt aantal jaren (waarschijnlijk alleen 2002 en 2003) in overleg met Ministerie van Financien	Levensduur COM 25 jaar.